

På oppdrag for Arbeids- og velferdsetaten (Nav)

Kunnskapsoppsummering: Effekter av informasjon på pensjons- og avgangsatferd

oslo**economics**

OSLOMET

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

Tittel: Kunnskapsoppsummering: Effekter av informasjon på pensjons- og avgangsatferd

Utarbeidet av: Oslo Economics, i samarbeid med seniorforsker Øystein Hernæs, forsker Anne Skevik Grødem og førsteamanuensis Johannes Hagen

Oppdragsgiver: Arbeids- og velferdsetaten (Nav)

Publisert: September 2026

Rapportnummer: 2026-85

Kontaktperson: Ragnhild Haugli Bråten / Partner

E-post: rbr@osloeconomics.no

Tel: +47 997 14 482

Foto/illustrasjon forside: iStock/maxsattana

Innhold

Sammendrag	4
1. Innledning	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Mandat og gjennomføring	8
1.3 Rapportstruktur	9
2. Metode og utvalg	10
2.1 Metodiske steg	10
2.2 Forskningsspørsmål	10
2.3 Informasjonskilder	11
2.4 Utvalg	13
3. Tilbud og bruk av pensjonsinformasjon	16
3.1 Pensjonssystemet	16
3.2 Endringer i pensjonssystemet	18
3.3 Tilbydere av pensjonsinformasjon	19
3.4 Overordnede portaler	21
3.5 Tilbud om pensjonsinformasjon i sammenlignbare land	22
3.6 Bruk av pensjonsinformasjon	23
3.7 Oppsummering	25
4. Kunnskap om pensjon og informasjonsbehov	27
4.1 Befolkningsundersøkelser om kunnskap om pensjon	27
4.2 Litteratur om kunnskapsnivået i Norge	28
4.3 Litteratur om kunnskapsnivået internasjonalt	31
4.4 Oppsummering	33
5. Virkninger av pensjonsinformasjon	35
5.1 Virkninger på kunnskapsnivå og videre informasjonssøk	35
5.2 Virkninger på arbeidsdeltakelse (avgangsalder) og uttak	39
5.3 Virkninger på spareatferd og plassering	41
5.4 Oppsummering	43
6. Konklusjon og forbedringsmuligheter	45
6.1 Informasjonsbehov og barrierer i ulike grupper	45
6.2 Kunnskapshull og behovet for mer forskning	48
6.3 Dagens tilbud av informasjon og mulige forbedringer	48
7. Referanser	52

Sammendrag

I denne rapporten oppsummeres eksisterende kunnskap om betydningen av pensjonsinformasjon på pensjonsvalg, sparing og avgang fra arbeidslivet. Rapporten skal inngå i grunnlaget for Navs arbeid med en helhetlig strategi for pensjonsinformasjon i tråd med Innst. 233 S (2023–2024). Kunnskapsoppsummeringen bygger på en gjennomgang av nasjonal og internasjonal forskning, supplert med dokumentasjon og innspill fra Nav, Norsk Pensjon, pensjonsleverandører og aktører i Sverige og Danmark.

Bakgrunn

Både nasjonalt og internasjonalt har det skjedd store endringer i pensjonssystemene de seneste tiårene. Ordningene i Norge og sammenlignbare land har skiftet fra ytelsesbaserte systemer til innskuddsbaserte ordninger, med økte insentiver for lengre yrkesdeltagelse og hvor mer av ansvaret er flyttet til pensjonssparerne selv. Utviklingen i pensjonssystemet, med fleksible uttak og mer individualisering, skaper større behov for at hver enkelt er informert om egen pensjonsordning og sine valgmuligheter.

I utgangspunktet skaper endringene i regelverket sterkere insentiver til å stå lenge i jobb, men disse vil bare virke om arbeidstakere er informert og forstår konsekvensene av egne pensjonsvalg. Endringene betyr derfor også at det blir viktigere for den enkelte å være informert om betydningen av egne valg.

Tilbud og bruk av pensjonsinformasjon

Det norske pensjonssystemet er komplekst. I praksis består systemet av flere ulike ordninger, der rettigheter og regler varierer både etter årskull, ulike former for pensjonsopptjening og kombinasjoner mellom offentlig og privat sektor. Dette har bidratt til et mer komplisert regelverk som kan være utfordrende å navigere i.

Tilbudet av pensjonsinformasjon i Norge er i stor grad preget av digitale løsninger og informasjon den enkelte må oppsøke selv,¹ og et generelt funn i kunnskapsoppsummeringen er at pensjonsinformasjon i større grad blir gitt proaktivt i andre land. Et eksempel er i Sverige hvor informasjon om pensjon årlig blir sendt enten digitalt eller i brevform.² En slik proaktiv tilnærming vil bidra til at flere får informasjon om sin pensjon, og sin pensjonsopptjening.

Videre er informasjonstilbudet om pensjon i Norge spredt på mange aktører og kanaler som gir tilsvarende, men noe ulik informasjon. Både Nav, Norsk pensjon og pensjonsleverandører tilbyr informasjon på sine nettsider, samt innloggede løsninger hvor den enkelte kan se sin pensjonsbeholdning og gjøre beregninger av fremtidig pensjon. Samtidig er det utfordringer knyttet til disse verktøyene. Det er variasjon i beregningsforutsetninger, ulik funksjonalitet og begrenset mulighet til å håndtere komplekse overgangsordninger. Dette bidrar til at informasjonen i noen tilfeller kan fremstå som ufullstendig eller vanskelig å tolke.

Til tross for at den enkelte selv i stor grad må oppsøke informasjon om pensjon, øker bruken av de ulike informasjonskildene. Enkelte undersøkelser indikerer likevel at bruken i stor grad er konsentrert blant grupper som allerede har høy kompetanse og interesse for pensjon, som personer med høy utdanning, høy inntekt og aktive sparevaner. Dagens modell kan dermed fungere godt for enkelte grupper, men når i mindre grad ut i befolkningen generelt. Dette innebærer en risiko for at eksisterende forskjeller i kunnskap og økonomisk handlingsrom forsterkes, snarere enn utjevnes.

Kunnskapsnivå i befolkningen

Forskningen som er gjennomgått i denne rapporten viser at detaljert kunnskap om pensjonssystemet er begrenset i store deler av befolkningen. Forskningen viser videre at mange arbeidstakere er usikre på hvilke pensjonsordninger de er omfattet av på arbeidsplassen, og interessen for og usikkerheten knyttet til spørsmål om pensjon er systematisk skjevfordelt etter alder, kjønn og inntekt. At mange er usikre underbygges også av nylige befolkningsundersøkelser, der om lag 14 prosent oppgir at de har svært dårlig kjennskap til pensjonsordningene arbeidsgiveren deres tilbyr, og 55 prosent vurderer sin egen kjennskap til pensjonsordningen som lav.

¹ Det finnes unntak, som bl.a. den skriftlige informasjonen som følger av opplysningsplikten i innskuddspensjonsloven (§7-6).

² Gjennom «orange kuvert» (allmän pension).

Samtidig tyder forskningen på at de fleste har fått med seg de overordnede elementene i pensjonsreformen, som at man opptjener mer pensjon desto lenger man står i arbeid og at tidlig uttak av pensjon også reduserer de årlige utbetalingene. Forskning viser også at endringene i pensjonssystemet har hatt betydelig effekt på atferd, særlig gjennom økt arbeidsdeltakelse, som indikerer at store deler av befolkningen tar til seg og responderer på informasjon om endringer.

Dagens informasjonsbehov

Generelt er informasjonsbehovet ulikt på tvers av grupper i befolkningen. Mens det for en del eldre årskull vil være slik at man enten helt eller delvis er omfattet av tidligere ordninger (f.eks. gammel offentlig tjenestepensjon eller ytelsesordninger i privat sektor), vil yngre i all hovedsak enten ha ny offentlig tjenestepensjon (når denne fases inn) eller innskuddspensjon i privat sektor. Dermed vil eldre årskull kunne ha behov for informasjon om ytelses- og eventuelle overgangsordninger, mens yngre har større behov for informasjon om konsekvensen av innskuddspensjonssatser, sparevalg og senere avgang (med f.eks. levealdersjustering). Eldre trenger også oftere kortsiktig veiledning i sine uttaks- og pensjoneringsbeslutninger, mens informasjonsbehovet for de yngre er mer langsiktig.

I forbindelse med utviklingen i pensjonssystemet har det også oppstått et skifte i informasjonsbehovet. Der arbeidsgivere tidligere hadde ansvar gjennom kollektive, garanterte ordninger, vil hver enkelt i større grad ha dette ansvaret fremover. Det stiller høyere krav til den enkelte om å være informert og ta gode valg om sparing og pensjonering. Konsekvensene av å være uinformert kan bli større fremover, fordi tidligere avgang, lavere innskuddspensjonssats eller sparevalg kan ventes å ha større betydning når pensjonen skal betales ut. For personer utenfor arbeidslivet eller med en viss arbeidshistorikk (f.eks. selvstendig næringsdrivende, personer som har arbeidet delvis i utlandet osv.), vil det være helt egne informasjonsbehov. For disse vil særlig informasjonen fra Nav (om folketrygd og andre ytelser) være sentral.

For alle i befolkningen vil det være viktig å være kjent med egne rettigheter og ha tilgang på prognoser for fremtidig pensjon, slik at hver enkelt også kan ta gode valg om egen sparing.

Virkninger av pensjonsinformasjon

Denne rapporten viser at effekten av pensjonsinformasjon varierer betydelig både etter type tiltak og mellom ulike grupper i befolkningen. Forskningen dokumenterer relativt robuste effekter på kunnskapsnivå på kort sikt og videre informasjonssøk, særlig når informasjonen er enkel, relevant og lett tilgjengelig. Videre viser forskningen at effektene av pensjonsinformasjon ikke er jevnt fordelt i befolkningen. Personer med høyere utdanning, inntekt og finansiell kunnskap har både større sannsynlighet for å oppsøke informasjon og for å nyttiggjøre seg den. Dette til tross for at grupper med for eksempel lavere kunnskapsnivå og svakere tilknytning til arbeidsmarkedet kan ha like stort eller større behov for informasjonen.

Gjennomgangen har også avdekket flere kunnskapshull i litteraturen. For det første er det begrenset evidens for de langsiktige effektene av pensjonsinformasjon på faktisk atferd, særlig når det gjelder arbeidstilbud og uttakstidspunkt. For det andre er det få studier som analyserer samspillet mellom ulike typer informasjonstiltak og de institusjonelle incentivene i pensjonssystemet. Videre er det begrenset kunnskap om hvilke typer informasjon som er mest effektive for ulike grupper, og hvordan informasjonstiltak kan utformes for å nå personer med lavt kunnskapsnivå eller begrenset interesse for pensjon. Til slutt er det få studier som kobler bruk av informasjon direkte til observerte beslutninger i registerdata over tid.

Mulige forbedringer i tilbudet av pensjonsinformasjon

Basert på funnene i denne kunnskapsoppsummeringen, har vi identifisert følgende utfordringer og forbedringsmuligheter:

- Fordi pensjonssystemet er komplekst, bør informasjonen som tilbys være pålitelig, presenteres på en forståelig måte og være lik i alle portaler. Dette påpekte også Pensjonsutvalget i 2022, men fremdeles er det friksjoner i informasjonsflyt på tvers av aktører som gjør at informasjonen og tallene er ulike. For å sørge for at hver enkelt både kan ta informerte valg om pensjonering, uttak og sparing, bør det arbeides systematisk for å sikre at informasjonen presenteres på samme måte på alle plattformer.
- En mulig utfordring med dagens situasjon er at Nav, Norsk Pensjon og tjenestepensjonsleverandørene har ulike roller og ansvar for å formidle informasjon om ulike deler av systemet. Nav har i utgangspunktet kun ansvar for å formidle informasjon om folketrygd og AFP. Tjenestepensjonsleverandørene har på sin side ansvar kun for pensjon opptjent gjennom arbeidsforhold. Manglende koordinering kan være en utfordring fordi det nettopp er sammenhengen mellom de ulike delene som ofte er kompliserende.

- I enkelte portaler, blant annet Norsk Pensjon, kan man ikke se konsekvensen på samlet pensjon av ulike uttakssaldre (f.eks. i offentlig tjenestepensjon). Dette kan man derimot se for eksempel i Navs portal. Gitt hvordan insentivene i offentlig tjenestepensjon er endret de siste årene, er det uheldig at det ikke er mulig å beregne konsekvensen av senere uttak i en av portalene som er ment å gi en samlet oversikt.
- Med endringene i pensjonssystemet har det videre blitt relativt viktigere at pensjonsutbetalinger som kombineres med arbeid vises og justeres for i kalkulatorene. Denne funksjonen bør også ligge i kalkulatorer som simulerer fremtidig pensjon. Dette kan være særlig viktig for personer som nærmer seg pensjonsalder.
- Generelt vil det ikke være mulig å utvikle kalkulatorer eller portaler som reflekterer all kompleksitet. I flere av portalene er det derfor slik at personer med kompliserte saker får opp en melding om at de vil trenge individuelle beregninger. At disse individene får en tydelig henvisning og informasjon om hvem en skal kontakte, er essensielt.
- Fordi det har skjedd endringer de siste årene som berører mange, kan det vurderes om mer proaktive utsendinger av generell informasjon kan være hensiktsmessig. Forskningen kan tyde på at generiske informasjonskampanjer kan vekke interesse og føre til mer aktivitet i pensjonsportalene.
- Funn fra forskning internasjonalt³ tyder på at enkelte grupper, f.eks. personer med lav utdanning, minoritetsspråklige og personer med en viss arbeidshistorikk, er relativt mindre informert. Det bør vurderes om målrettede informasjonskampanjer til disse gruppene kan være hensiktsmessig. I disse kampanjene vil det være viktig at informasjonen er lettfattelig og dreier seg om det som er mest essensielt om opptjente rettigheter og prognoser. For å gjøre kampanjene mest mulig treffsikre, kan det vurderes å prøve ut ulike tiltak og evaluere effekten av hver av disse (se anbefaling under).

Innføring av tiltak bør ta hensyn til både kostnader og forventet nytte

I rapporten belyses det enkelte forhold som vi anser at er viktige å ta hensyn til i fremtidig politikkutforming. Generelt anbefales det at myndighetene i vurderinger av hvor stort tilbudet av pensjonsinformasjon bør være, tar hensyn til både kostnad og nytte:

- På kostnadssiden bør det påpekes at enkelte informasjonstiltak kan være relativt kostbare. Mens generiske informasjonskampanjer vil kunne gjennomføres til en relativt lav kostnad, vil utvikling av nye portaler og/eller kalkulatorer kunne kreve betydelige ressurser.
- På nyttesiden bør det stilles spørsmål om hvor stort informasjonsbehovet er på individnivå. Det er ikke gitt at alle bør ha kjennskap til all kompleksitet i pensjonssystemet, særlig ettersom systemet kan forventes å bli forenklet over tid, med færre i overgangsordninger og større andel innskuddspensjoner. Isteden kan det tenkes at det er hensiktsmessig med bedre tilgang på enkel informasjon (for eksempel at det kan lønne seg å jobbe lenger enn 62 år hvis mulig) og andre enkle, overordnede huskereglar.

I en generell nytte-kostnadsvurdering bør det også vurderes hvordan teknologisk utvikling og nye KI-verktøy påvirker informasjonstilgangen og behovene. I fremtiden kan det tenkes at chatboter og andre KI-verktøy bidrar til å dekke noe av informasjonsbehovet på individnivå.

Evaluerer bør planlegges før innføring av nye tiltak

Til slutt, i vurderinger av hvilke informasjonstiltak som er mest treffsikre og kan bidra til å dekke behovene beskrevet over, vil det kunne være hensiktsmessig at det forskes mer på effekten av ulike tiltak og betydningen av kunnskap for sentrale valg om arbeid, sparing og pensjon. Dersom det iverksettes nye informasjonstiltak, bør grunnlaget for evaluering bygges inn i innføringen, for å muliggjøre studier av effekt i etterkant.

Informasjonstiltak kan egne seg godt til randomisert utprøving, fordi det ofte kan gjennomføres til relativt lave kostnader og uten at det påvirker rettighetene til ulike grupper.

Mer kunnskap om betydningen av informasjonstiltak for de viktigste valgene folk tar knyttet til arbeidsdeltakelse, sparing og uttak av pensjon, vil bidra til i) økt forståelse for hvilke forhold som påvirker viktige valg blant ulike grupper og ii) grunnlag for bedre beslutninger om tiltak som kan påvirke disse valgene på en god måte.

³ Det er ikke gjennomført omfattende forskning på enkeltgrupper i norsk kontekst.

1. Innledning

Denne rapporten oppsummerer eksisterende kunnskap om betydningen av informasjon om pensjon. Rapporten beskriver kunnskapsnivået i befolkningen, hvorvidt befolkningen søker etter og finner den informasjonen de behøver, hvordan informasjonsbehovet varierer mellom ulike deler av befolkningen og effekter av informasjon på pensjons- og avgangs-atferd. Kunnskapsoppsummeringen er basert på forskning, og supplert med andre eksisterende datakilder.

1.1 Bakgrunn

Kunnskapsnivået om pensjon i befolkningen generelt er lavt, til tross for at informasjonen er offentlig tilgjengelig (Østhus, 2022). Kunnskapen er også skjevt fordelt; personer med høyere inntekt og utdanning har gjennomgående bedre forståelse for pensjonssystemet. Over halvparten av alle med lav lønn og utdanning oppgir at de har dårlig kunnskap om pensjon (ibid.). Videre har befolkningen som helhet liten interesse for pensjon og mangler selvillit i pensjonsspørsmål (Grødem, 2019).

Et viktig mål med pensjonsreformen fra 2011 var å stimulere til lengre yrkeskarrierer. Også etterfølgende regelverksendringer har gitt økte insentiver til arbeid. En forutsetning for at endringene som gjøres i pensjonssystemet får virkninger for arbeidsdeltagelse og yrkesavgang er at befolkningen forstår egne pensjonsrettigheter og hvordan egne valg påvirker pensjonen.

For å styrke informasjonen og sikre at alle innbyggere får bedre oversikt over sin økonomiske situasjon som pensjonist, har Regjeringen tatt initiativ til at det skal utarbeides en helhetlig strategi for informasjon på pensjonsområdet (Meld. St. 6, 2023–2024). I februar 2026 ga Arbeids- og inkluderingsdepartementet formelt oppdrag til Nav om å utarbeide strategien, som skal skje i samarbeid med relevante aktører på pensjonsområdet. Et strategiutkast skal leveres innen 30. september 2026.⁴

De mange komponentene i pensjonssystemet, herunder folketrygd, offentlig og privat tjenestepensjon, offentlig og privat AFP, individuelle pensjonsavtaler og egen sparing, skaper sterk variasjon i den økonomiske situasjonen på individnivå. Videre er flere av de sentrale komponentene i stadig endring, både når det gjelder kvalifisering, opptjening, aldersgrenser, uttak, minstenivå, kombinasjon med inntekt og så videre. Disse endringene medfører at svært mange havner i overgangsordninger. I tillegg oppstår ytterligere kompleksitet for de som har delvis arbeidet i både offentlig og privat sektor, eller igjennom karrieren har jobbet deltid. De endrede kvalifikasjonskravene til AFP skaper også betydelige forskjeller.

At det er så mange ulike faktorer som spiller inn i den enkeltes pensjonsopptjening, gjør at generelle veiledere ofte ikke er nok til å informere hver enkelt. Enkle kalkulatorer vil ikke kunne fange opp alt og følgelig ikke være like nyttige for alle.

Informasjonen kommuniseres heller ikke av én enkelt aktør, noe som kan gjøre det utfordrende for befolkningen å finne hva som er mest relevant. Ikke-kommersielle aktører som Norsk Pensjon og Nav, har som formål å sammenstille informasjon om både tjenestepensjon, pensjon fra folketrygden og eventuelle individuelle pensjonsordninger, men har flere begrensninger. Pensjonsleverandører og pensjonskasser som tilbyr tjenestepensjon og/eller individuelle pensjonsløsninger, gir informasjon om den pensjonen de selv leverer. Denne kategorien inneholder både private og offentlige aktører, som Statens pensjonskasse (SPK), KLP, DNB, Storebrand og andre pensjonsleverandører (pensjonskasser, livsforsikringsselskaper o.l.). Pensjonsutvalget (NOU 2022:7) pekte i sin rapport på at dagens informasjon gis av mange ulike aktører, med ulike roller, hvilket kan gjøre det utfordrende å få fullstendig oversikt over systemet.

Dersom informasjonen er utilstrekkelig eller uoversiktlig, er risikoen at personer ikke tar gode valg om egen pensjonering og sparing. Samfunnsmessig vil dette være uheldig fordi det kan gjøre at insentivvirkningene ved pensjonsreformen ikke får ønsket effekt, blant annet ved at flere står lenger i arbeid. Viktigere for den enkelte er imidlertid at utilstrekkelig informasjon kan gjøre at en tar ugunstige valg med stor økonomisk betydning.

⁴ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringen-vil-gjore-pensjon-enklere-a-forsta/id3147809/>

Formålet med informasjonsstrategien fra Nav vil være å gjøre det enklere for den enkelte å forstå egne pensjonsrettigheter, planlegge for fremtiden og ta informerte beslutninger. Dette kan igjen bidra til at flere blir stående lenger i arbeid.

1.2 Mandat og gjennomføring

Arbeids- og velferdsdirektoratet har etterspurt en kartlegging og sammenstilling av relevant forskningslitteratur knyttet til pensjonsområdet, med særlig fokus på virkninger og effekter av informasjons- og veiledningstiltak på pensjonsopptjenings-, uttaks- og avgangsatferd i ulike befolkningsgrupper. Kunnskapsoppsummeringen er en del av grunnlaget for at Nav skal kunne forbedre sin pensjonsinformasjon til befolkningen og bidra inn i utarbeidingen av en ny, helhetlig strategi for pensjonsinformasjon i tråd med Innst. 233 S (2023–2024).

Denne rapporten belyser to overordnede kategorier av problemstillinger: For det første gir rapporten innsikt i det nåværende kunnskapsnivået i befolkningen, hvorvidt befolkningen søker etter og finner den informasjonen de behøver og hvordan

informasjonsbehovet varierer mellom ulike deler av befolkningen. Deretter gir rapporten en oversikt over kunnskap om virkningene og effektene av informasjonstiltak, både for befolkningen som helhet, og for ulike deler av befolkningen. Vi diskuterer hvilke former for pensjonsinformasjon som finnes, og i hvilken grad informasjon når ulike målgrupper.

Rapporten er basert på en systematisk gjennomgang av forskningslitteratur og annen etablert kunnskap (scoping review), supplert med enkelte data fra leverandører av pensjonsinformasjon.

Litteratur publisert fra og med 2010 er inkludert i oppsummeringen. Det betyr at det meste av litteraturen er publisert etter at pensjonsreformen i Norge trådte i kraft, selv om enkelte publikasjoner tar utgangspunkt i data fra før 2011. Samtidig er flere av endringene i reformen innført gradvis, og har ikke ennå full effekt. Det har også skjedd endringer etter 2011, som ny tjenestepensjon i offentlig sektor og endringer som følger av pensjonsforliket i 2024. Funn om effekter av pensjonsinformasjon må derfor tolkes i konteksten av når forskningen ble gjennomført. Endringene

Tabell 1-1: Problemstillinger

	Problemstilling	Kapittel
1.	Hvilken kunnskap finnes om befolkningens søken etter og bruk av pensjonsinformasjon?	Kapittel 3, kapittel 4
2.	Hvordan varierer informasjonsbehovet mellom ulike deler av befolkningen, for eksempel etter alder og livssituasjon?	Kapittel 4
3.	Hvordan brukes digitale verktøy og apper i praksis, av hvem og hvordan de påvirker de ulike virkemidlene atferd?	Kapittel 3 og kapittel 5
4.	Hvilken betydning har informasjonstiltakene for fortsatt arbeidsdeltakelse?	Kapittel 5
5.	Hvordan kan man best nå ulike grupper som har barrierer i møtet med pensjonsinformasjon?	Kapittel 4, kapittel 5 og kapittel 6
6.	Hvordan reagerer disse ulike gruppene på pensjonsinformasjon?	Kapittel 5
7.	Hva bidrar til at informasjon ikke har noen virkning/effekt?	Kapittel 5 og kapittel 6
8.	Hvordan kan yngre i større grad motiveres til å søke informasjon om sin framtidige pensjon, gitt ulike valg med hensyn til inntekt, arbeid og sparing?	Kapittel 6
9.	Hvordan kan dagens informasjon forbedres med sikte på at den enkelte skal kunne ta informerte valg knyttet til pensjonsopptjening-, uttak og avgang?	Kapittel 6
10.	Trengs eksempelvis bedre portaler, supplement til eksisterende verktøy eller andre former for målrettet informasjon?	Kapittel 6

kan påvirke både relevansen av den norske forskningen og overførbarheten fra internasjonal forskning til norske forhold.

En detaljert oversikt over problemstillingene rapporten skal svare på, er gjengitt i Tabell 1-1.

Kunnskapsoppsummeringen er utarbeidet av Oslo Economics, i samarbeid med seniorforsker ved Frischsenteret Øystein Hernæs, forsker Anne Skevik Grødem ved Velferdsforskningsinstituttet NOVA, og førsteamanuensis Johannes Hagen ved Jönköping International Business School. Arbeidet er gjennomført i perioden mars 2026 til september 2026.

1.3 Rapportstruktur

Rapporten er strukturert som følger:

Kapittel 2 gjennomgår metoden som er benyttet i oppdraget og oppsummerer omfanget av og utvalget fra litteratursøket.

I kapittel 3 beskriver vi det norske pensjonssystemet og tilbudet av pensjonsinformasjon i Norge og sammenlignbare land. Kapitlet gir også en beskrivelse av bruken av pensjonsinformasjon i dag, basert på informasjon innhentet fra pensjonsleverandører, Nav og Norsk Pensjon.

Kapittel 4 beskriver kunnskap om pensjon og informasjonsbehov blant befolkningen i dag. Kapitlet er basert på funn fra publisert forskning, supplert med informasjon fra pensjonsleverandører og andre aktører.

Videre beskriver vi i kapittel 5 funn fra nasjonal og internasjonal litteratur om virkninger av pensjonsinformasjon på kunnskapsnivå og videre informasjonsinnhenting, arbeidsdeltagelse og spareatferd.

Kapittel 6 gir våre konklusjoner basert på oppdragets problemstillinger, inkludert hvordan dagens informasjonstilbud kan forbedres.

2. Metode og utvalg

Formålet med denne kunnskapsoppsummeringen er å skaffe en helhetlig oversikt over den tilgjengelige informasjonen og kunnskapen om i) bruken av pensjonsinformasjon, kunnskapen om pensjon i befolkningen og hvilke ulike former for pensjonsinformasjon som finnes i Norge, og ii) virkninger og effekter av ulike former for pensjonsinformasjon. Kunnskapsoppsummeringen er ikke begrenset til publisert og fagfelle-vurdert forskning, men søker å samle informasjon og kunnskap som både er publisert og upublisert, fra en bredde av aktører med innsikt om pensjonsinformasjon.

I kunnskapsoppsummeringen benytter vi metoden «sonderende oversikt» (Scoping review) for å gjennomgå et bredt utvalg av kilder, og forsøke å identifisere relevant kunnskap og kunnskapshull om sammenhengen mellom pensjonsinformasjon og pensjonsbeslutninger.

Relevante kilder inkluderer publisert faglitteratur, gråliteratur, forskningsnotater, upublisert forskning og andre kilder som kan tilføre viktig informasjon til oppdraget.

2.1 Metodiske steg

Vi baserer oss på Arksey og O'Malley (2005) sitt metodiske oppsett for gjennomføringen av vår scoping review, med formål om å oppsummere og formidle forskning på feltet og å identifisere kunnskapshull i den eksisterende litteraturen.

Oppsettet til Arksey og O'Malley deler den sonderende oversikten inn i fem steg:

1. Identifisere forskningsspørsmålet
2. Identifisere relevante studier
3. Velge ut arbeider (studieseleksjon)
4. Kartlegge dataene / strukturere dataene
5. Sammenstille, oppsummere og rapportere resultatene

Fasene i vårt arbeid følger tilnærmet samme stegvise oppsett.

Først ble de to overordnede problemstillingene og 10 underordnede problemstillinger definert.

Videre ble problemstillingene benyttet for å utarbeide søkestrenger for systematiske søk i elektroniske databaser. Det ble parallelt sendt ut en informasjonsforespørsel og gjennomført manuelle søk etter supplerende informasjon basert på vår kjennskap til feltet, referanselister fra den identifiserte litteraturen og gjennomgang av sentrale tidsskrifter og kunnskapsnettverk.

Litteraturen som var blitt identifisert ble så gjennomgått, for å inkluderes eller ekskluderes fra utvalget. Litteraturen som virket egnet til å besvare problemstillingene ble innhentet i fulltekst.

Litteraturen som inngår i kunnskapsoppsummeringen, ble deretter kort oppsummert og kategorisert tematisk. Som et ledd i gjennomgangen ble også kvaliteten på litteraturen overordnet vurdert. Dette gjaldt litteratur som ikke var fagfellevurdert og/eller upublisert. Siden en stor bredde av informasjon på ulike måter kan bidra til å belyse oppdragets problemstillinger, ble det ikke etablert tydelige kvalitetsindikatorer, men i stedet vurdert hvorvidt det forelå åpenbare metodiske svakheter ved arbeidet.

I det siste steget ble funnene fra den identifiserte litteraturen og annen dokumentasjon sammenfattet. Basert på i hvilken grad informasjonen som forelå svarte ut de definerte problemstillingene i oppdraget, ble kunnskapshull identifisert. Videre har vi også pekt på mulige forbedringsmuligheter i det norske systemet og tilbudet av pensjonsinformasjon.

2.2 Forskningsspørsmål

Som beskrevet skal denne kunnskapsoppsummeringen sammenfatte både informasjon om det generelle kunnskapsnivået om pensjon og bruk av pensjonsinformasjon i Norge og innsikt fra nasjonal og internasjonal forskning om virkninger og effekter av ulike former for pensjonsinformasjon. Videre er det definert 10 konkrete problemstillinger som kartleggingen skal belyse. Problemstillinger og tilhørende informasjonskilder er gjengitt i Tabell 2-1.

Problemstilling 1 og 3 belyses i norsk kontekst gjennom informasjon innhentet fra litteratursøk, fra pensjonsleverandører og Nav. Også problemstilling 2 belyses i hovedsak på bakgrunn av forskning og gråliteratur med norsk kontekst.

Problemstilling 4, 5, 6, 7 og 8 belyses både i norsk og internasjonal kontekst, gjennom informasjon fra litteratursøk som omfatter både nasjonal og internasjonal forskning og annen publisert grålitteratur.

Problemstilling 9 og 10 besvares basert på den samlede informasjonen og selvstendige vurderinger.

2.3 Informasjonskilder

Kunnskapsoppsummeringen baserer seg i hovedsak på tre informasjonskilder:

- Systematiske databasesøk
- Manuelle søk
- Dokumentasjon fra informasjonsforespørsel (Nav og pensjonsleverandører)

2.3.1 Litteratursøk

Hovedinformasjonskilden i kunnskapsoppsummeringen er systematiske

litteratursøk. Søkene ble gjennomført i Oria og Google Scholar. Søkene i Oria utgjorde på mange måter hovedsøket, mens Google Scholar ble benyttet for å supplere funnene, særlig med ytterligere grålitteratur. I det videre defineres søkestrengene som ble benyttet i søket.

Det er utarbeidet søkestrenger for de to hovedproblemstillingene som er definert.

For å finne litteratur om det generelle kunnskapsnivået om pensjon og bruk av pensjonsinformasjon i Norge, ble det gjennomført tre søk. Det første var et søk i Oria på norsk, som ga 42 treff. Det ble også gjennomført et engelsk søk i Oria, men hvor «Norway» ble inkludert for å få treff på litteratur med norsk kontekst. Søket ga 131 treff. I tillegg ble det gjennomført et søk på norsk i Google Scholar, som ga 17 treff.

For å få innsikt fra nasjonal og internasjonal forskning om virkninger og effekter av ulike former for pensjonsinformasjon ble det gjennomført to søk.

Tabell 2-1: Utredningsspørsmål og tentativ oversikt over primære informasjonskilder

	Nasjonal forskning og grålitteratur	Internasjonal forskning og grålitteratur	Dokumentasjon fra pensjonslev.	Dokumentasjon fra Nav
1. Hvilken kunnskap finnes om befolkningens søken etter og bruk av pensjonsinformasjon?	✓		✓	✓
2. Hvordan varierer informasjonsbehovet mellom ulike deler av befolkningen, for eksempel etter alder og livssituasjon?	✓	✓		
3. Hvordan brukes digitale verktøy og apper i praksis, av hvem og hvordan påvirker de ulike virkemidlene atferd?	✓	✓	✓	✓
4. Hvilken betydning har informasjonstiltakene for fortsatt arbeidsdeltakelse?	✓	✓		✓
5. Hvordan kan man best nå ulike grupper som har barrierer i møtet med pensjonsinformasjon?	✓	✓		
6. Hvordan reagerer disse ulike gruppene på pensjonsinformasjon?	✓	✓		
7. Hva bidrar til at informasjon ikke har noen virkning/effekt?	✓	✓		
8. Hvordan kan yngre i større grad motiveres til å søke informasjon om sin framtidige pensjon, gitt ulike valg med hensyn til inntekt, arbeid og sparing?	✓	✓		
Øvrige forskningsspørsmål som svares ut basert på den samlede informasjonen og selvstendig analyse				
9. Hvordan kan dagens informasjon forbedres med sikte på at den enkelte skal kunne ta informerte valg knyttet til pensjonsopptjening-, uttak og avgang?				
10. Trengs eksempelvis bedre portaler, supplement til eksisterende verktøy eller andre former for målrettet informasjon?				

Begge søk ble gjort på engelsk. Det første søket ble gjort i Oria, med en avgrenset innretning. Bakgrunnen for innretningen på søket var at mer åpne søk (med mer bruk av OR i stedet for AND), ga svært mange treff, som ikke ville vært mulig å gjennomgå manuelt innenfor rammen av dette oppdraget. En smalere innretning på søket, som ble valgt i dette tilfellet, ga 441 treff. Det andre søket ble gjennomført i Google Scholar, og var også tydelig avgrenset. Søket var begrenset til titler, og ga 131 treff.

Søkestrengene er gjengitt i Tabell 2-2.

Det ble også gjennomført et supplerende søk i Nav bibliotek med søkestrengen «Informasjon OG pensjon», med publiseringsår fra og med 2010. Dette ga to treff i databasen.

Avgrensing

I litteratursøket ble det gjort avgrensninger på publiseringsår. Avgrensingen ble satt til litteratur

publisert fra og med 2010. Årstallet ble satt for å sikre fortsatt relevans for litteraturen, særlig med tanke på at pensjonsreformen i Norge trådte i kraft i 2011. Det skal likevel merkes at det har skjedd større endringer i ordningene i Norge de siste årene. Hva man vet om kunnskap om og virkninger av informasjon om tidligere ordninger kan derfor ha noe begrenset overføringsverdi fremover.

For søkene i Oria ble materialtype avgrenset til offentlige dokumenter, konferanseforedrag, avhandlinger, oversiktsartikler, bokkapittel, rapporter og artikler.

2.3.2 Manuelle søk

Manuelle søk ble gjennomført som supplement til det systematiske søket for å identifisere litteratur og øvrig kunnskapsgrunnlag som ikke fanges opp av databaser – for eksempel som følge av manglende indeksering, metadata eller ulik terminologi. Denne tilnærmingen er lik den benyttet av for eksempel (Sadeghi et al., 2024). Som beskrevet av Sadeghi et

Tabell 2-2: Søkestrenger

Søkestrenger hovedproblemstilling i) Det generelle kunnskapsnivået om pensjon og bruk av pensjonsinformasjon i Norge

Søkemotor	Søkestreng	Treff	Avgrensing
Oria	(pensjon* ELLER avgang*) OG (informasjon ELLER kunnskap)	42	År: 2010-2026
Oria	Retirement OG (knowledge ELLER information ELLER communication) OG Norway	131	År: 2010-2026 Artikler Oversiktsartikler Bokkapittel Konferanseforedrag Rapporter Avhandlinger
Google scholar	pensjonskunnskap OR pensjonsinformasjon OR "informasjon om pensjon"	17	År: 2010-2026

Søkestrenger hovedproblemstilling ii) Innsikt fra nasjonal og internasjonal forskning om virkninger og effekter av ulike former for pensjonsinformasjon.

Søkemotor	Søkestreng	Treff	Avgrensing
Oria	(pension* OR retirement*) AND (statement* OR report* OR letter* OR information) AND (communication OR advice OR counseling) AND ("financial literacy" OR "pension knowledge" OR "financial education" OR "retirement planning")	441	År: 2010-2026 Offentlige dokumenter Konferanseforedrag Avhandlinger Oversiktsartikler Bokkapittel Rapporter Artikler
Google scholar	allintitle: "retirement information" OR "retirement knowledge" OR "retirement communication" OR "pension information" OR "pension knowledge"	127	År: 2010-2026 Søk i tittel

al., vil manuelle søk være særlig nyttig for å fange opp grålitterære arbeider og øvrige arbeider på norsk.

2.3.3 Dokumentasjon fra pensjonsleverandører, Nav og andre aktører

Som en del av kunnskapsoppsummeringen ble det sendt ut en informasjonsforespørsel til aktører i det norske pensjonsmarkedet. Dette inkluderer både private og offentlige aktører, og følgelig leverandører av ulike deler av den samlede pensjonen. Det ble også gjennomført møter med aktørene. Dette inkluderer:

- Nav
- Norsk Pensjon
- Statens pensjonskasse
- KLP
- Storebrand
- DNB Livsforsikring
- Nordea
- EPSI
- PensionsInfo (Danmark)
- Pensionsmyndigheten (Sverige)

Møtene ble gjennomført i perioden april til juni 2026.

2.4 Utvalg

Samlet ble det gjennom informasjonsinnhenting identifisert 818 arbeider. I tillegg ble upublisert informasjon hentet fra Nav og norske pensjonsleverandører.

Etter at arbeidene var screenet og vurdert for inklusjon, ble 126 arbeider inkludert i kunnskapsoppsummeringen. Disse arbeidene utgjør hovedvekten av informasjonskilder i denne kunnskapsoppsummeringen. De 126 arbeidene som er inkludert i kunnskapsoppsummeringen er markert med stjerne (*) i referanselisten.

2.4.1 Omfang

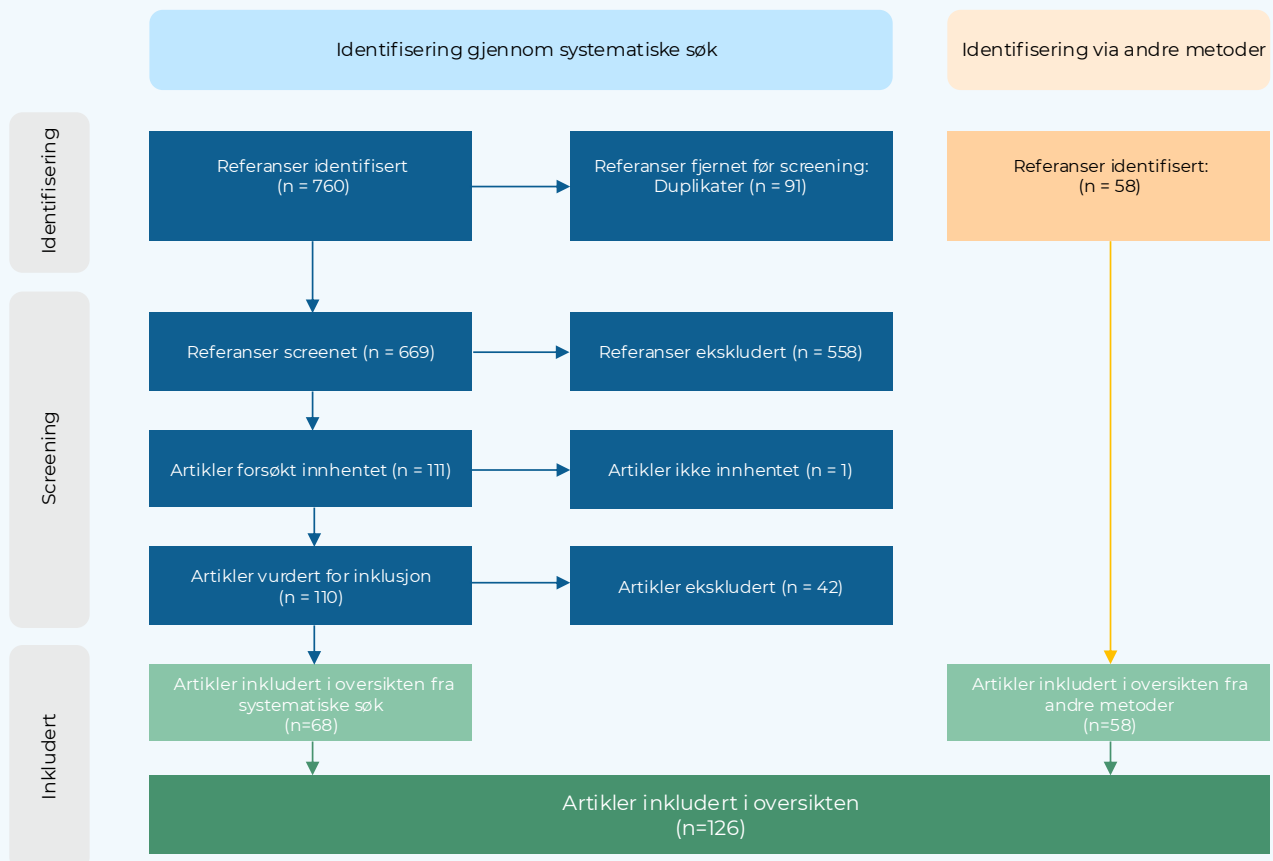
Systematiske søk

De systematiske søkene ga i alt 760 treff, fordelt på tre søk i Oria, to søk i Google scholar og ett søk i Nav bibliotek. Etter automatisk duplikatsjekk i Rayyan ble 91 duplikater fjernet. 669 arbeider ble så gjennomgått i screeningen.

Manuelle søk

De manuelle søkene bestod av litteratur som var omtalt i sentral litteratur fra det systematiske søket, gjennomgang av arbeider i kunnskapsnettverket

Figur 2-1: Flytdiagram basert på PRISMA (2020)

Netspar og øvrige kilder identifisert av ekspertressurser tilknyttet prosjektet.

I gjennomgangen av litteraturen fra det systematiske søket ble det fortløpende kontrollert at sentral litteratur som var omtalt også var inkludert i treffene fra det systematiske søket. Hvis litteraturen ikke var inkludert, ble den lagt til i listen over litteratur fra det manuelle søket.

Vi har også gjennomgått publikasjoner fra kunnskapsnettverket Netspar som kan være aktuelle for å belyse problemstillingene i oppdraget.

Til sist har forskningsressurser med kompetanse på feltet oversendt lister med relevant litteratur, som har blitt sjekket opp mot annen inkludert litteratur og vurdert for relevans. Relevant litteratur som ikke tidligere var inkludert ble så inkludert som en del av det manuelle søket.

Samlet ble 58 arbeider vurdert som relevante gjennom dette arbeidet og inkludert i oversikten.

Informasjonsforespørsel

I tillegg til arbeidene som ble innhentet gjennom systematiske og manuelle søk, ble det utarbeidet en informasjonsforespørsel som ble sendt til relevante aktører.

På bakgrunn av forespørselen ble det oversendt upublisert litteratur, brukerstatistikk, befolkningsundersøkelser, interne rapporter og annen informasjon som kunne bidra til å belyse oppdragets problemstillinger. Videre ga aktørene innspill om kilder til pensjonsinformasjon som finnes i Norge, hvordan disse virker sammen, samt samarbeidet mellom de ulike aktørene.

2.4.2 Screening

Første silingsfase

Etter at duplikatene var gjennomgått, ble kildene gjennomgått manuelt. I første silingsfase var dette en gjennomgang basert på titler og kjennetegn som publikasjonstype og forfatter, og til dels

Figur 2-2: Inklusjon og eksklusjonskriterier

	Inklusjonskriterier	Eksklusjonskriterier
Tema 1: Pensjonskunnskap og bruk av pensjonsinformasjon i Norge, også for ulike subgrupper	- Litteratur som omhandler den norske befolkningens kunnskap om egen pensjon og pensjonssystemet. - Litteratur som omhandler hvordan befolkningen, og subgrupper i befolkningen, bruker og søker etter pensjonsinformasjon.	- Studier som kun analyserer makroøkonomiske/aktuarielle beregninger uten fokus på informasjon/kunnskap/bruk. - Litteratur som kun omhandler pensjon og endringer i pensjonsordninger, uten fokus på befolkningens kunnskap. - Litteratur som omhandler holdninger til pensjonsreformen - Litteratur som omhandler kunnskapsnivå i andre land
Tema 2: Virkning og effekt av pensjonsinformasjon, også for ulike subgrupper	Litteratur som handler om virkning og effekt av ulike former for pensjonsinformasjon, herunder digitale kanaler, brev, veiledning, kurs o.l.	- Litteratur som kun beskriver pensjonsinformasjonens innhold eller kanal uten undersøkelse av virkning eller effekt. - Litteratur som kun ser på informasjon sin effekt på vurdering av risiko
Kontekst	Studier og litteratur fra Norge, Norden eller andre land med sammenlignbare pensjonssystem.	Studier og litteratur som omhandler systemer/deler av systemer som er lite sammenlignbart med Norge
Språk	Litteratur på norsk, engelsk og andre skandinaviske språk	
Format	Vitenskapelige artikler og grålitteratur, forskningsrapporter, fagartikler, NoU-er (og tilsvarende), og forskningsbaserte evalueringer	- Kommentarer, kronikker, uredigerte netttinnlegg, markedsmateriell, grålitteratur uten metodebeskrivelse. - Bøker, bokanmeldelser, offentlige uttalelser/innlegg
Tidsrom	Litteratur publisert i tidsrommet fra 2010 – d.d.	

sammendrag. Alle artikler ble gjennomgått av to personer og vurdert for inklusjon eller eksklusjon. Ved motstridende vurderinger ble artiklene vurdert på nytt i fellesskap og det ble gjort en felles konklusjon om inkludering eller ekskludering.

Av de 669 screenede artiklene i første fase ble 558 artikler ekskludert. De ekskluderte artiklene bestod særlig av duplikater som ikke var fanget opp i den automatiske duplikatsjekken, samt publikasjonstyper som åpenbart ikke var relevante for å belyse problemstillingene i oppdraget. Dette inkluderte for eksempel offentlige uttalelser/innlegg for nasjonalforsamlinger.

Videre ble det i den første silingsfasen også ekskludert artikler på bakgrunn av relevans. Dette gjaldt særlig artikler som omhandlet

- kunnskapsnivå i andre/ ikke sammenlignbare land
- systemer/deler av systemer som er lite sammenlignbare med Norge
- pensjonssystemer og/eller informasjonsordninger uten beskrivelse av virkninger og/eller effekter (utenom Norge)

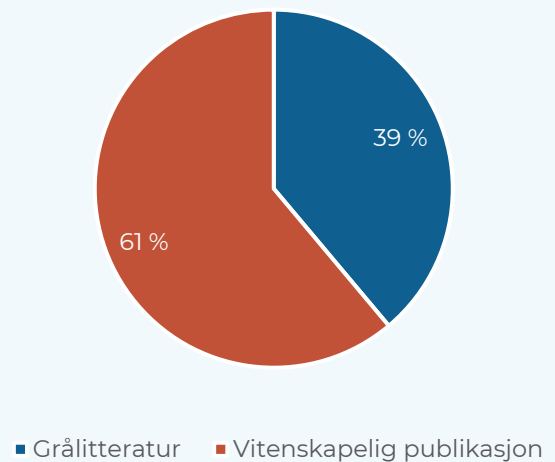
Etter den første silingsfasen ble 110 arbeider innhentet.

Andre silingsfase

110 artikler fra det systematiske søket ble innhentet og gjennomgått i andre silingsfase. Artiklene ble først vurdert basert på sammendrag og konklusjon, og i hvilken grad de samsvarer med de definerte inklusjonskriteriene. På bakgrunn av vurderingen basert på inklusjon- og eksklusjonskriteriene ble 42 artikler ekskludert. På samme måte som i første silingsfase ble artiklene ved motstridende vurderinger vurdert på nytt i fellesskap og det ble gjort en felles konklusjon om inkludering eller ekskludering.

Etter andre silingsfase var samlet 68 artikler fra det systematiske søket og 58 artikler fra det manuelle søket inkludert. Samlet inngår 126 artikler i kunnskapsoppsummeringen.

Figur 2-3: Publiseringskanaler for inkluderte arbeider

N=126

Kvalitetsvurdering

Som et ledd i gjennomgangen ble også kvaliteten på litteraturen overordnet vurdert. Kvalitetsvurderingen gjelder særlig for litteratur som ikke var fagfellevurdert og/eller upublisert.

Siden en stor bredde av informasjon på ulike måter kan bidra til å belyse oppdragets problemstillinger, ble det ikke etablert kvalitetsindikatorer, men i stedet vurdert hvorvidt det forelå åpenbare metodiske svakheter ved arbeidet.

Publikasjonstyper

Samlet i utvalget av arbeider som er inkludert i litteraturgjennomgangen, er det en overvekt av vitenskapelige publikasjoner. Dette er i hovedsak artikler som er publisert i fagfellevurderte tidsskrifter. Grålitteraturen som inngår, består i hovedsak av working papers og rapporter fra forskningsinstitusjoner og myndigheter.

3. Tilbud og bruk av pensjonsinformasjon

I norsk kontekst finnes det mange ulike pensjonsleverandører og tjenestetilbydere som gir informasjon om egne pensjonsordninger. I tillegg finnes det formelle og uformelle kanaler for informasjon om pensjon som ikke er knyttet til aktører i pensjonsmarkedet. I det følgende kapittelet beskriver vi det norske pensjonssystemet og tilbudet av pensjonsinformasjon i Norge, samt bruken av pensjonsinformasjon.

Det samlede norske pensjonssystemet er komplisert, hvilket til dels oppstår som et resultat av at de fleste tjener opp pensjonsrettigheter i flere ulike pensjonsordninger. Overordnet kan pensjon, og aktørbildet for pensjon, i Norge forstås som tredelt (se Figur 3-1). I hver enkelt del av pensjonssystemet er det ulike aktører som kommer med informasjon, samt ulikt regelverk for opptjening og oversikt. Dette kapittelet har som formål å beskrive det norske pensjonssystemet, og tilbudet og bruk av pensjonsinformasjon. Kapittelet vil følgelig svare ut problemstilling 1) Hvilken kunnskap finnes om befolkningens søken etter og bruk av pensjonsinformasjon? og problemstilling 3)

Hvordan brukes digitale verktøy og apper i praksis, av hvem og hvordan påvirker de ulike virkemidlene atferd?

3.1 Pensjonssystemet

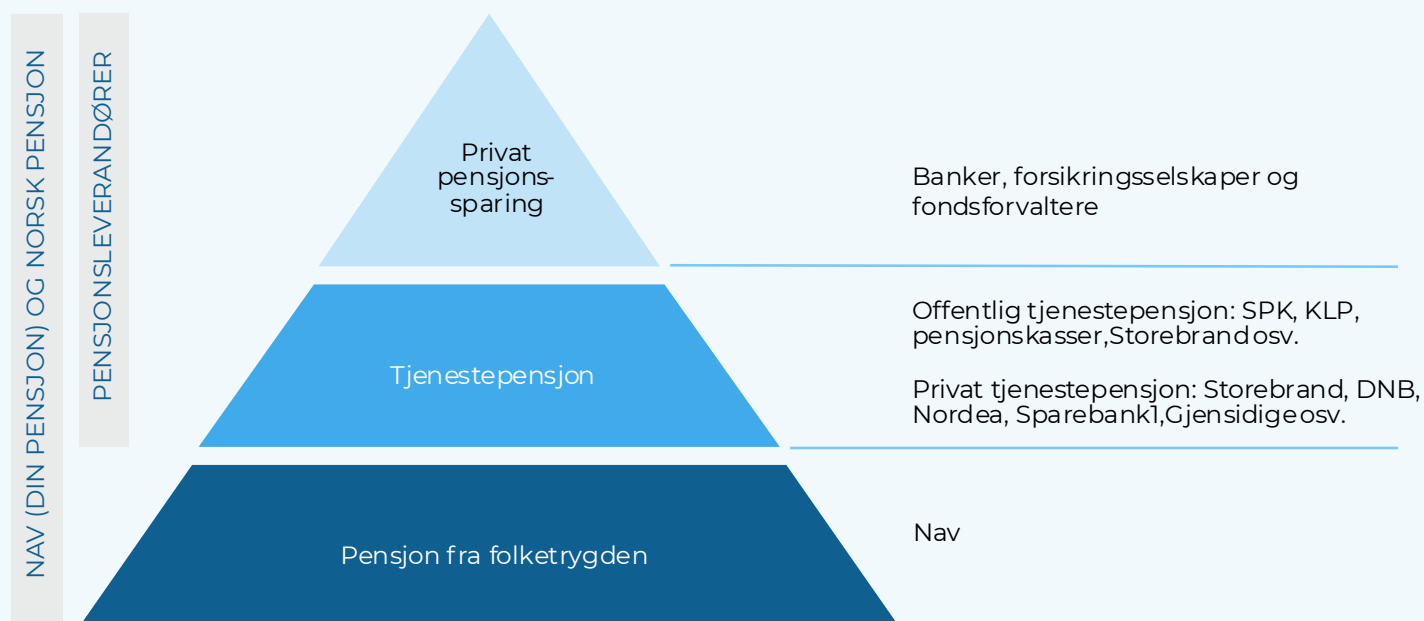
De sentrale elementene i det norske pensjonssystemet er, som Figur 3-1 viser, folketrygden, tjenstepensjon fra arbeidsgiver og eventuell privat pensjonsoppbygging. I dette avsnittet presenterer vi de tre elementene nærmere.

Folketrygden

Pensjon fra folketrygden danner grunnpilaren i det norske pensjonssystemet. Alle som arbeider eller bor i Norge, kan tjene opp rett til alderspensjon fra folketrygden (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2026). Folketrygden utgjør den største delen av pensjonsformuen for ansatte i både privat og offentlig sektor. I 2020 utgjorde alderspensjon fra folketrygden i gjennomsnitt 73 (82) prosent av den samlede pensjonsformuen for alle bosatte personer over 17 år med offentlig (privat) tjenstepensjon (Halvorsen & Hetland, 2023).

For personer født i 1963 eller senere avhenger størrelsen på pensjon fra folketrygden av inntekten gjennom livsløpet (Arbeids- og

Figur 3-1: Informasjonstilbydere, oppbygning av pensjon og aktører i det norske pensjonsmarkedet

Illustrasjon: Oslo Economics

inkluderingsdepartementet, 2026). Før 2011 var det kun de 20 beste opptjeningsårene som ble tatt med i beregning av pensjon fra folketrygden (besteårsregelen), men dette ble endret som en del av pensjonsreformen til å inkludere opptjening fra alle år med arbeid, blant annet for å insentivere til lengre deltagelse i arbeidslivet (Statens pensjonskasse, u.å.). Mottak av enkelte ytelser fra Nav gir også opptjening av alderspensjon fra folketrygden. For personer med lav eller ingen inntekt gjennom hele livsløpet, har folketrygden en minstesikring.

Det er Nav som administrerer og utbetaler folketrygden. Gjennom alderspensjon i folketrygden utbetaler Nav pensjon til tilnærmet alle alderspensjonister i Norge. Dette inkluderer både alderspensjonister som har vært i privat og offentlig arbeidsliv og alderspensjonister som i liten grad har vært involvert i det formelle arbeidslivet.

Tjenestepensjon

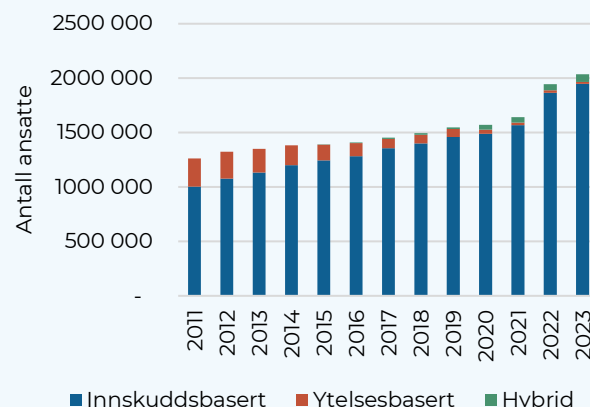
I tillegg til pensjon gjennom folketrygden, opparbeider arbeidstakere seg pensjon gjennom sine arbeidsforhold. Tjenestepensjon er pensjon fra arbeidsgiver, og både private og offentlige arbeidsgivere har siden 2006 vært lovpålagt å spare tjenestepensjon til sine arbeidstakere (Norsk Pensjon, 2026b).

Overordnet kan pensjonsordningene kategoriseres som enten innskuddspensjon, ytelsespensjon eller en hybridordning. Når en enkeltperson tar ut pensjon, kan en ha pensjon i flere ulike tjenestepensjonsordninger, og en ansatt kan også ha en kombinasjon av opptjening i innskudds-, hybrid- og ytelsespensjonsordning, og av både privat og offentlig tjenestepensjon.

Innskuddspensjon innebærer at arbeidsgiver betaler en viss prosent eller et visst beløp, beregnet basert på den ansattes lønn, inn til en pensjonskonto. Den endelige pensjonen vil avhenge av innskuddene og avkastningen på innskuddene. For ytelsesordninger derimot, er pensjonsytelsen i større grad forhåndsdefinert, ofte som en andel av sluttlønnen.

I løpet av de siste årene har innskuddspensjoner blitt det klart mest vanlige i privat sektor (se Figur 3-2). I det offentlige går grensen for overgang til innskuddsordninger i hovedsak ved aldersgruppene født før og etter 1963. Alderskullene som er født før 1963 har, ved full opptjening, rett på en samlet ytelse på 66 prosent av sluttlønn, når utbetalinger fra folketrygden og tjenestepensjon sees i lys av hverandre (Arbeids- og inkluderingsdepartementet, 2026). Alle ansatte født før 1963 som har arbeidet i offentlig sektor har

Figur 3-2 Ansatte i privat sektor fordelt på typer av pensjonsordninger. 2011-2023.

Kilde: Finans Norge: Tjenestepensjon i privat sektor. Februar 2024. Figur utarbeidet av Oslo Economics.

dermed en ytelsesbasert ordning. For kullene født etter 1963 regnes pensjon opptjent etter 2020 som påslagspensjon. Påslagspensjon innebærer at arbeidsgiver setter inn en andel av arbeidstakers lønn til en påslagsbeholdning. Når det senere skal beregnes hvor stor pensjonen blir, gjøres dette ved å dele påslagsbeholdningen på delingstallet i folketrygden (KLP, 2026).

Hovedregelen i privat sektor er at det er bedriftsvise tjenestepensjonsordninger. Frem til 2006 var det ikke lovpålagt for private bedrifter å ha pensjonsordninger for sine ansatte, men fra 2006 har det vært minimumskrav til de bedriftsvise tjenestepensjonsordningene, med blant annet et minstekrav på opptjening av innskuddspensjon på 2 prosent. I privat sektor har det også vært en overgang fra ytelsespensjon til innskuddspensjon, hvor det nå er svært uvanlig å ha ytelsespensjon i nye arbeidsforhold i privat sektor. Tall fra Finans Norge viser at 1,95 millioner av til sammen 2,04 millioner ansatte i privat sektor var tilknyttet en innskuddspensjonsordning ved utgangen av 2023. Så sent som i 2011 var det kun 1 million aktive personer i innskuddsordningene. I samme periode har antallet aktive medlemmer av ytelsesordninger falt fra 260 000 til 17 000, se Figur 3-2. Antallet personer i såkalte hybridordninger var cirka 71 000 ved utgangen av 2023. Disse ordningene eksisterte ikke i 2011.

Avtalefestet pensjon (AFP)

AFP står for avtalefestet pensjon og er en del av tjenestepensjonen som er nedfelt i en tariffavtale mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. Alle arbeidstakere i bedrifter med tariffavtale har tilgang til AFP. Dette inkluderer alle ansatte i offentlig

sektor, og om lag halvparten av alle ansatte i private bedrifter (Grødem, 2021).

AFP-ordningen var opprinnelig en tidligpensjonsordning, som skulle sikre 70 prosent av inntekten ved full medlemstid. Grunnlaget var begrenset til 7 G frem til 1991 og 6 G etter 1992. Høytlønnede fikk dermed ikke utbetalt 70 prosent av sin tidligere inntekt. Disse bestemmelsene gjelder fortsatt for offentlig ansatte født i 1962 eller tidligere.

I 2007 ble partene i privat sektor enige om en ny AFP-ordning fra 2011, parallelt med reformert folketrygd. Stortinget vedtok lov om statstilskudd til ordningen 19. februar 2010. Den nye AFP-ordningen gir en livsvarig pensjon som kan tas ut fra 62 år. For å ha rett til AFP må arbeidstakeren oppfylle en del vilkår knyttet til medlemstid.

Ansatte i offentlig sektor født i 1963 eller senere har samme AFP-modell som i privat sektor. Ny AFP i offentlig sektor ble innført i januar 2025.

Privat pensjonssparing

Den siste komponenten i pensjon er privat pensjonssparing. Dette er pensjonssparing som gjøres av den enkelte, i bank, forsikringsselskap eller av fondsforvaltere. Privat pensjonssparing kan enten gjøres gjennom skattemotivert individuell pensjonssparing (IPS), eller gjennom andre former for langsiktig sparing. Den private sparingen utgjør som regel en begrenset andel av den samlede pensjonen.

3.2 Endringer i pensjonssystemet

Alderspensjonen i folketrygden ble reformert i 2011. Reformen innebar nye regler for opptjening og uttak av pensjon. Målet var å gjøre pensjonssystemet mer økonomisk bærekraftig og stimulere til lengre yrkeskarrierer (NOU 2022:7).

Før reformen var alderspensjonen basert på de 20 beste inntektsårene (besteårsregelen). Full pensjon krevde 40 års medlemskap i folketrygden. Pensjonen var livsvarig, men uten justering for økt levealder. Etter reformen ble pensjonen beregnet etter en alleårsregel, til forskjell fra besteårsregel, der hele inntekten gjennom yrkeslivet teller. Pensjonen justeres for økt levealder gjennom et delingstall som fordeler pensjonsbeholdningen over forventet levetid. Fleksibelt uttak fra 62 år ble innført, men tidlig uttak gir lavere årlig pensjon (NOU 2022:7).

For personer født mellom 1954 og 1962 gjelder en kombinasjon av gamle og nye regler. Andelen

beregnet etter det gamle systemet avtar gradvis for hvert årskull. Personer født i 1963 eller senere omfattes fullt ut av de nye reglene (NOU 2022:7).

I privat sektor har tjenestepensjonsordningene blitt en viktigere del av det samlede pensjonssystemet etter reformen. Dette henger blant annet sammen med at obligatorisk tjenestepensjon (OTP) ble innført i 2006 og utvidet senere (2022), med pensjon fra første krone, slik at alle arbeidsgivere må spare til pensjon for sine ansatte. Samtidig er de fleste private tjenestepensjoner i dag innskuddsbaserte, der arbeidsgiver betaler årlige innskudd til en individuell pensjonskonto, og den endelige pensjonen avhenger av avkastningen. Dette innebærer en overgang fra ytelsesbaserte ordninger, der pensjonen var mer forutsigbar, til ordninger der risiko i større grad bæres av individet.

Som en del av pensjonsreformen har det også blitt gjennomført endringer i offentlig tjenestepensjon, som beskrevet i tidligere avsnitt. Endringene i offentlig tjenestepensjon har kommet i ettertid, med mål om å følge de samme prinsippene som i pensjon fra folketrygden. Tradisjonelt har offentlig tjenestepensjon vært en ytelsesbasert bruttoordning, med mål om å gi en samlet pensjon på rundt 66 prosent av sluttlønn ved full opptjening. Etter reformen ble det først gjort midlertidige tilpasninger, men en mer omfattende omlegging kom med avtalen i 2018, som gjelder for personer født i 1963 eller senere. Den nye offentlige tjenestepensjonen er utformet som en påslagsordning, der pensjonen bygges opp gjennom hele yrkeslivet og kommer som et tillegg til alderspensjonen fra folketrygden.

I forbindelse med gjennomføring av pensjonsreformen og ny folketrygd, ble det vedtatt endringer i AFP-ordningen i privat sektor fra 2011. Tilsvarende endringer i AFP-ordningen i offentlig sektor ble innført fra januar 2025, og gjelder for ansatte født etter 1963 i offentlig sektor. Endringene i AFP-ordningen, altså vekk fra en tidligpensjonsordning og til en livsvarig tilleggspensjon, er også med mål om å insentivere til lengre deltagelse i arbeidslivet. AFP-ordningen er lik for ansatte i privat og offentlig sektor, som er født etter 1963. Ansatte i offentlig sektor født før 1963 beholder tidligpensjonsordningen.

Mulighetsrommet for fleksibelt uttak av pensjon har også økt som en del av pensjonsreformen. Fra 1. januar 2011 ble fleksibelt uttak av alderspensjonen fra folketrygden innført. Fleksibelt uttak innebærer at den enkelte kan velge uttaksalder fritt i aldersspennet 62 til 75 år, ta ut pensjonen helt eller delvis og kombinere pensjonen med arbeidsinntekt uten at pensjonen avkortes (Nav, 1997). Muligheten

for uttak i aldersgruppen mellom 62 og 67 år er betinget av tilstrekkelig høy pensjonsopptjening. Det fleksible uttaket av alderspensjon skal i utgangspunktet være aktuarisk nøytralt. Dette betyr at hvordan uttaket blir gjort i utgangspunktet ikke skal ha betydning for den utbetalte totalsummen.

Samlet sett innebærer pensjonsreformen og de påfølgende tilpasningene at dagens pensjonssystem i praksis består av flere parallelle ordninger, der rettigheter og regler varierer både etter årskull, sektor og ulike former for pensjonsopptjening og kombinasjoner mellom offentlig og privat sektor. Særlig i offentlig sektor har omfattende overgangsregler bidratt til et komplekst regelverk som kan være krevende å navigere i. Den nye pensjonsmodellen innebærer også at en større del av ansvaret for å oppnå ønsket pensjon i praksis flyttes over på den enkelte, både gjennom sterkere kobling til livsløpsinntekt og gjennom økt betydning av individuelle tilpasninger og valg.

Samtidig peker utviklingen i retning av at systemet på sikt vil bli mer ensartet, etter hvert som nye opptjeningsregler fases inn og overgangsordningene gradvis avvikles. I en slik overgangsperiode vil imidlertid informasjonsbehovet være stort, både fordi regelverket er komplekst, og fordi individuelle valg om uttakstidspunkt, yrkeskarriere og sparing kan få konsekvenser for pensjonsnivået.

3.3 Tilbydere av pensjonsinformasjon

Det norske pensjonssystemet består av en rekke ulike aktører, som alle tilbyr informasjon om pensjon. Rollene, ansvarsområdene og informasjonstilbudet fra disse aktørene varierer.

Norsk Pensjon og Nav sammenstiller informasjon om både tjenestepensjon, pensjon fra folketrygden og eventuelle individuelle pensjonsordninger, for å sørge for at den enkelte har et fullstendig informasjonsgrunnlag.

Pensjonsleverandører og pensjonskasser er aktører som leverer tjenestepensjon og/eller individuelle pensjonsløsninger. Denne kategorien inneholder både private og offentlige aktører, som Statens pensjonskasse (SPK), KLP, DNB, Storebrand og øvrige livsforsikringsselskaper, samt en rekke pensjonskasser.⁵ Informasjonen fra disse aktørene

omhandler ofte prognoser basert på oppspart pensjon hos leverandøren, men kan også være bredere informasjon om samlet pensjon eller generelt om pensjonssystemet og relevant regelverk.

Videre er det øvrige tilbydere av pensjonsinformasjon, som arbeidsgivere, fagforeninger og andre uformelle kanaler. Disse aktørene formidler eksempelvis spesifikk informasjon om den enkeltes pensjonsordning basert på arbeidsforholdet eller videreformidler informasjon fra eller i samarbeid med pensjonsleverandører.

Informasjonen fra de ulike aktørene kommer i en rekke ulike formater, som informasjon tilgjengeliggjort på nettsider, kurs, digital informasjon sendt per e-post, digitale innloggede verktøy eller digital eller fysisk veiledning. Gjennomgående for det norske systemet for pensjonsinformasjon er at den enkelte selv må oppsøke informasjonen. I tillegg er informasjonen og verktøyene i stor grad kun tilgjengelig digitalt. Leverandører av privat tjenestepensjon er imidlertid pålagt i lov å gi informasjon og rådgivning om flere forhold. Blant annet skal den enkelte få informasjon om pensjonsordningen når vedkommende meldes inn i en pensjonsordning og informasjon som skal gi et grunnlag for å gjøre valg om uttak når et medlem nærmer seg uttaksalder for alderspensjon (det såkalte "61-årsbrevet") (Innskuddspensjonsloven, 2000, § 2-7, § 7-6).

I det følgende beskrives de ulike tilbyderne av pensjonsinformasjon og hvilken type informasjon de tilbyr.

Nav

Nav administrerer og utbetaler alderspensjon fra folketrygden og har gjennom dette kontakt med stort sett alle alderspensjonister i Norge. Nav formidler både generell informasjon om opptjeningsprinsipper, rettigheter og regelendringer og individtilpasset informasjon gjennom digitale løsninger, der brukere kan få oversikt over egen opptjening, simulere framtidige utbetalinger og håndtere søknader⁶.

Informasjonen tilgjengeliggjøres på nettsidene, delvis åpent og delvis tilpasset den enkeltes pensjonsopptjening og -prognose (pensjonskalkulator). Den åpne informasjonen omhandler ulike vilkår og hvordan man går frem for å søke om pensjon. I tillegg til skriftlig informasjon er det også enkelte videoer som forklarer

⁵ Se for eksempel en liste over medlemmer i Pensjonskasseforeningen, her: Medlemmer - Pensjonskasseforeningen.

⁶ Se nav.no/pensjon for oversikt over Navs tilbud om pensjonsinformasjon.

pensjonsrettigheter og vilkår. Videre, ved å logge inn på Navs nettsider gjennom ID-porten, får personer tilgang til en oversikt over egen opptjening og prognose i løsningen «Din pensjon». Prognosen for fremtidig pensjon beregnes i en pensjonskalkulator, som viser pensjon fra folketrygden (Nav), AFP og pensjonsavtaler. Brukere av portalen kan justere på ulike forutsetninger (uttakstidspunkt, rett på AFP fra offentlig eller privat sektor, sivilstatus ved uttak m.m.) og få et estimat på den forventede pensjonsutbetalingen på et fremtidig uttakstidspunkt. Kalkulatoren trekker på sammenstilt informasjon fra Nav og Norsk Pensjon, hvor Nav beregner prognoser for alderspensjon fra folketrygden og for offentlig og privat AFP, mens Norsk Pensjon overleverer prognoser for private tjenstepensjoner og individuelle pensjonsordninger (NOU 2022:7).

Norsk Pensjon

Norsk Pensjon AS ble høsten 2006 stiftet av syv livsforsikringsselskaper med det formål om å opprettholde og vedlikeholde en pensjonsportal som skal gi enkeltpersoner en samlet oversikt over forventet alderspensjon fra ulike pensjonsordninger. Selskapet er organisert som et ikke-kommersielt aksjeselskap eid av pensjonsleverandørene, der overskudd skal reinvesteres i videre utvikling av tjenestene. Nav og leverandørene av tjenstepensjon deler og viser informasjon om folketrygden, tjenstepensjon, AFP og privat pensjonssparing, med det formål om å gi den enkelte en fullstendig oversikt over egen pensjonsopptjening.⁷

Norsk Pensjon tilbyr pensjonsinformasjon gjennom sin nettside (minpensjon.no), hvor en uinnlogget kan finne generell informasjon om pensjonssystemet, videomateriale om pensjon og forklaringer på ulike deler av pensjonssystemet. Hovedvekten av Norsk Pensjons informasjonstilbud er likevel den innloggede pensjonskalkulatoren. Ved å logge inn på minpensjon.no gjennom ID-porten kan den enkelte få en samlet oversikt over pensjonsrettigheter både i folketrygden, fra tjenstepensjonsordninger og fra individuelle avtaler. Norsk Pensjon og Nav har en samarbeidsavtale, hvor portalene utveksler informasjon seg imellom slik at brukere får informasjon om pensjonsrettigheter opparbeidet i både folketrygden og i private pensjonsordninger. Det er denne pensjonskalkulatoren tjenstepensjonsleverandører også integrerer i egne løsninger. En nærmere beskrivelse av pensjonskalkulatoren til Nav og Norsk Pensjon følger i delkapittel 3.4.

I tillegg til pensjonskalkulatoren tilbyr Norsk Pensjon informasjon til etterlatte og en manuell svartjeneste som enkeltpersoner kan ta kontakt med.

Pensjonsleverandører

Utover de offentlige og samlende løsningene består pensjonsmarkedet av en rekke leverandører, herunder livsforsikringsselskaper, pensjonskasser og banker. Disse aktørene er ansvarlige for å tilby og forvalte tjenstepensjon og individuelle spareordninger. I informasjonsbildet er det særlig leverandørene som gir detaljer om de konkrete produktene individene er tilknyttet. Dette omfatter informasjon om opptjening, avkastning, kostnader og vilkår, ofte tilgjengelig gjennom egne kundeportaler eller rådgivningstjenester. Pensjonsleverandører som Statens pensjonskasse, Storebrand, KLP og øvrige livsforsikringsselskaper har mye informasjon tilgjengelig på sine nettsider, og tilbyr i tillegg kurs, digitale innloggede verktøy (eksempelvis kalkulatorer som kan benytte delt data fra Nav og Norsk Pensjon) og veiledning. I tillegg er leverandører av privat tjenstepensjon pålagt i lov å gi informasjon om pensjonsordningen når vedkommende meldes inn i en pensjonsordning og om uttak når medlemmet nærmer seg pensjonsalder (Innskuddspensjonsloven, 2000). Kurs blir også formidlet av fagforeninger, som ønsker å holde sine medlemmer orientert om endringer i pensjonsregelverk. Enkelte kurs er også myntet på spesifikke grupper, eksempelvis eldre som er omfattet av overgangsordninger, yngre som er omfattet kun av nye ordninger, ansatte i det offentlige eller ansatte i det private.

Øvrige aktører som tilbyr pensjonsinformasjon

Arbeidstakere mottar også informasjon om pensjon fra arbeidsgiver, fagforeninger eller gjennom andre, mer uformelle kilder (se for eksempel Grødem (2019)). Arbeidsgiver er gjennom lov og forskrift pålagt å gi informasjon om pensjon og er slik en formell del av formidlingen om pensjon.

Videre oppgir mange arbeidstakere at de har mottatt informasjon om pensjon fra venner/kollegaer og massemedier (Grødem, 2019). Dette innebærer at deler av pensjonsinformasjonen formidles utenfor det formelle pensjonsinformasjonstilbudet. Innholdet i og vinklingen av avisartikler som omhandler pensjon er omtalt i Hagelund & Grødem (2017). I artikkelen finner forfatterne at pensjon i nyhetsartikler i hovedsak blir omtalt som et individuelt ansvar, med et fokus på å unngå å bli en «pensjonstaper». Videre peker forfatterne på at det i hovedsak er private

⁷ Se Om oss - Norsk Pensjon.

pensjonsleverandører og finansrådgivere som er de tydeligste stemmene og de mest brukte kildene i avisartikler om pensjon (Hagelund & Grødem (2017).

3.4 Overordnede portaler

De seneste årene har flere aktører utviklet og satset på digital selvbetjening, og digitale tilbud er en viktig konkurranseparameter blant pensjonsleverandørene. Et eksempel på denne digitaliseringen er pensjonsportaler og pensjonskalkulatorer der den enkelte selv kan oppsøke informasjon om pensjon, og i noen grad få beregnet ulike uttakstidspunkter og -grader. I det følgende gir vi en overordnet beskrivelse av pensjonskalkulatorer, hvilken informasjon disse verktøyene gir, samt utfordringsbildet rundt disse verktøyene og variasjon i tilbudet.

Pensjonskalkulatorer og pensjonsportaler

Nav og Norsk Pensjon har utviklet pensjonsportaler som gir samlet oversikt over forventet pensjon fra folketrygden, AFP, tjenestepensjoner og individuelle pensjonsordninger. Navs portal (Din Pensjon) og Norsk Pensjon har en samarbeidsavtale om innsamling og utveksling av pensjonsinformasjon. I avtalen har Nav ansvar for å beregne prognoser for alderspensjon fra folketrygden og for AFP (privat), mens Norsk Pensjon på vegne av pensjonsleverandørene deler prognoser for private tjenestepensjoner og individuelle pensjonsordninger som beskrevet over. Tilbydere av offentlig tjenestepensjon leverer prognoser for dette til både Nav og Norsk Pensjon.

Samarbeidsavtalen mellom Nav og Norsk Pensjon fører til at de to portalene også viser relativt like prognoser, men det er likevel noe variasjon i hvor detaljert informasjon brukerne får tilgang til. Selv om portalene fra både Nav og Norsk Pensjon i utgangspunktet gir informasjon om opptjening fra alle komponentene i pensjonssystemet, illustrert i Figur 3-1, er det forskjeller i hvilke beregninger som er mulige å foreta.

Siden 2015 har Norsk Pensjon også delt sammenstilt pensjonsinformasjon med pensjonsleverandørene. Dette innebærer at kunder kan logge inn hos sine pensjonsleverandører og se en samlet oversikt over deres pensjonsforpliktelser. Denne delingen av informasjon gjør at pensjonsleverandørene også kan vise pensjonskalkulatorer i sine plattformer, og bidrar til å tilgjengeliggjøre pensjonsinformasjon i større grad.

Utfordringer med pensjonskalkulatorer

Som påpekt av aktørene i intervjuene som er gjennomført i forbindelse med denne

kunnskapsoppsummeringen, er det likevel en del utfordringer med pensjonskalkulatorer samt i utformingen av de ulike pensjonsplattformene i Norge. En overordnet utfordring er ifølge aktørene at pensjonskalkulatorene fra de ulike leverandørene kan gi ulike beregninger og har ulike begrensninger. Dette gir ifølge innspill fra aktørene et lappeteppe av informasjon, som kan fremstå som forvirrende og uoversiktlig for de som ønsker å sjekke pensjonen sin.

En utfordring med pensjonskalkulatorer, som aktørene viser til, er at det ikke finnes felles standarder for å vise prognoser. Finans Norges medlemmer har inngått en avtale om avkastningsprognoser som sikrer at pensjonsleverandørene benytter de samme forutsetningene når de skal beregne prognoser, men dette sikrer likevel ikke at prognosene blir tilsvarende på tvers av aktører (Finans Norge, 2026). De ulike aktørene leverer ulikt grunnlag for prognoser til Norsk Pensjon. Enkelte leverer beregnede prognoser selv, men i andre tilfeller beregner Norsk Pensjon prognosene, hvilket kan gi noe avvikende resultat for brukerne avhengig av hvilken plattform som anvendes.

Videre, selv om pensjonsportalene i stor grad trekker på samme løsning fra Norsk Pensjon og Nav, og dermed i utgangspunktet gir informasjon om opptjening fra alle komponentene i pensjonssystemet, er det forskjeller i hvilke beregninger som er mulige å foreta. En viktig forskjell, ifølge aktørene, er for eksempel at det i Norsk Pensjon ikke er mulig å se prognoser for offentlig tjenestepensjon ved andre avgangsaldrer enn 67 år. På Nav er derimot dette mulig. Denne muligheten finnes også hvis en benytter tjenestepensjonsleverandørens egne portaler (SPK eller KLP). Slike begrensninger i muligheten til å sammenstille informasjon eksisterer også den andre veien, hvor eksempelvis SPKs pensjonskalkulator ikke gir informasjon om opptjent privat tjenestepensjon.

Videre er det variasjon i hvorvidt pensjonskalkulatorene gir mulighet til å undersøke pensjonsutfall ved ulike avgangsaldrer. Selv om enkelte pensjonskalkulatorer gir denne muligheten for deler av pensjonen, peker aktørene på at tilbudet ikke er gjennomgående og kan fremstå som ufullstendig. Videre kan pensjonskalkulatorene i liten grad vise fordelene av å stå lenger i arbeid. Innsamling og formidling av denne informasjonen er noe som det ifølge informantene arbeides med i Norsk Pensjon, men det er behov for at alle leverandører leverer for at dette skal kunne beregnes.

Aktørene peker også på en svakhet i at beslutninger om uttak, start av uttak og eventuelt utbetalt uttak i mindre grad kan vises og hensyntas i ulike kalkulatorer og plattformer. Eksempelvis viser Norsk Pensjon foreløpig bare tall for pensjon under opptjening, og ikke fra avtaler under uttak. Plattformen viser heller ikke per i dag uttak av AFP under fortsatt arbeid.

Videre kan pensjonskalkulatorene i liten grad hensynta kompleksitet knyttet til særaldersgrenser, overgangsordninger og så videre. Det er noe variasjon i hvordan dette håndteres mellom de ulike kalkulatorene, men i intervju med aktører innenfor pensjonsinformasjonsfeltet, fremstår det som at individer som har særlig komplekse ordninger oppfordres til å ta kontakt med sine pensjonsleverandører for å få mer presise svar.

3.5 Tilbud om pensjonsinformasjon i sammenlignbare land

Tilbudet av pensjonsinformasjon og hvordan pensjonsinformasjon formidles varierer mellom land. I noen land er tilbudet av pensjonsinformasjon mer proaktivt og informasjonen oppsøker den enkelte. Mens det i Norge i stor grad benyttes nettportaler, er utsendelse av skriftlig informasjon til den enkelte mer vanlig i land som USA og Sverige (Hermansen & Midtsundstad, 2015).

En sentral informasjonskilde i Sverige er minPension.se. Nettsidene ligner på den norske minpensjon.no, og er eid av et datterselskap av Svensk Försäkring. Til forskjell fra den norske minpensjon.no, drives minPension.se gjennom en samarbeidsavtale i fellesskap mellom den svenske staten og pensjonsselskapene (minPension, u.å.). På minPension.se kan arbeidstakere se hele pensjonen, både allmenn-, tjeneste- og eventuelt privat oppspart pensjon. I motsetning til i Norge er minPension.se den eneste offentlige pensjonskalkulatoren, som fører til at bruken av kalkulatoren er større og at nettsiden i mindre grad konkurrer om informasjonsmulighet mot andre, tilsvarende aktører. I minPension.se finnes også en mulighet for å planlegge pensjonsuttaket og lagre og sammenligne ulike uttaksplaner. I Uttaksplanleggeren kan uttaksalder og uttakslengde endres for ulike pensjoner (Hagen & Schneider, 2024).

Hvert år mottar de som har opptjent nasjonal pensjon en årlig oppgjørssrapport fra Svensk

Pensionsförvaltning, dette kalles den oransje konvolutten eller «det orange kuvertet» (Pensionsmyndigheten, 2026a). Siden 2017 har den oransje konvolutten også blitt sendt ut digitalt, og omtrent 80 prosent av befolkningen mottar konvolutten digitalt (Macéus, 2025). I den digitale versjonen av den oransje konvolutten vises hele pensjonsoversikten og en direktelenke fra brevet til pensjonskalkulatoren til minPension. De resterende 20 prosentene mottar den oransje konvolutten i posten. Denne versjonen gir informasjon om opptjening av «allmän pension», noe som tilsvarer folketrygden i Norge. Det fysiske brevet inneholder ikke informasjon om eventuelt opptjent tjenestepensjon, altså pensjon oppspart av arbeidsgiver, eller andre former for individuell pensjonssparing.

I de andre nordiske landene – Danmark og Finland – er det også utviklet digitaliserte systemer for pensjonsinformasjon, som samsvarer med det svenske minPension.se og norske pensjonsportaler. I Danmark gir portalen PensionsInfo en samlet oversikt over den enkeltes pensjonsopptjening fra både ATP (arbejdsmarkedets tillægspension)⁸, statlige og individuelle ordninger, og gjør det mulig å simulere fremtidige utbetalinger.⁹ Dette kompletteres av selvbetjeningsløsninger fra atp.dk, hvor brukere kan se både historisk opptjening og prognoser for forventet pensjon. I Finland tilbys tilsvarende digitale tjenester der innbyggerne kan få tilgang til en individuell «pension record» som viser opptjente rettigheter og danner grunnlag for estimer av fremtidig pensjon.¹⁰ I begge landene er informasjonstilbudet kjennetegnet av høy grad av digitalisering.

Også i Nederland¹¹ og Storbritannia¹² er det bruk av nasjonale portaler som en hovedkilde til informasjon om pensjon. Den nederlandske portalen gir både informasjon om pensjon opptjent fra et eller flere arbeidsforhold og fra det offentlige. I Storbritannia har det over lengre tid vært arbeidet med å utvikle en samlet oversikt over pensjon fra ulike kilder, slik at enkeltpersoner lett kan logge inn og undersøke sin pensjon. Dette har vist seg å være utfordrende, ettersom det britiske pensjonsmarkedet er fragmentert, med mange pensjonsleverandører som må kobles til én felles digital infrastruktur (Department for Work & Pensions, 2025; Mirza-Davies, 2026). I Storbritannia tilbys det i tillegg en offentlig finansiert veiledningstjeneste for personer med innskuddspensjon, der brukere kan få en gjennomgang av uttaksalternativer, skatteforhold

⁸ATP er en pålagt opptjening av pensjon fra arbeidsinntekt

⁹ Om PensionsInfo

¹⁰ Pension record - Työeläke.fi

¹¹ Mijn pensioenoverzicht

¹² Sign in to HMRC - Sign in to HMRC online services - GOV.UK

og risiko. Dette innebærer at informasjonstilbudet ikke bare er rettet mot å formidle fakta, men også å støtte beslutninger knyttet til pensjonsuttak.

I USA utgjør den føderale Social Security Administration den viktigste kilden til informasjon om offentlig pensjon. Det sendes årlig ut en «Social security statement» som gir informasjon om blant annet opptjening, rettigheter og ytelser innenfor trygdesystemet (Social Security Administration, 2026). Som en del av denne utsendingen sendes det også ut informasjon om pensjonsplanlegging og viktigheten av dette (Social Security Administration, 2026). Denne informasjonen er også tilpasset ulike aldersgrupper, hvor det blant annet sendes ut faktaark om verdien av å stå lenger i arbeid. Samtidig spiller arbeidsgiverbaserte ordninger og individuelle spareordninger en sentral rolle, og informasjon om disse må i stor grad innhentes fra separate aktører.

Som det også er dokumentert i Norge, er det også internasjonalt beskrevet at det finnes flere ulike kilder til pensjonsinformasjon. Gettings og Anderson (2021) dokumenterer at blant unge er det også uformelle kilder til pensjonsinformasjon, for eksempel foreldre og besteforeldre. Dette stemmer også med funn fra tidligere forskning, som viser at individer får like mye pensjonskunnskap fra sitt sosiale miljø som fra eksperter (Johansen, 2013).

3.6 Bruk av pensjonsinformasjon

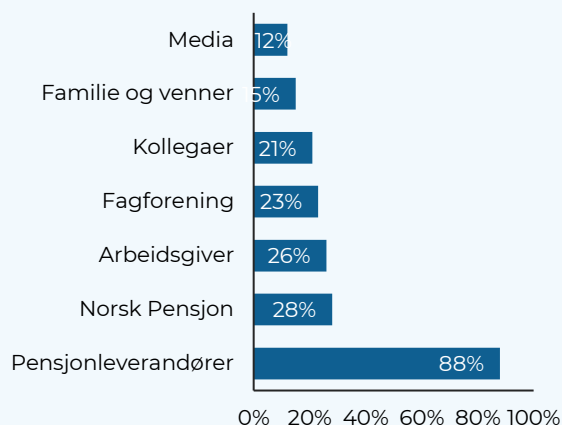
Det er stadig flere som søker pensjonsinformasjon og som bruker de digitale plattformene for dette. Data fra Norsk Pensjon viser at det i 2025 var totalt 36,4 millioner forespørsler, og antall forespørsler har økt fra kun 7,9 millioner i 2020.¹³ Disse forespørslene kommer både fra personer som logger inn direkte gjennom norskpensjon.no og «kallinger» som kommer fra at enkeltpersoner logger seg inn hos sin pensjonsleverandør eller Nav og klikker seg inn på deres pensjonskalkulatorer. Inn i disse 36,4 millionene vil det naturligvis være flere av de samme individene som logger seg inn gjentatte ganger i løpet av året eller som gjør simuleringer av flere uttakstidspunkt ved samme innlogging.

Bruk av nettsidene til ulike pensjonsleverandører, både innlogget og uinnlogget, vitner også om søken etter pensjonsinformasjon. På nettstedet til spk.no var det i 2025 omtrent 2,5 millioner besøk, hvor 1,06 millioner av disse besøkene var bak

¹³ Data overlevert fra Norsk Pensjon til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

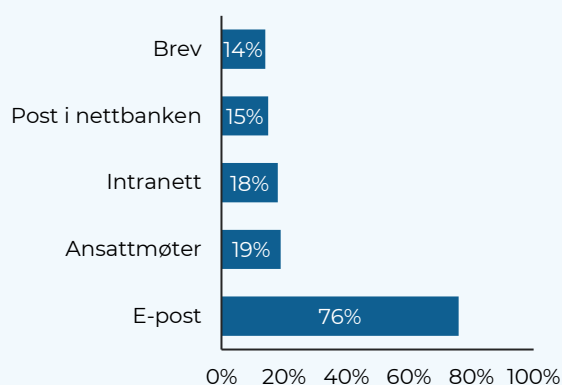
¹⁴ Informasjon overlevert fra statens pensjonskasse til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

Figur 3-3: Hvor finner du informasjon om pensjon? (Flere valg mulig)

Kilde: Spørreundersøkelse til nåværende og tidligere medlemmer av SPK født i 1963, -64 og -65. Besvart av mellom 1200-1900 mennesker. Oversendt fra Statens pensjonskasse til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

Figur 3-4: Hvordan har du fått informasjon om pensjonsavtalen din?

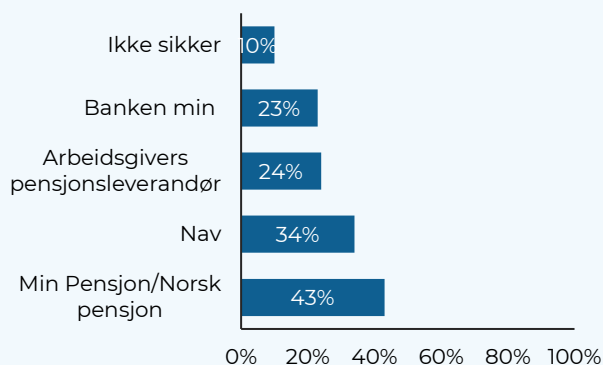

Kilde: Befolkningsundersøkelse i aldersgruppen 18-60 år. Gjennomført i juli 2025 av Respons Analyse på vegne av DNB Merkevare og Innsikt. N = 1049. Oversendt fra DNB til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

innlogging.¹⁴ Dette er en økning fra 1,04 millioner besøk bak innlogging i 2024. Informasjon fra Storebrand, KLP og andre pensjonsleverandører, som oppgitt i intervju og annen oversendt informasjon, tilsier også at flere oppsøker informasjon om pensjon både gjennom innloggede portaler og gjennom økt trafikk på nettsidene. Eksempelvis oppgir Storebrand at de har økt antall nedlastinger av deres spare- og pensjonsapp «Kron» med 50 000 siden september 2022.¹⁵ Videre oppgir

¹⁵ Informasjon overlevert fra Storebrand til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

Figur 3-5: Hvilke(n) pensjonskalkulator benyttet du?

Kilde: Befolkningsundersøkelse i aldersgruppen 18-60 år. Gjennomført i juli 2025 av Respons Analyse på vegne av DNB Merkevare og Innsikt. N = 1049. Oversendt fra DNB til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

Statens pensjonskasse at de har økt antall gjennomførte kurs, hvilket bidrar til pensjonsinformasjon.

I en spørreundersøkelse til nåværende eller tidligere kunder i Statens pensjonskasse født mellom 1963-1965 ble det spurt om hvor den enkelte finner informasjon om pensjon, altså hos hvilke aktører den enkelte søker informasjonen. I hovedsak oppga respondentene at dette var hos pensjonsleverandørene (se Figur 3-3). Etter bruk av pensjonsleverandører er det Norsk Pensjon som brukes mest. Norsk Pensjon og pensjonsleverandører kan levere relativt lik informasjon, sett bort fra at enkelte pensjonsleverandører kan tilby enda mer tilpasset og rettet informasjon, for eksempel om porteføljesammensetning eller prognoser for fleksibelt uttak.

Fra DNBs befolkningsundersøkelse kan det hentes større grad av innsikt i hvilke kanaler informasjon om pensjonsordninger gis. Av de som har fått informasjon om sin pensjonsordning enten via arbeidsgiver eller via pensjonsleverandør, oppgir de fleste at de har fått denne informasjonen på e-post (se Figur 3-4). E-post er den klart vanligste måten å motta informasjon om pensjon, mens både ansattmøter, intranett og post i nettbanken er betydelig mindre utbredt.

Pensjonskalkulatorer og digitale portaler for sjekk av pensjon er den mest brukte selvbetjeningsløsningen for pensjonsinformasjon. Fra DNBs befolkningsundersøkelse oppgir 45 prosent at de har vært inne på en pensjonskalkulator en eller flere ganger i løpet av det siste året. I befolkningsundersøkelsen kategoriserer DNB de som har vært inne på en

pensjonskalkulator det siste året som de som er «mest interesserte». De «mest interesserte» er videre oftere kjennetegnet ved at de:

- Har innskuddspensjon
- Har god kjennskap til egen ordning
- Sparer til egen pensjon
- Kjenner til bedriftens pensjonsleverandører
- Har fått informasjon om pensjonsavtalen enten via arbeidsgiver eller leverandøren.

Dette samsvarer med funn fra forskning, hvor blant annet Hermansen & Midtsundstad (2015) viser at sannsynligheten for å ha benyttet nettbaserte informasjonstjenester er sosialt skjevt fordelt: arbeidstakere med høy utdanning og høy inntekt, som sparer i fond og/eller aksjer, har høyere sannsynlighet for å benytte slike tjenester. Samtidig øker sannsynligheten for å logge seg på pensjonsnettsteder etter hvert som arbeidstakere nærmer seg pensjonsalder. Data som var benyttet i analysen viste at rundt en av fire arbeidstakere i privat sektor oppga at de hadde benyttet seg av nettbaserte tjenester for å få vite mer om sine pensjonsrettigheter. Informasjonsgrunnlaget for analysen var en surveyundersøkelse blant et representativt utvalg av arbeidstakere i privat sektor i 2010.

I Norsk Pensjon sin egen undersøkelse av bruk av pensjonskalkulatorer det siste året, er andelen som oppgir bruk noe lavere. Basert på denne undersøkelsen oppgir 34 prosent at de i løpet av det siste året har brukt en pensjonskalkulator for å beregne sin forventede pensjon (Norsk Pensjon, 2026a). Denne andelen er om lag 10 prosentpoeng lavere enn den funnet i DNBs befolkningsundersøkelse.

Av de som har anvendt pensjonskalkulatorer er det i størst utstrekning kalkulatorene til Nav og Norsk Pensjon som anvendes. Det er noe variasjon i hvem som benytter de ulike kalkulatorene, hvor Norsk Pensjons kalkulator i større grad blant annet benyttes av menn, de som har fått rådgivning og av ansatte i privat sektor. For Navs kalkulator er det derimot ingen grupper som skiller seg ut i bruk, mens menn i større grad enn kvinner oppgir at de har vært inne på arbeidsgivers pensjonsleverandørs pensjonskalkulator.

I undersøkelse av hvem som sjekker pensjonen sin, finner både Norsk Pensjon og pensjonsleverandører som har undersøkt det samme, at de fleste sjekker pensjonen sin når de nærmer seg pensjonsalder. Av de som logger seg inn på Norsk Pensjon er 35 prosent under 40 år, mens rundt 60 prosent er over 50 år (se Figur 3-5).

Det ser likevel ut til at det kan være noe variasjon i hvem som sjekker pensjonen sin avhengig av leverandør, hvor data fra Storebrand om hvem som har gjennomført Pensjonssjekken i appen «Kron» finner at 37 prosent er under 40 år, og kun 13,2 prosent er 60 år og eldre. Dette henger trolig også sammen med utformingen av pensjonskalkulatoren. Storebrands pensjonssjekk treffer trolig i større grad yngre, ettersom dette er en del av Storebrands spare- og pensjonsapp «Kron». Fra Storebrand oppgis det at over 100 000 unike brukere har tatt pensjonssjekken.

Det kan ikke konkluderes noe om effekt av pensjonskalkulatorer kun med utgangspunkt i spørreundersøkelseresultater fra Norsk Pensjon og pensjonsleverandørene. Det kan likevel bemerkes at Norsk Pensjons undersøkelse viser at 26 prosent av de som bruker pensjonskalkulatoren til å simulere uttak oppgir at dette har ført til at de vil arbeide lenger. Norsk Pensjon oppgir videre at dette underbygger andre pensjonsundersøkelser, som tidligere har funnet tilsvarende svar. I DNBs befolkningsundersøkelse, som retter seg i hovedsak mot dem som fortsatt står i arbeidslivet, oppgir 25 prosent av de som har vært inne på en pensjonskalkulator det siste året at dette har ført til at de har økt eller startet pensjonssparing som et resultat.

Både resultatene fra DNBs undersøkelse og Norsk Pensjons undersøkelse understøtter at informasjon gjennom pensjonskalkulatorer kan bidra til å motivere ansatte til å spare mer til pensjon eller revurdere egen avgangsalder. Dette vil likevel avhenge av at den enkelte oppsøker

pensjonskalkulatoren og de innloggede pensjonsportalene selv, for å kunne motta informasjon om sin egen fremtidige pensjon.

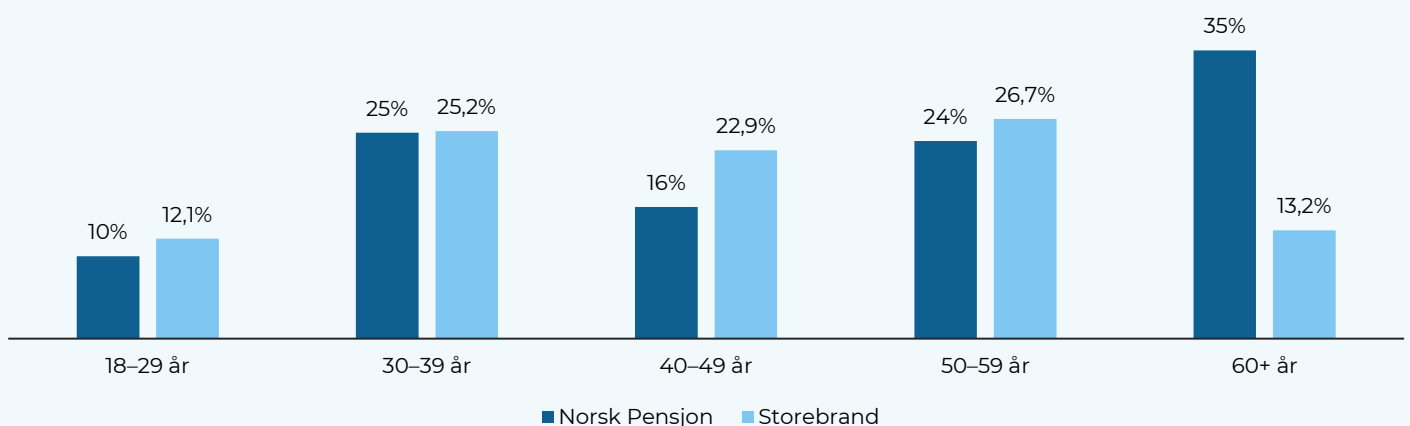
3.7 Oppsummering

I dette kapittelet er det gitt en beskrivelse av det norske pensjonssystemet, tilbydere av pensjonsinformasjon i Norge og bruken av denne. Videre er det beskrevet tilbudet av pensjonsinformasjon i sammenlignbare land.

Det norske pensjonssystemet er komplekst. I praksis består pensjonssystemet av flere ulike ordninger, der rettigheter og regler varierer både etter årskull, sektor og ulike former for pensjonsopptjening og kombinasjoner mellom offentlig og privat sektor. Dette har bidratt til et mer komplisert regelverk som kan være utfordrende å navigere i. Endringene i pensjonssystemet innebærer også at en større del av ansvaret for å oppnå ønsket pensjon flyttes over på arbeidstakeren. Informasjon og kunnskap om pensjonsordningen er dermed viktigere enn det var før pensjonsreformen, ettersom individuelle valg om uttakstidspunkt, yrkeskarriere og sparing kan få store konsekvenser for pensjonsnivået.

Tilbudet av pensjonsinformasjon i Norge er i stor grad preget av digitale løsninger og informasjon den enkelte må oppsøke selv. Det finnes likevel unntak, som blant annet den skriftlige informasjonen som følger av opplysningsplikten i innskuddspensjonsloven (§ 7-6). Pensjonsinformasjon blir i liten grad gitt proaktivt eller oppsøkende. I enkelte andre land blir

Figur 3-6: Bruk av pensjonskalkulatorer fordelt på alder og kjønn

Kilde: Norsk Pensjon: Norsk Pensjon sin statistikk over bruk av Norsk Pensjon sin pensjonskalkulator i 2025. N = 1 027 465. Oversendt fra Norsk Pensjon til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet. Storebrand: Pensjonssjekken 2025-2026. N = 100 892. Oversendt fra Storebrand til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

pensjonsinformasjon i større grad gitt proaktivt. Et eksempel er i Sverige, hvor informasjon om pensjon årlig blir sendt enten digitalt eller i brevform. En slik proaktiv tilnærming vil bidra til at flere får informasjon om sin pensjon og sin pensjonsopptjening.

Videre er informasjonstilbudet om pensjon i Norge spredt på mange aktører og kanaler som gir tilsvarende, men noe ulik informasjon. Både Nav, Norsk Pensjon og pensjonsleverandører tilbyr informasjon på sine nettsider, samt innloggede løsninger hvor den enkelte kan se sin pensjonsbeholdning og gjøre beregninger av fremtidig pensjon. Samtidig er det flere utfordringer knyttet til disse verktøyene. Det er variasjon i beregningsforutsetninger, ulik funksjonalitet og begrenset evne til å håndtere komplekse overgangsordninger. Dette kan bidra til

at informasjonen kan fremstå som ufullstendig eller vanskelig å tolke.

Til tross for at den enkelte selv må oppsøke informasjon om pensjon, øker bruken av de ulike kildene til pensjonsinformasjon. Enkelte undersøkelser indikerer likevel at brukere av pensjonsinformasjon og pensjonskalkulatorer i stor grad er konsentrert blant grupper som allerede har høy kompetanse og interesse for pensjon, som personer med høy utdanning, høy inntekt og aktive sparevaner. Dagens modell for pensjonsinformasjon, som i stor grad er digital og basert på selvbetjening, kan dermed fungere godt for enkelte grupper, men når i mindre grad ut i befolkningen. Dette innebærer en risiko for at eksisterende forskjeller i kunnskap og økonomisk handlingsrom forsterkes, snarere enn utjevnes.

4. Kunnskap om pensjon og informasjonsbehov

Flere befolkningsundersøkelser tyder på at mange mangler kunnskap om pensjon og sin pensjonsordning. Videre varierer bruken av pensjonsinformasjon mellom grupper, men andelen som har oppsøkt pensjonsinformasjon har økt i senere år. I dette kapitlet presenterer vi funn som omhandler det generelle kunnskapsnivået om pensjon og bruk av pensjonsinformasjon i Norge.

Flere av forskningsspørsmålene knytter seg til de overordnede problemstillingene om kunnskap om pensjon og informasjonsbehovet, inkludert problemstilling 1) Hvilken kunnskap finnes om befolkningens søken etter og bruk av pensjonsinformasjon?, problemstilling 2) Hvordan varierer informasjonsbehovet mellom ulike deler av befolkningen, for eksempel etter alder og livssituasjon?, og problemstilling 5) Hvordan kan man best nå ulike grupper som har barrierer i møtet med pensjonsinformasjon?

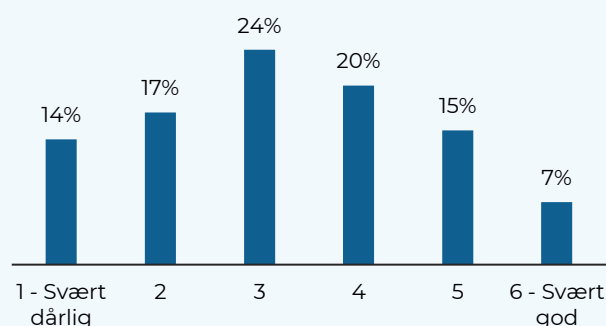
I dette kapitlet tar vi utgangspunkt i data, rapporter og statistikk fra pensjonsleverandørene, Norsk Pensjon og Nav for å belyse disse problemstillingene, i tillegg til funn fra publisert litteratur. Kapitlet beskriver med utgangspunkt i statistikk og litteratur det generelle kunnskapsnivået om pensjon i befolkningen, bruken av pensjonsinformasjon og hvem som oppsøker denne informasjonen, og hvorvidt de som oppsøker pensjonsinformasjon selv oppgir at de gjør endringer basert på denne informasjonen. Vi oppsummerer også sentrale funn fra internasjonal forskning om kunnskap om pensjon.

4.1 Befolkningsundersøkelser om kunnskap om pensjon

Kunnskapen om pensjon i befolkningen er gjennomgående relativt lav og undersøkelser gjennomført av både pensjonsleverandører og eksterne selskap peker i retning av at mange opplever pensjon som komplisert, uoversiktlig og vanskelig å forholde seg til. I en spørreundersøkelse gjennomført av Respons Analyse for DNB oppgir om lag 14 prosent at de har svært dårlig kjennskap til pensjonsordningene arbeidsgiveren deres tilbyr, og hele 55 prosent vurderer sin egen kjennskap til pensjonsordningen som lav (se Figur 4-1).

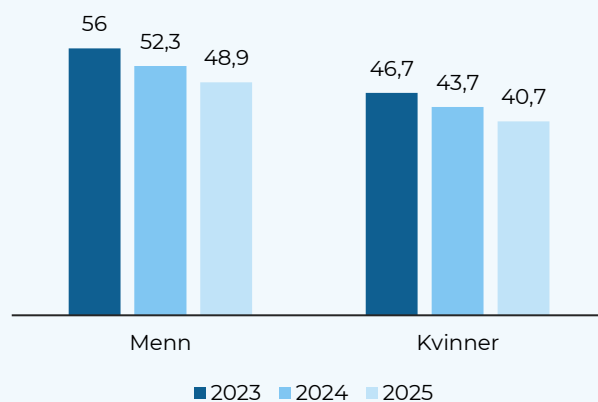
Funnene fra denne undersøkelsen er støttet av resultater fra EPSIs kundetilfredshetsundersøkelse (EPSI Norge, 2026). Denne undersøkelsen gjennomføres som en intervjuundersøkelse og ble gjennomført i april 2025. Undersøkelsen ser på tilfredsheten med leverandører av privat tjenestepensjon, samt flere andre dimensjoner for kunnskap om pensjonssparing. Undersøkelsen viser at majoriteten har lav kunnskap om egen pensjon og at den opplevde kunnskapen har falt fra 2023 til 2025 (se Figur 4-2). Videre fremkommer det fra undersøkelsen at flere oppgir at pensjon oppleves som komplisert, og mange er usikre på om deres

Figur 4-1: Hvor god kjennskap har du til den pensjonsordningen din arbeidsgiver tilbyr?

Kilde: Befolkningsundersøkelse i aldersgruppen 18-60 år. Gjennomført i juli 2025 av Respons Analyse på vegne av DNB Merkevare og Innsikt. N = 1049. Oversendt fra DNB til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

Figur 4-2: Hvor stor kunnskap føler du at du har vedrørende pensjonssparing? Indeks score 1-100

Kilde: Undersøkelse gjennomført av EPSI Norge/Norstat, April 2025. N = 1204. Hentet fra: EPSI Norge (2026)

sparing vil være tilstrekkelig til en trygg økonomi i pensjonisttilværelsen.

Det er også tydelige forskjeller i kunnskapsnivået mellom ulike grupper i befolkningen. Som vist i Figur 4-2, basert på innsikt fra DNBs befolkningsundersøkelse, oppgir menn i snitt at de selv opplever at de har mer kunnskap om pensjonssparing. I tillegg er det flere andre indikatorer som peker i retning av at kvinner opplever at de har mindre kunnskap om pensjon enn menn. I DNB sitt befolkningspanel oppgir for eksempel flere kvinner (41 prosent) enn menn (25 prosent) at de ikke vet hvor mye de kommer til å få utbetalt som pensjonist.

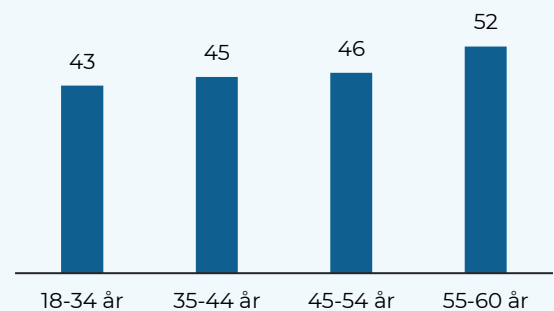
Det er også noe variasjon i aldersgrupper og andre demografiske kjennetegn når det kommer til kunnskap om pensjon. I DNB sin befolkningsundersøkelse, som vist i Figur 4-3, oppgir personer i alderen 55-60 år at de har noe høyere kjennskap til egen pensjonsordning, sammenlignet med yngre grupper. I tillegg tyder samme undersøkelse på at det er høyere kjennskap blant de som arbeider i privat sektor, sammenlignet med offentlig sektor.

Det er også noe variasjon om kjennskap til egen pensjonsordning basert på bransje, hvor det er særlig ansatte i helse, utdanning og offentlig sektor som oppgir at de har lite kjennskap til egen pensjonsordning (DNB, 2025). Ansatte i kontor-, finans- og kunnskapsnæringer oppgir oftere at de har god kjennskap til egen pensjonsordning (DNB, 2025).

Usikkerheten og mangelen på kunnskap om pensjon kommer også tydelig frem i spørsmål om hva folk er fornøyd og misfornøyd med i sine pensjonsordninger. Flertallet oppgir at de ikke vet verken hva de er fornøyd med eller misfornøyd med i ordningen sin (DNB, 2025). Dette kan vitne om både lite kunnskap og lite forståelse for hvordan egen tjenestepensjon er utformet. Et annet funn er at kun et mindretall har en konkret oppfatning av hvor mye de bør ha spart til pensjon. Mange svarer «vet ikke», og det er store variasjoner i hva individer oppgir som nødvendig sparebeløp (DNB, 2025). Spredning kan trolig i noen grad være et resultat av preferanser, men det ville vært forventet med noe konvergens i sparebeløp.

I Pensjonsundersøkelsen gjennomført av EPSI fremkommer det at mange opplever pensjonsselskapene som passive og etterlyser mer initiativ, konkrete råd og tydelige anbefalinger om pensjon (EPSI Norge, 2026). Dette er understøttet av befolkningsundersøkelsen gjennomført av DNB hvor flere oppgir et ønske og behov for å lære mer

Figur 4-3: Hvor god kjennskap har du til den pensjonsordningen din arbeidsgiver tilbyr? (Indeksscore 1-100, aldersfordelt)

Kilde: Befolkningsundersøkelse i aldersgruppen 18-60 år. Gjennomført i juli 2025 av Respons Analyse på vegne av DNB Merkevare og Innsikt. N = 1049. Oversendt fra DNB til Oslo Economics i forbindelse med prosjektet.

om en rekke ulike kategorier, blant annet pensjonsuttak, pensjonsplanlegging og pensjonssparing. I tillegg trekkes det i rapporten frem at få avviser behovet for å lære mer (DNB, 2025).

4.2 Litteratur om kunnskapsnivået i Norge

Den økte valgfriheten som fulgte av pensjonsreformen og senere endringer, har økt kravene til den enkeltes kunnskapsnivå (Østhus, 2022). Både noe av ansvaret og risikoen forbundet med pensjon ble flyttet over på innbyggerne, noe som nødvendiggjør at enkeltpersoner klarer å tilegne seg relevant informasjon (Bergene & Drange, 2015). Kunnskapsnivået om pensjon i Norge har derfor vært en sentral problemstilling i flere publikasjoner i Norge de siste 15 årene.

4.2.1 Kunnskap om pensjon i befolkningen

Bakken et al. (2024a) undersøker befolkningens vurdering av fremtidig pensjon gjennom en spørreundersøkelse rettet mot bosatte i Norge mellom 30 og 60 år. Undersøkelsen ble gjennomført i 2023, og ble distribuert per e-post til et utvalg av befolkningen i alderen 30–60 år. Av et tilfeldig utvalg på 10 000 personer, besvarte 1938 personer undersøkelsen. Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at befolkningen er interessert i sin egen fremtidige pensjon. Mer enn 80 prosent svarte at de enten var interessert eller veldig interessert. Likevel er det kun halvparten av disse som svarte at de har brukt pensjonskalkulator eller på annen måte beregnet størrelsen på sin

fremtidige pensjon. Det er noe høyere andel menn enn kvinner som har beregnet sin fremtidige pensjon. Andelen øker med alder, hvor 46 prosent av respondentene i alderen 50–59 år svarte at de hadde benyttet pensjonskalkulator, mot 30 prosent i alderen 30–39 år. Blant de som faktisk har beregnet pensjonen svarte over halvparten at pensjonen var mindre enn de hadde forventet.

I en sammenstilling av funn fra foreliggende studier om befolkningens kunnskap om pensjon, kombinert med nye data fra en surveyundersøkelse, finner Grødem (2019) at befolkningen i liten grad gjør aktive tiltak for å skaffe seg kunnskap om pensjon. Mange svarer på direkte spørsmål at de er lite opptatt av pensjon som politiske tema, og de færreste har diskutert pensjon med venner og familie. Til tross for dette, påpeker Grødem at et flertall fått med seg hovedreglene i det pensjonssystemet som ble innført fra 2011.

Analysen av kunnskapsnivået blant arbeidsgivere, LO-tillitsvalgte og arbeidstakere i privat sektor er beskrevet i en Fafo-rapport og et Fafo-notat fra henholdsvis 2019 og 2022 (Østhus, 2019, 2022). Resultater som presenteres bygger på tre surveyundersøkelser blant bedriftsledere, tillitsvalgte og arbeidstakere i privat sektor, gjennomført i 2018. Undersøkelsen til norske bedrifter ble besvart av et tilfeldig utvalg på 600 virksomheter trukket fra Brønnøysundregistrene. Undersøkelsen til tillitsvalgte tok utgangspunkt i LOs tillitsvalgtpanel, og ble sendt til tillitsvalgte på arbeidsplasser i privat sektor. Dette utgjorde 593 respondenter. Undersøkelsen blant arbeidstakere var basert på et hovedutvalg som er antatt representativt for befolkningen, men bare de som har svart at de er arbeidstakere (heltid eller deltid) i privat sektor, ble stilt spørsmål om pensjon (N = 965).

Resultatene viser at mange arbeidsgivere, tillitsvalgte og arbeidstakere er usikre på grunnleggende trekk ved bedriftens pensjonsordninger, som hvilken type tjenestepensjon bedriften har. Tre av ti ledere er usikre på hvilken type tjenestepensjon bedriften tilbyr de ansatte, og omtrent like mange mener selv de har svært eller ganske dårlig kompetanse om pensjon. Bare én av fire ledere vurderer sin egen pensjonskompetanse som ganske/svært god. Samtidig har nær seks av ti ledere iverksatt tiltak for å informere de ansatte om bedriftens tjenestepensjonsordning.

For de tillitsvalgte svarer én av ti at de ikke er sikre på hvilken tjenestepensjonsordning bedriften har, og én av fem vurderer sin egen kompetanse om pensjon som ganske eller svært dårlig.

Usikkerheten er jevnt over større når det gjelder bedriftens tjenestepensjonsordninger, enn for AFP. Blant arbeidstakerne er to av fem usikre på om bedriften der de er ansatt, har en innskudds- eller ytelsesbasert tjenestepensjonsordning. Nesten én av seks er usikker på om bedriften har AFP. Blant ansatte i AFP-bedrifter sier tre av ti at de har dårlig kjennskap til ansiennitetskravet i AFP-ordningen.

En tidligere undersøkelse gjennomført av Akademikerne i 2011 støtter opp om lav kunnskap om egen tjenestepensjon blant norske lønnsinntakere, hvor over halvparten ikke vet hva slags tjenestepensjonsordning de har («Lite kunnskap om pensjon», 2011).

Østhus (2022) konkluderer med at funnene sammenfaller med funn fra tidligere forskning, nemlig at mange arbeidstakere er usikre på hvilke pensjonsordninger de er omfattet av på arbeidsplassen, og interessen for og usikkerheten knyttet til spørsmål om pensjon er systematisk skjevfordelt etter alder og inntekt. Eldre arbeidstakere og arbeidstakere med høy inntekt er både mer interesserte og mindre usikre når det gjelder spørsmål knyttet til bedriftens pensjonsordninger.

4.2.2 Kunnskap om pensjon blant ulike grupper

Midtsundstad (2013) beskriver kunnskap om pensjonsreformen blant et utvalg arbeidstakere i kommunesektoren født i 1943, 1946 eller 1949. Videre beskrives arbeidstakernes holdninger til både levealdersjusteringer og avkortningen av pensjon ved tidlig uttak. Undersøkelsen, som ble gjennomført i 2012, finner at flertallet av seniorene i kommunene og fylkeskommunene sier de vet lite om pensjonsreformen og hvilke konsekvenser den har for dem. Kun én av tre mener de har god eller svært god kunnskap om sine pensjonsrettigheter. Usikkerheten knytter seg til uttaksreglene for AFP og fleksibel alderspensjon fra folketrygden, og hva som vil bli konsekvensene av levealdersjustering og de nye opptjeningsreglene i folketrygden. Usikkerheten er størst blant de med lavest utdanning. Undersøkelsen finner også at kun en av tre har forsøkt å innhente informasjon om pensjonsreformen i løpet av det siste året.

Hermansen & Midtsundstad (2013) ser på hvor mange og hvem som mangler kunnskap om sin tjenestepensjon og sine AFP-rettigheter. Data er hentet fra en surveyundersøkelse blant arbeidstakere i privat sektor fra 2010. Ifølge undersøkelsen er det én av fire som ikke vet om de har en innskudds- eller ytelsesordning, og én av fem som ikke vet om de har rett til AFP-pensjon. Artikkelen gir også innsikt i forskjeller i kunnskap

om AFP- og tjenstepensjonsrettigheter, hvor de med høy inntekt og alder har best oversikt over hvilken ordning de har og om de har rett til AFP. De som tjente 600 tusen eller mer, hadde 78 prosent lavere sannsynlighet for å svare at de er usikre på hvilken tjenstepensjonsordning de har, enn de som tjente under 300 tusen. Kjønn og utdanningsnivå har lite å si for kunnskapsnivået, og forskerne knytter dette til at tjenstepensjonsordningene og AFP er bedrifts- eller avtalebaserte, slik at ansatte får informasjon om pensjonsordningene fra personalansvarlig, pensjonsleverandør eller fagforening, uten selv å måtte innhente denne.

Seldal og Nyhus (2025) har gjennomført en undersøkelse med ulike spørsmål knyttet til finansiell kunnskap og pensjonsatferd. Informasjonsgrunnlaget som rapporten bygger på ble samlet inn i 2022, gjennom en spørreundersøkelse om jobbsituasjon, finansiell kunnskap, pensjon og investeringsatferd. Utvalget besto av 2 278 nordmenn og var representativt for den voksne befolkningen med hensyn til alder, kjønn og region. Analysene er basert på de 954 respondentene som jobbet fulltid i enten offentlig eller privat sektor. Finansiell kunnskap ble målt med 25 flervalgsspørsmål om finansielle temaer som rentes rente, inflasjon, investeringer, boliglån, kreditt, pensjon og obligasjoner. Overordnet konkluderer de med at finansiell kunnskap er viktig for å håndtere ansvaret arbeidstakere har for egen pensjon. Respondentene med lav finansiell kunnskap var gruppen som i minst grad sjekket hvor mye de burde spare til pensjon, faktisk sparte til pensjon og deltok i aksjemarkedet/aksjefond. Funnene avdekker store kunnskapsforskjeller mellom ulike grupper i befolkningen, særlig når det gjelder kjønn, alder og sektor, hvor menn har høyere finansiell kunnskap enn kvinner, relativt flere unge har lav finansiell kunnskap sammenlignet med eldre og at arbeidstakere i privat sektor har høyere finansiell kunnskap enn de i offentlig sektor. 21,8 prosent av de med lav utdanning har lav kunnskap, mot 9,5 prosent av de med høy utdanning. 13,6 prosent av de med lav utdanning har høy finansiell kunnskap, mot 25,6 prosent av de med høy utdanning.

I tråd med Hermansen & Midtsundstad (2013), finner Seldal & Nyhus at eldre arbeidstakere og de med høy inntekt i større grad enn yngre og de med lav inntekt vet at de har tjenstepensjon. Samlet er det 10 prosent av fulltidsarbeidstakere i Norge som ikke vet at de har tjenstepensjon, ifølge artikkelen.

Breit og Salomon (2015a) undersøker i hvilken grad informasjonen fra det offentlige har gitt innbyggerne et akseptabelt informasjonsgrunnlag

knyttet til valg og uttak av alderspensjon. Funnene i rapporten er basert på kvantitative data fra det årlige YS Arbeidslivsbarometeret, intervjuer med ledelsen og førstelinjen i offentlige pensjonstilbydere (primært Nav og SPK) og brukertester av offentlige pensjonsportaler. Rapporten peker på en betydelig forskjell i pensjonskunnskap i befolkningen knyttet til både alder og inntekt. Arbeidstakere som ikke tror de vil få en tilfredsstillende økonomi som pensjonister, eller som ikke vet hvordan pensjonistøkonomien vil se ut, har et lavere oppgitt informasjonsbehov (interesse), og de er mindre tilbøyelige til å aktivt søke etter informasjon.

4.2.3 Kvalitative studier om informasjonstilgang og pensjonsvalg

Grødem og Kitterød (2022) har gjennomført 28 kvalitative intervjuer med eldre arbeidstakere i privat sektor, for å undersøke hva som avgjør valg av tidspunkt for uttak av pensjon og hvilken informasjon de baserer disse valgene på. Intervjuene ble gjennomført i 2019. De finner en betydelig variasjon blant informantene i hvor godt informert de er, og hvilke kilder de baserer seg på i disse valgene.

Noen er svært godt informert om økonomiske konsekvenser av ulike valg. Disse begynner gjerne å planlegge avgang og uttak av pensjon i starten av 60-årene, og er proaktive med å innhente informasjon fra ulike kilder, både fra web-portaler, private rådgivere, HR-ansatte, og media. Denne gruppen har typisk bakgrunn fra økonomistudier, økonomiforvaltning eller finansbransjen, og snakker i intervjuer om kalkulert risiko og kost-nytte. På den annen side er det andre informanter som er svært dårlig informert, som tydelig gir uttrykk for at de i det hele tatt skjønner lite av pensjon og at pensjon er kjedelig og vanskelig å sette seg inn i. De har i liten grad gjort systematiske forsøk på å sette seg inn i dette, og baserer i hovedsak sine valg på informasjon fra enkeltmennesker de stoler på, som kan være et familiemedlem, en HR-rådgiver på arbeidsplassen eller en privat rådgiver.

Tross variasjonen i kunnskap og strategi for informasjonsinnhenting, er praktisk talt alle informantene i dette utvalget kjent med hovedprinsippene i pensjonssystemet om at fremtidig pensjon øker desto lenger man jobber. Det mange er usikre på er om og i hvilken situasjon det lønner seg å starte uttak tidlig, kombinert med arbeid, eller ikke. Mange har fått med seg at dette handler om hvor lenge man tror man skal leve, og kan oppleve at det er et vanskelig spørsmål å forholde seg til. Alle informantene i utvalget har valgt å kombinere tidlig uttak av pensjon med

arbeid. De fleste, også de godt informerte, fremstår likevel som usikre på om de har valgt riktig. De oppgir at det er et slags veddemål om hvor lenge man skal leve, som man jo ikke kan vite. I tillegg oppleves systemet komplekst, som understrekes av at ikke engang ekspertene kan gi helt klare svar på hva som lønner seg når det gjelder tidspunkt for uttak. Usikkerheten om hva som er riktig valg fremstår i seg selv å utløse ubehag hos informantene, og enkelte utviser også motstand i intervju situasjonen mot å høre på forklaringer om hva systemet innebærer for dem (Grødem & Kitterød, 2022).

Denne usikkerheten knyttet til hva som er riktig valg av uttakstidspunkt, sammenfaller også med funn fra en annen kvalitativ studie fra Fafo (Midtsundstad, 2018). Fafos studie er basert på intervjuer med 12 industriarbeidere som var omtrent 62 år i 2018, om hva som påvirker valg av tidspunkt for avgang fra arbeidslivet og uttak av pensjon. Informantene i denne studien oppgir også at dette er valg som gjøres under stor usikkerhet, basert på faktorer man ikke har fullstendig oversikt over, som forventet levealder og kompleksitet i pensjonsordningen. De fleste i dette utvalget baserer sine valg på informasjon fra enkeltmennesker de stoler på, ofte lokale tillitsvalgte, fordi de ikke selv kjenner ordningene og ikke opplever å ha forutsetninger for å sette seg inn i de økonomiske konsekvensene av ulike valg.

Grødem og Kitterød (2022) drøfter også barrierer for kunnskap om pensjon. Mange informanter opplever at pensjon er kjedelig, og har begrenset finansiell kapasitet («financial literacy»). For alle informantene fremstår det å være en friksjon mellom ønsket om å «være smart», og utfordringene med at det ikke er mulig å vite hva det optimale valget er, som gjør at de har lav selvtillit og at det til dels er ukomfortabelt å snakke om tematikken. Som Breit og Salomon (2014) finner også Grødem og Kitterød (2021) at enkelte informanter fortsatt er forvirret etter å ha sjekket pensjonskalkulatorer på nett, fordi kompleksitet i egen situasjon ikke fanges opp i kalkulatoren (se nærmere omtale av Breit og Salomons 2014-studie i kapittel 5.1.4).

4.2.4 Sammenheng mellom kunnskapsnivå og opplevd informasjonsbehov

Bergene & Drange (2015) analyserer hvordan kunnskapsnivå henger sammen med informasjonsbehov og bruk av ulike informasjonskilder, i en diskusjon av pensjonsreformens sosiale bærekraft og fordelingsprofil. Sammenhengene som analysen

finner mellom økonomisk situasjon og selvrapportert kunnskapsnivå på den ene siden, og opplevd informasjonsbehov, faktisk informasjonsinnhenting og opplevd nytte av generiske kilder på den andre, tyder på at de som har mest kunnskap om pensjon også er de som ønsker å lære mer. Det er også slik at det er de som har høyest inntekt som opplever å få mest nytte ut av informasjonen som gis gjennom generiske kilder. De finner støtte for sin hypotese om at personer med god kunnskap om pensjon har et høyere oppgitt behov for å tilegne seg informasjon om pensjon sammenlignet med personer med et lavt kunnskapsnivå.

Mer utfyllende beskriver Bergene & Drange (2015) det som at de som oppgir å kjenne dagens pensjonssystem godt eller svært godt, har høyere sannsynlighet for å svare at de føler et behov for å skaffe seg mer informasjon på nåværende tidspunkt, og også at de har behov for persontilpasset informasjon. Det kan dermed se ut til at de generiske informasjonskildene gir enkelte personer en selvtillit på hvor godt de kjenner pensjonssystemet, men at det ikke metter behovet for informasjon. Bergene & Drange peker på at en mulig forklaring kan være at informasjonsmengden oppleves å være for stor og/eller at det å bearbeide informasjonen som gis, og forstå hva det betyr for en selv, krever forkunnskaper som det vil være ulik kostnad knyttet til å tilegne seg. Gruppen som allerede oppgir å ha god kunnskap om pensjonssystemet som ønsker persontilpasset informasjon kan videre tyde på at disse i større grad opplever informasjonsmengden som håndterlig, om enn utilstrekkelig, og ser at de trenger ytterligere informasjon om deres egen spesifikke situasjon.

4.3 Litteratur om kunnskapsnivået internasjonalt

4.3.1 Kunnskapsnivået i Norden

Kunnskapsnivået om pensjon i Norden er kartlagt i flere utredninger.

Elinder et al. (2020) undersøker hvilken kunnskap svenske innbyggere har om egen pensjon og pensjonssystemet, og hvordan kunnskapen varierer mellom ulike grupper (Elinder et al., 2020, 2022). Resultatene fra undersøkelsen viser at en stor andel av de svenske pensjonssparerne mangler grunnleggende pensjonskunnskap, og i gjennomsnitt er kunnskapen lavere blant yngre, lavt utdannede, lavinntektsgrupper og kvinner. Videre oppgir et klart flertall at årsaker til

kunnskapsmangelen enten er kompleksiteten i pensjonssystemet, eller at de har planlagt å tilegne seg kunnskap, men ikke har fått det til.

Det svenske kunnskapsnivået er også oppsummert i flere rapporter utgitt av «Inspektionen för socialförsäkringen» (Inspektionen för socialförsäkringen, 2022, 2023). Også her påpekes det at mange ikke har grunnleggende kunnskaper om hvordan pensjonssystemet fungerer og ikke har satt seg inn i sin egen pensjon. Videre har personer med høy inntekt og høy utdanning bedre kunnskap, og menn har bedre kunnskap enn kvinner på en del områder, men forskjellen er liten.

Lignende funn fra Almenberg & Sävje-Söderbergh (2011) underbygger at mange voksne har lav finansiell kunnskap. De finner at nivået er lavere blant unge (under 35), eldre (over 65), kvinner og personer med lav inntekt eller lav utdanning. Personer som oppgir at de har forsøkt å planlegge pensjonen sin, har derimot høyere finansiell kompetanse.

Pensionsmyndigheten (2026b) viser at kunnskapsnivået om pensjon, og særlig om risiko i premiepensjonen, er gjennomgående lavt blant nylig avgåtte pensjonister i Sverige. Både interessen for og forståelsen av fondsplassering og risikobegreper fremstår som begrenset. For eksempel oppgir kun 44 prosent av respondentene en plassering av premiepensjon som stemmer med faktisk plassering, og svarene på spørsmål om risikotoleranse er ofte inkonsistente. Dette tyder på at mange har utfordringer med å forstå både egen pensjon og sentrale valgdimensjoner.

4.3.2 Kunnskapsnivået utover Norden

Internasjonal forskning peker på at utilstrekkelige pensjonsytelser utgjør en sentral utfordring i aldrende samfunn (W. Eberhardt et al., 2016). Et gjennomgående funn er at mange individer har mangelfulle eller feilaktige forventninger til egen fremtidig pensjon, ofte omtalt som et «forventningsgap» eller «pensjonsgap». Dette innebærer at det er avvik mellom hva individer forventer å motta i pensjon, enten som samlet utbetaling eller som andel av tidligere inntekt, og hva de faktisk vil få. Slike gap kan forbli uoppdaget frem til pensjonering, med potensielt betydelige konsekvenser for økonomisk trygghet i alderdommen. Forskningen understreker derfor betydningen av at individer har tilgang til relevant, forståelig og tilpasset informasjon om forventede pensjonsutbetalinger, utbetalingsformer og sentrale mekanismer i pensjonssystemet, herunder hvordan pensjonen påvirkes av spareatferd og tidspunkt for uttak. God informasjon fremheves som en viktig forutsetning for å redusere slike avvik

og legge til rette for mer informerte beslutninger om pensjon.

Forskning peker gjennomgående på at finansiell kunnskap er en sentral forutsetning for å forstå pensjonssystemer og ta informerte beslutninger om pensjon. Studier viser at både generell finansiell kunnskap og mer spesifikk pensjonskunnskap henger nært sammen med individers evne til å orientere seg i pensjonsregelverk, vurdere fremtidige utbetalinger og tilpasse spare- og uttaksbeslutninger (Bucher-Koenen et al., 2021; Rani & Goyal, 2024; Robb & Woodyard, 2011). Samtidig viser forskning at subjektiv oppfatning av egen kunnskap også spiller en viktig rolle for økonomisk atferd, og i mange tilfeller har sterkere sammenheng med økonomisk atferd enn objektiv kunnskap (Angrisan & Casanova, 2021; Robb & Woodyard, 2011). Dette innebærer at tro på egen økonomisk kompetanse kan henge sammen med mer aktiv økonomisk atferd, som sparing og planlegging. Samtidig kan feilkalibrert selvtillit gi utslag i mindre hensiktsmessige valg, for eksempel kan det å overvurdere egen kunnskap føre til utilstrekkelig planlegging, mens å undervurdere egen kunnskap kan bidra til passivitet.

Det er også dokumentert sterk, positiv sammenheng mellom finansiell kunnskap og pensjonsplanlegging (van Rooij et al., 2011). I tillegg har personer med høyere finansiell kunnskap høyere tillit og stoler mer på finansielle institusjoner som pensjonsfond, banker og forsikringsselskap (Crujisen et al., 2021). Finansiell kunnskap er også viktig for finansiell atferd generelt (Kaiser et al., 2022), inkludert pensjonssparing og -planlegging. Dette støttes av Dinkova (2019) som finner at høyere nivå av finansiell kunnskap, særlig pensjonskunnskap og forståelse av renters rente, øker sannsynligheten for at individer aktivt oppsøker informasjon om egen pensjon. Gibson mfl. (2022) finner at finansiell informasjon som læres gjennom mange kanaler, inkludert grunnskolen, videregående, på arbeidsplassen og hjemme, er det beste for å øke kunnskapsnivået på lang sikt og har positiv effekt på individets finansielle atferd.

På tvers av land dokumenteres det imidlertid at nivået av finansiell kunnskap i befolkningen generelt er begrenset, og mange mangler grunnleggende forståelse av sentrale økonomiske begreper, noe som igjen kan få konsekvenser for evnen til å planlegge for pensjon (Gibson et al., 2022; Rani & Goyal, 2024). Denne mangelen på finansiell kunnskap gjenspeiles også i lav kunnskap om pensjon mer spesifikt. I tillegg viser forskning at finansiell kunnskap har betydning for befolkningens oppfatninger av pensjonssystemet, og at høyere kunnskapsnivå kan bidra til mer

velfungerende og effektive pensjonsreformer (Fornero et al., 2019).

Den begrensede kunnskapen om pensjon har bidratt til økt oppmerksomhet, blant annet blant OECD-land, om betydningen av tydelig og tilgjengelig kommunikasjon om pensjonssystemet. Særlig fremheves behovet for å forklare pensjonsreformer, rammebetingelser og økt individuelt ansvar på en klar måte, for å styrke tilliten til systemet og legge til rette for bedre individuell pensjonssparing (Antolín & Harrison, 2012; Atkinson et al., 2012).

Internasjonal forskning dokumenterer gjennomgående at kunnskapsnivået om pensjon er lavt i befolkningen, også i land med relativt velutbygde pensjonssystemer og omfattende informasjonsordninger. Studier dokumenterer at mange har begrenset forståelse av både egne pensjonsrettigheter og sentrale mekanismer i pensjonssystemene, som utbetalingsnivå, uttaksformer og konsekvenser av valg knyttet til tidspunkt for pensjonsuttak (Barrett et al., 2013; Bucher-Koenen et al., 2021; Raaij et al., 2011). Samtidig viser en kvalitativ studie av Cheah mfl. (2015) at mange, på tvers av aldersgrupper, er bevisste på viktigheten av langsiktig pensjonssparing, men opplever utfordringer knyttet til kompleksitet og usikkerhet i beslutningene.

For eksempel finner Barrett mfl. (2013) at et flertall av eldre i Irland ikke kjenner til forventet nivå på pensjonsutbetaling eller utbetalingsform, altså engangsutbetaling, månedlige utbetalinger eller en kombinasjon, til tross for at de er tilknyttet en pensjonsordning. Tilsvarende dokumenteres lave nivåer av pensjonskunnskap i blant annet Italia, Nederland og USA (Caretta et al., 2024; Chard et al., 2023; Raaij et al., 2011). For eksempel viser en studie av Boeri mfl. (2019) i Italia, at 42 prosent av deres respondenter overvurderer egne fremtidige pensjonsutbetalinger.

Det finnes også tydelige og systematiske forskjeller i pensjonskunnskap mellom ulike grupper i befolkningen. Lavere kunnskapsnivå er særlig utbredt blant personer med lav utdanning, lav inntekt og svake regnekunnskaper og ferdighetsnivåer, samt yngre arbeidsdeltakere (Gallo et al., 2018; Raaij et al., 2011; Seldal & Nyhus, 2025). For eksempel, finner Foster (2017) i intervju med 30 britiske menn og kvinner i alderen 18-30 år at de har manglende kunnskap om pensjon og hvor de kan søke råd, men også manglende tillit til pensjonsselskaper og en oppfatning av å ikke ha råd til å spare.

I tillegg finner studier systematiske forskjeller mellom etniske grupper, for eksempel i USA der minoritetsgrupper har lavere kunnskapsnivå enn majoritetsbefolkningen (Chard et al., 2023). Dette innebærer at de samme gruppene som i utgangspunktet kan ha større behov for informasjon, i mindre grad har forutsetninger for å nyttiggjøre seg av den. Manglende pensjonskunnskap kan på den måten bidra til å forsterke eksisterende sosioøkonomiske forskjeller i pensjonsutfall, blant annet ved at grupper med svakere kunnskap i mindre grad tilpasser spare- og uttaksbeslutninger til egne økonomiske forutsetninger (Basiglio & Oggero, 2020).

Flere studier dokumenterer også at kvinner i gjennomsnitt har lavere nivå av finansiell kompetanse enn menn, på tvers av land, aldersgrupper og utdanningsnivå (Bucher-Koenen et al., 2017; L. Foster, 2012). Disse forskjellene gjør seg også gjeldende i grupper der finansielle beslutninger kan ha særlig store konsekvenser, som blant enslige og enker. Forskning peker videre på at kvinner i større grad rapporterer lav selvtilit knyttet til egen finansielle og pensjonsrelaterte kunnskap, noe som kan påvirke både informasjonsinnhenting og beslutningsatferd (L. Foster & Heneghan, 2018). I tråd med dette viser Schuetz (2026) at mange i USA undervurderer størrelsen på kjønnsgapet i pensjon. Studien finner at når folk får informasjon om dette gapet, oppfatter de det som urettferdig og uttrykker støtte til politiske tiltak som kan redusere forskjellene.

Blant de som oppsøker økonomiske rådgivere for råd om pensjonsplanlegging finner Clark mfl. (2019) at faktorer som kjønn, alder, sparebeholdning og yrkeserfaring er de største predikatorene for å oppsøke rådgivning. Menn har høyere sannsynlighet enn kvinner, og høyere alder og sparebeholdning, samt lenger yrkeserfaring øker også sannsynligheten.

4.4 Oppsummering

4.4.1 Dagens kunnskapsnivå

Kunnskapen hver enkelt i Norge har om pensjon avhenger i stor grad av hvilken informasjon individene selv innhenter. Informasjonen kan oppsøkes gjennom nettbaserte løsninger fra Nav og Norsk Pensjon, samt fra den enkelte leverandør av tjenestepensjon og private spareløsninger. Leverandører av innskuddspensjon har også opplysningsplikt etter innskuddspensjonsloven (§ 7-6), hvor informasjon om blant annet beregnet årlig pensjonsytelse ved uttak av pensjon skal gis arbeidstaker fra året de fyller 61 år frem til fylte 67 år. Informasjonen etter § 7-6 skal gis skriftlig. Det gis

også noe annen informasjon til ansatte som nærmer seg pensjonsalder fra leverandører av tjenestepensjon, i form av informasjonsdager/kurs på den enkelte arbeidsplass og informasjonsskriv eller nyhetsbrev til den enkelte ansatte.

Studiene som er oppsummert i dette kapitlet tyder på at selv om mange er interesserte i kunnskap om sin egen fremtidige pensjon, oppfattes pensjonssystemet ofte som komplisert og vanskelig å sette seg godt inn i (Grødem, 2019; Bakken et al., 2024a). Studiene tyder på at de fleste har oppfattet hovedelementene i det nye pensjonssystemet, ikke minst at man «får mer» hvis man står lenger i jobb, men at det er uklart for mange hva dette innebærer i praksis. Interessen for pensjon, og motivasjonen for å sette seg inn i den, øker med alderen (Bakken et al., 2024a; Grødem, 2019).

I hvilken grad befolkningen aktivt oppsøker informasjonen ser ut til å variere med i hvilken grad de opplever at de *trenger* informasjon. Det selvoppfattede informasjonsbehovet vil imidlertid ikke nødvendigvis sammenfalle med det objektive kunnskapsnivået, og Bergene & Drange (2015) viser nettopp at de som har mest kunnskap om pensjon også er de som ønsker å lære mer. Motsatt viser studien at de som oppgir «vet ikke» på spørsmål om fremtidig økonomi som pensjonist har den laveste andelen med et stort informasjonsbehov.

Søken etter og bruk av pensjonsinformasjon er også knyttet til nivået på generell finansiell kunnskap. Ansatte med lav finansiell kunnskap sjekker i mindre grad hvor mye de burde spare til pensjon, sparer mindre til pensjon og deltar i mindre grad i aksjemarkedet/aksjefond (Seldal & Nyhus, 2025).

Kunnskapsnivået henger sammen med både alder og inntekt, hvor de med høyest alder og inntekt har best oversikt over egen pensjon og pensjonsordning. Samtidig er det stor usikkerhet knyttet til både uttaksregler og egen pensjonsordning i både privat og offentlig sektor (Hermansen & Midtsundstad, 2013; Midtsundstad, 2013; Østhus, 2019).

4.4.2 Informasjonsbehov fremover

Konsekvensen av mangelfull informasjon om pensjonssystemet og egen pensjon vil variere avhengig av situasjonen til den enkelte. Det vil være ulikt informasjonsbehov på tvers av årskull og eventuelle arbeidsforhold.

Mens det for en del eldre årskull vil være slik at en enten helt eller delvis er omfattet av tidligere ordninger (f.eks. gammel offentlig tjenestepensjon eller ytelsesordninger i privat sektor) vil yngre i all hovedsak enten ha ny offentlig tjenestepensjon (når denne fases inn) eller innskuddspensjon i privat sektor. Derfor, mens det for eldre årskull vil kunne være behov for informasjon om ytelses- og eventuelle overgangsordninger, kan yngre ha større behov for informasjon om konsekvensen av innskuddspensjonssatser, sparevalg og senere avgang.

I forbindelse med utviklingen i pensjonssystemet har det også skjedd et skifte i informasjonsbehovet, der arbeidsgivere tidligere hadde ansvar gjennom kollektive, garanterte ordninger, mens fremover vil hver enkelt i større grad ha dette ansvaret og må være informert og ta gode valg om sparing og pensjonering. For de yngre kan derfor konsekvensene av å være uinformert være større, fordi tidligere avgang, lavere innskuddspensjons-sats eller sparevalg (f.eks. lavere aksjeandel) kan ventes å ha større konsekvenser når pensjonen skal betales ut.

I offentlig sektor vil det i mindre grad være valgmuligheter (også for yngre årskull). Med levealdersjusteringen vil det naturligvis være viktig at også personer i offentlig sektor er kjent med at en må stå lenger i jobb for å få samme pensjon, men i tjenestepensjonen er det færre muligheter for å foreta individuelle tilpasninger.

For personer utenfor arbeidslivet eller med en viss arbeidshistorikk (f.eks. selvstendig næringsdrivende, personer som har arbeidet delvis i utlandet eller liknende), vil det være helt egne informasjonsbehov. For disse vil særlig informasjonen fra Nav (om folketrygd og andre ytelser) være sentral. Vi har ikke identifisert forskning eller annen dokumentasjon i litteraturgjennomgangen som omhandler kunnskapsnivå eller informasjonsbehov hos disse gruppene spesielt.

For alle i befolkningen vil det være viktig at en er kjent med egne pensjonsrettigheter og har tilgang på prognoser for fremtidig pensjon, slik at en eventuelt også kan ta gode valg om egen sparing (altså i tillegg til tjenestepensjonen, se Figur 3-1).

5. Virkninger av pensjonsinformasjon

Pensjonsinformasjon kan ha betydning for individers kunnskap, informasjonsinnhenting og økonomiske beslutninger, men effekten varierer betydelig både etter type tiltak og mellom ulike grupper. I dette kapittelet sammenfatter vi kunnskap om virkninger av pensjonsinformasjon basert på norsk og internasjonal forskning, og belyser variasjon i effekter mellom ulike grupper.

5.1 Virkninger på kunnskapsnivå og videre informasjonssøk.

5.1.1 Kunnskapsnivå

For effekter av informasjon på kunnskapsnivå i Norge er særlig Finseraas og Jakobsson (2017) og (2014b) relevante. Effekter av informasjon om pensjon på kort sikt er beskrevet i Finseraas og Jakobsson (2014b), mens effekter på mellomlang sikt er beskrevet i Finseraas og Jakobsson (2017). Forskerne sendte i september 2012 ut en spørreundersøkelse til 3 000 individer, hvorav halvparten først fikk tilsendt en informasjonsbrosjyre om nylig implementerte endringer i pensjonssystemet. Brosjyren inneholdt generell informasjon om hvordan arbeidsmarkedsatferd påvirker fremtidig individuell pensjonsbeholdning og om muligheten til å kombinere pensjon og arbeid. Studiene finner en tydelig, men kortvarig økning i kunnskap, målt én uke etter at informasjonen er mottatt. Når de samme spørsmålene stilles fem måneder senere, i februar 2013, er effekten borte, noe som tyder på at informasjonskampanjer alene har begrenset betydning for varig kunnskap om offentlige reformer, i dette tilfelle pensjonsreformen.

Finseraas og Jakobsson (2014b) finner at informasjonseffekten er størst for de med høyere utdanning, men dette gjelder særlig kunnskap om de mer komplekse delene av pensjonsreformen. I studien finner de ikke noen forskjeller mellom gruppen som fikk informasjonsbrosjyren og kontrollgruppen i preferanser for når de ønsker å gå av med pensjon eller om de ønsker å kombinere arbeid med uttak av pensjon.

Analyser av data fra Navs personbrukerundersøkelse fra 2024 er beskrevet i

Pedersen mfl. (2025). Her oppgir to av tre som har søkt om alderspensjon hos Nav at de undersøkte hvor mye de kunne få i alderspensjon før de sendte inn en søknad. Omtrent halvparten av de som undersøkte ulike muligheter svarer at dette påvirket beslutningen om å ta ut pensjon. Blant de som undersøkte på forhånd, svarer nær halvparten (48 prosent) at pensjonen ble som forventet. Kun 29 prosent av de som ikke undersøkte på forhånd fikk pensjon som forventet. Det er en signifikant forskjell i opplevd forventning og om søker undersøkte vilkårene på forhånd eller ikke.

Flere internasjonale studier bekrefter et lignende mønster, der mottak av pensjonsinformasjon gir små, men signifikante kunnskapsløft (Basiglio & Oggero, 2020; Haupt, 2024). På den andre siden finner Kangas mfl. (2022), at et informasjonsbrev om en pensjonsreform i Finland har effekt på subjektivt, men ikke objektivt kunnskapsnivå om pensjon og pensjonsreformen. Den subjektive effekten gjorde at individet var mer positiv til reformen.

I Frankrike dokumenterer Arrondel mfl. (2023) at kunnskap om egne pensjonsrettigheter økte mellom 2012 og 2020. De finner tegn til at innføring av lovfestet krav om personlig pensjonsinformasjon kan ha bidratt til bedre informerte innbyggere og redusert bekymring for fremtidig pensjon, men understreker at resultatene er usikre. I USA er det dokumentert at utsendelse av årlig trygdeerklæring (Social Security Statement) har hatt positiv effekt på pensjonskunnskapen blant mottakere (Biggs, 2010; Mastrobuoni, 2011a, 2011b; Smith, 2015). Mottakere rapporterer også at de er positive til å motta informasjonen, og flere rapporterer at de har intensjon om å øke egen sparing som følge av informasjonen. Dette gjelder i større grad personer i 30- og 40 årene enn de som nærmer seg pensjonsalder (60 og 61 år).

Også i Canada, Tyskland og Sverige synes mottakere av pensjonserklæringer at det er nyttig (Dolls et al., 2018; Kritzer & Smith, 2016), og i Nederland og Spania er det dokumentert at brev med pensjonsinformasjon bidrar til økt kunnskap (Knoef et al., 2020; Regúlez-Castillo, 2012).

Forskning viser samtidig betydelige forskjeller i pensjonskunnskap mellom ulike grupper i befolkningen. Flere internasjonale studier finner gjennomgående høyere pensjonskunnskap blant personer med høyere utdanning, høy inntekt og sterkere regne- og finansielle ferdigheter (Bucher-Koenen et al., 2021; Caretta et al., 2024; Raaij et al., 2011). Norske studier peker på tilsvarende mønstre,

med betydelige forskjeller etter kjønn, alder, sektor og inntekt (Breit & Salomon, 2015a; Hermansen & Midtsundstad, 2013; Seldal & Nyhus, 2025). Kvinner har i flere studier dokumentert lavere kunnskap om egne pensjonsrettigheter enn menn, og personer med lavere utdanning har oftere begrenset kunnskap om pensjon (Barrett et al., 2013; Basiglio & Oggero, 2020). Samlet tyder litteraturen på at forskjeller i pensjonskunnskap følger mange av de samme sosioøkonomiske skillelinjene som finansiell kunnskap mer generelt.

5.1.2 Videre informasjonssøk

Det er et viktig mål at informasjonstiltak ikke bare øker mottakers kunnskap umiddelbart, men også motiverer vedkommende til å oppsøke mer informasjon om egne rettigheter og valgmuligheter.

I svensk kontekst undersøker Hagen mfl. (2025) om det årlige informasjonsskrivet/oppgjørsrapporten «det orange kuvertet» får mottakere til å handle i pensjonsspørsmål. Resultatene viser at utsendelsen fører til et kraftig økt engasjement på pensjonsnettstedet minPension.se, både gjennom flere nye brukere og flere beregninger av pensjonsprognoser. Bruken av pensjonsprognoser øker med om lag 28 prosentpoeng i utsendelsesuken. Effekten avtar etter noen uker, men gjentar seg hvert år når et nytt informasjonsskriv sendes ut. I tillegg øker antallet søknader om alderspensjon betydelig i utsendelsesuken.

Studien viser videre at effekten ikke er begrenset til bestemte sosioøkonomiske grupper. Personer med lav sosioøkonomisk status responderer minst like sterkt som de med høy sosioøkonomisk status, og relativt sett sterkere. Dette tyder på at proaktiv, standardisert informasjon kan nå bredt i befolkningen, også blant grupper som ofte antas å være vanskelige å engasjere.

Også internasjonalt er det stort fokus på effekten på videre informasjonssøk. Eberhardt mfl. (2016) gjennomgår forskningslitteratur om mulige heterogenitetsdimensjoner innenfor markedsføring, helsefremming, psykologi, atferdsfinans og økonomi, og argumenterer basert på det for at individers oppfatninger er avgjørende for deres informasjonsinnhentingsatferd. De mener at fire ting er avgjørende for at individer skal oppsøke mer pensjonsinformasjon:

1. Individet må tro at konsekvensene av å ikke informere seg er alvorlige.
2. De må oppleve at de selv risikerer et uønsket utfall, som for eksempel et pensjonsgap.

3. De må mene at fordelene ved å skaffe informasjon overstiger kostnadene.
4. De må ha tro på at de er i stand til å påvirke sin egen situasjon.

Effektiv kommunikasjon fra pensjonsleverandører bør derfor målrettes ulike segmenter basert også på slike psykologiske dimensjoner, ikke bare tradisjonelle demografiske variabler.

Forskning indikerer også at tilbøyeligheten til å oppsøke pensjonsinformasjon varierer mellom grupper i befolkningen. Faktorer som utdanning, alder og inntekt er positivt korrelert med søken etter pensjonsinformasjon, og personer med høyere finansielle kunnskaper generelt opplever lavere barrierer for å søke etter pensjonsinformasjon (Clark et al., 2019; W. Eberhardt et al., 2022). Personer som nærmer seg pensjonsalder, og spesielt de som har nådd alder for mulig tidligpensjon, bruker betydelig mer tid på å søke etter informasjon om sin pensjon (Ripani et al., 2024).

Samtidig viser forskning at enkelte bevisst unngår informasjon om pensjon, for eksempel for å redusere bekymring eller stress knyttet til egen økonomiske fremtid. Joseph mfl. (2024) finner at personer som unngår informasjon om pensjon, i større grad rapporterer at de ikke er bekymret for egen pensjon. Dette kan tyde på at informasjonsunngåelse bidrar til å redusere eller dempe opplevd bekymring på kort sikt, samtidig som underliggende usikkerhet eller manglende forberedelse forblir uadressert.

Subjektiv oppfatning av egen kunnskap har også effekt på videre informasjonssøk. Personer som overvurderer egen finansiell- og pensjonskunnskap, klarer seg ikke bedre enn andre med tilsvarende lave nivåer av objektiv finansiell kunnskap når det gjelder pensjonsforberedelser, samtidig som de er mindre interessert i å forbedre kunnskapen sin (Angrisani & Casanova, 2021). Personer som undervurderer egen finansiell- og pensjonskunnskap, oppnår svakere økonomiske resultater enn andre med tilsvarende høy finansiell kunnskap, men de viser samtidig interesse for å lære mer om pensjon. Dette tyder på at det kan være effektivt å supplere tiltak for å øke finansiell kunnskap med initiativer som bevisstgjør den enkelte om eget kunnskapsnivå. Dette kan bidra til å motivere personer som overvurderer egen kunnskap til å styrke sin økonomiske kompetanse, og samtidig gi de som undervurderer egen kunnskap trygghet for at de har tilstrekkelige ferdigheter til å begynne å planlegge sin økonomiske fremtid.

Angelici (2022) finner i intervju med 801 italienske kvinner i arbeid, at pensjonsplanleggingen deres er begrenset. Når de får pensjonsinformasjon blir de mer interessert og bevisst på egen pensjon, og er mer interessert i å søke mer informasjon.

Fokus i formidlingen av pensjonskunnskapen er også viktig for individers søken etter ny informasjon. Eberhardt mfl. (2017) finner at å fokusere på at mottaker kan unngå tap, heller enn å oppnå en gevinst, i formidling av pensjonskommunikasjon har dobbelt så stor effekt på videre informasjonssøk.

Videre tyder studier på at mer målrettet og tilpasset informasjon kan gi større utbytte for enkelte grupper. For eksempel viser Dinkova mfl. (2019) at når pensjonsinformasjon tilpasses mottakers alder, klikket flere eldre seg videre til relevante sider. På den andre siden finner de i en senere studie, at å tilpasse e-posthenvendelser til mottakers alder og kjønn ikke har effekt på sannsynligheten for å trykke på lenken eller logge seg inn på en nettside med pensjonsinformasjon (Dinkova et al., 2022). Også Efendić mfl. (2021) finner at folk er mer positive til personlig pensjonsinformasjon, men de finner ikke at det leder til mer engasjement i pensjonsplanleggingen.

Til slutt har eksperimenter indikert at man kan stimulere til mer informasjonsinnhenting gjennom små insentiver: mindre økonomisk insentiv (f.eks. en lotteripremie) økte sannsynligheten for å logge inn og sjekke sin pensjonsopptjening betydelig, mens formidling av sosiale normer («andre på din alder sjekker...») ikke hadde målbar effekt (Bauer et al., 2021; I. Eberhardt et al., 2016).

5.1.3 Kunnskapsformidling

Hvordan pensjonsinformasjon utformes og presenteres kan ha betydning for i hvilken grad mottakerne tilegner seg kunnskap. Foster mfl. (2015) analyserer hvordan presentasjonsformat i trygdeerklæringer i Australia påvirker forståelsen av pensjonsinformasjon. Studien tester ulike måter å presentere informasjon om administrative kostnader og avgifter på pensjonssparing, blant annet variasjon i format, plassering og struktur. De finner at hvordan informasjonen presenteres påvirker folks evne til å registrere informasjonen. Videre finner de at nivået av finansiell kunnskap også har stor påvirkning på hvorvidt personer leser og klarer å plukke opp viktig informasjon. Hurwitz mfl. (2021) finner at også lengden på informasjon er viktig for at individer skal plukke opp det viktigste, kortere og mer konsise fremstillinger gir bedre forståelse enn mer omfattende og detaljerte tekster.

Nell mfl. (2018) undersøker hvordan tekststruktur og finansiell kunnskap påvirker forståelsen av pensjonsinformasjon, basert på 200 deltakere i Nederland. Studien sammenligner lineær tekststruktur med hypertekst, der leseren selv kan navigere mellom deler av teksten. De finner ingen signifikante forskjeller i forståelse mellom de to strukturene isolert sett. Derimot er språkkunnskaper og forkunnskaper om pensjon sentralt for forståelse. Studien viser også at domeneinnsikt er særlig viktig i mer komplekse strukturer. Funnene tyder samlet på at mottakerens forutsetninger kan være viktigere enn selve tekststrukturen, og at utforming alene ikke nødvendigvis kompenserer for lav forkunnskap.

Schröder mfl. (2022) undersøker betydningen av alternative formidlingsformer for pensjonskunnskap, med fokus på bruk av metaforer i visualisering av informasjon. Studien har en kvalitativ tilnærming der 11 deltakere først får kartlagt sin forhåndskunnskap om pensjon, før de presenteres for en animert informasjonsvisualisering basert på en tre-metafor. Etter presentasjonen gjennomføres intervjuer for å vurdere endringer i pensjonsforståelse. Resultatene tyder på at metaforen bidrar til å kommunisere sentrale aspekter ved pensjonssystemet, og at deltakerne i større grad evner å sette seg inn i hvordan egne valg påvirker fremtidig pensjon.

Bruken av metaforer støttes av Van Hekken og Das (2019). I deres undersøkelse, med nesten 5500 deltakere, tester de en navigasjonsmetafor hvor pensjonssparing fremstilles som en reise mot et mål sammenlignet med mer tradisjonell presentasjon. Resultatene viser at navigasjonsmetaforen er særlig effektiv for å formidle dynamiske aspekter ved pensjon, som at fremtidig inntekt gradvis bygges opp over tid. Studien finner også at denne formen for visualisering ikke bare øker forståelsen, men også påvirker holdninger til pensjon positivt, blant annet ved å gjøre målet mer konkret og relevant for den enkelte.

Strikwerda mfl. (2021) mener det er tre lærdommer fra medisinsk praksis som kan bidra til bedre pensjonsbeslutninger:

1. Fremhev det viktigste budskapet i informasjonen for å tydeliggjøre hva det betyr for den enkelte deltaker.
2. Bruk metoder for å klargjøre verdien for å hjelpe deltakerne med å avgjøre hva som er viktig for dem, og hvordan dette samsvarer med fordeler og ulemper ved de ulike alternativene.

3. Bruk enkle, statiske visuelle hjelpemidler for å gjøre statistikk og sannsynligheter lettere å forstå.

5.1.4 Digitale verktøy

I Norge har Breit og Salomon (2015b) undersøkt innbyggers møter med digitale pensjonstjenester i lys av pensjonsreformen som trådte i kraft i 2011. Studien er basert på brukertester og fokusgruppediskusjoner med 37 deltakere og har fokus på Nav sin pensjonsportal. Forfatterne identifiserte fem sentrale faser i brukernes møte med de digitale tjenestene, som hver kan utgjøre barrierer for videre bruk.

1. **Interesse.** Motivasjon for å oppsøke og bruke pensjonsinformasjon varierer betydelig, og lav interesse eller opplevd relevans kan føre til at brukere faller fra allerede på et tidlig stadium.
2. **Tilgang.** Selv om de fleste har teknisk tilgang, oppstår det utfordringer knyttet til innlogging og autentisering, også blant personer med digital erfaring.
3. **Forståelse.** Mange brukere har vansker med å tolke informasjonen og beregningene, særlig ved komplekse pensjonsforløp og lite intuitive begreper.
4. **Refleksjon.** Kun noen brukere klarer å bruke informasjonen strategisk i egne valg, mens mange opplever økt usikkerhet heller enn avklaring.
5. **Behov for støtte.** Det er et utbredt behov for veiledning for å forstå informasjonen og kvalitetssikre egne vurderinger, særlig i tilknytning til komplekse beslutninger.

Samlet peker studien på at digitaliseringen innebærer økte krav til brukernes kompetanse og evne til å forstå og anvende kompleks informasjon, samtidig som ansvar forskyves fra forvaltningen til individet. De finner videre at standardiserte digitale løsninger i begrenset grad fanger opp variasjon i brukernes situasjon, og at dette kan bidra til ulikheter i hvordan ulike grupper håndterer tjenestene og hvilke beslutninger de tar. Bekymringene for barrierer ved bruk av digitale verktøy deles også i internasjonal forskning, for eksempel Dinkova mfl. (2021), som viser at det er barrierer for eksempel for eldre.

Som nevnt i forrige delkapittel finner Hagen mfl. (2025) at i Sverige har årlig utsendelse av et informasjonsskriv sterk effekt på videre søken etter pensjonsinformasjon. Studien fremhever at en viktig del av effekten henger sammen med den digitale utformingen av løsningen. Informasjonsskrivet er integrert med digitale tjenester, blant annet via direkte lenker til minPension.se og digitale postkasser, noe som

reduserer terskelen for oppfølging. Den digitale utformingen bidrar på den måten til å minske avstanden mellom intensjon og handling, ved at mottakerne enkelt kan gå fra informasjon til konkret handling uten større søkekostnader.

Flere internasjonale studier argumenterer for at tilgjengelige digitale verktøy kan bidra til å øke individers søken etter pensjonsinformasjon. For eksempel et digitalt pensjonsdashbord, med informasjon om beholdning, fremtidig pensjonsutbetaling og lignende (John et al., 2020) og mestringstro (Kramer et al., 2024). Tilsvarende tyder Brüggen mfl. (2019) på at høyere interaktivitet i nettbaserte pensjonsplanleggere kan øke brukeres engasjement i planleggingen og i å følge opp sin pensjon. Menn ser ut til å foretrekke et høyere nivå av interaktivitet enn kvinner. Også European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA, 2021) anbefaler sine medlemsland å utvikle nasjonale system for at individer kan følge med på egen opptjente pensjon og forventet pensjonsinntekt.

Pulk mfl. (2026) viser at visuelle og interaktive verktøy fungerer bedre enn tekst- eller tabellbasert formidling av identisk informasjon. Det interaktive verktøyet hadde positiv effekt på individers subjektive informasjon om pensjonssystemet og økte intensjonen om å gjøre aktive endringer i pensjonsplanleggingen. Videre er det vist at bruk av informasjonsvideoer heller enn tekst er signifikant og substansielt mer effektivt for å øke individers pensjonskunnskap (Laroze et al., 2025).

Tilsvarende viser Wagner og Davidson (2024) at nettbasert opplæring gjennom direkte webinarer kan være et effektivt virkemiddel for å øke finansiell kunnskap. I deres studie hadde webinarene en positiv effekt både på deltakernes finansielle kunnskap og på holdninger til egen økonomiske situasjon. Effektene var særlig sterke blant personer med lav inntekt, noe som indikerer at digitale opplæringstiltak kan være spesielt nyttige for grupper som er økonomisk sårbare. Studien illustrerer dermed at finansiell kunnskap også kan formidles effektivt gjennom interaktive nettbaserte kanaler.

Hentzen mfl. (2022) viser at bruk av en pensjonsapp og digitalt pensjonsengasjement i stor grad drives av individuelle egenskaper for forbrukere. Dette er særlig finansiell mestringstro, opplevd økonomisk trygghet, evnen til å vektlegge fremtidige konsekvenser, grad av involvering i pensjonsplanlegging og opplevd nytte av appen. Disse faktorene påvirker både intensjonen om å ta i bruk appen, men også forventet faktisk engasjement i pensjonsplanlegging via appen.

Tekniske faktorer som digital kompetanse og brukervennlighet har hovedsakelig indirekte effekter, ved å øke sannsynligheten for å ta i bruk appen, noe som igjen påvirker engasjement og kunnskap. Effekten av appbruken er sterkere blant personer nærmere pensjonsalder.

Kramer mfl. (2024) finner at et nettbasert, interaktivt pensjonsdashbord gir høyere pensjonskunnskap og mestringstro, særlig blant kvinner, men finner ingen signifikant effekt på pensjonsatferd. Også annonser på Facebook er dokumentert å øke både pensjonskunnskap og søken etter videre kunnskap (Knoef et al., 2020).

Digitale pensjonsverktøy, som pensjonssporingsystemer (pension tracking systems), kan bidra til å gi brukerne bedre oversikt over egne pensjonsrettigheter ved å samle informasjon fra ulike ordninger på ett sted og presentere forventet fremtidig pensjonsinntekt. Samtidig viser EIOPA (2021) at slike verktøy først og fremst har effekt på bevissthet og informasjonsnivå, og i mindre grad direkte på faktiske spare- eller investeringsbeslutninger. Et sentralt poeng er derfor at økt tilgjengelighet av informasjon ikke i seg selv er tilstrekkelig for å endre atferd. Effekten av digitale løsninger avhenger i stor grad av hvordan de er utformet. Brukere preges av begrenset oppmerksomhet og kognitive barrierer, noe som gjør at enkel, intuitiv presentasjon og tydelig fremstilling av forventet pensjon – gjerne som månedlig inntekt – er viktig. Videre kan elementer som synliggjør avvik mellom forventet og ønsket pensjonsnivå, eller som på andre måter "nudger" brukeren, bidra til økt engasjement. Samtidig understreker rapporten betydningen av tillit, datakvalitet og institusjonell forankring for at slike verktøy faktisk skal tas i bruk. Samlet sett peker dette på at digitale verktøy kan være et nyttig supplement i pensjonsinformasjon, men at deres effekt i stor grad avhenger av design, kontekst og hvordan informasjonen struktureres og presenteres (EIOPA, 2021).

Ifølge Stevens og Assche (2013) er det økende enighet om at pensjonssimuleringer og -fremskrivninger kan være et nyttig verktøy i planlegging av pensjonisttilværelsen. Simuleringene kan være enten individuelle, det vil si basert på personopplysninger, eller generelle, basert på fiktive data for å gi en generell indikasjon.

Disse framskrivningene reiser imidlertid flere spørsmål/bekymringer. Hvordan kan fordelene ved pensjonsfremskrivninger veie opp for mulig misforståelse eller forvirring? Hvordan kan manglende finans- og pensjonskompetanse håndteres slik at fremskrivningene faktisk blir et

nyttig verktøy for europeiske borgere? Gitt et relativt lavt nivå av finansiell kunnskap, hvordan kan myndigheter og pensjonsaktører kommunisere risikoen ved ulike sparealternativer? Bør man benytte relative og/eller absolutte tall? Gir avrundede tall et korrekt inntrykk? Hvordan kan man formidle usikkerhet på en hensiktsmessig måte? Bør anbefalinger for å fremme aktiv pensjonssparing inkluderes? Bør visuelle hjelpemidler som diagrammer og symboler tas i bruk?

5.2 Virkninger på arbeidsdeltakelse (avgangsalder) og uttak

Med pensjonsreformen fra 2011 ble det innført fleksibelt uttak av alderspensjon fra 62 til 75 år, og det ble åpnet for å kombinere arbeid og pensjon uten avkortning. Dette har bidratt til at uttakstidspunktet i større grad er blitt et individuelt valg, og tall fra SSB viser at uttaksmønsteret har endret seg over tid (Kruse, 2026). Andelen som tar ut alderspensjon ved første mulige tidspunkt (62 år) økte i de første årskullene etter reformen, og nådde rundt en tredel blant personer som var yrkestilknyttet før uttak. For senere årskull har denne andelen avtatt noe, samtidig har det blitt noe vanligere å utsette uttaket til etter 67 år.

Samlet innebærer dette at uttaksalderen i mindre grad er konsentrert rundt ett tidspunkt, og at det er større spredning i når pensjon tas ut. Samtidig viser SSB at hovedmønstrene er relativt stabile på tvers av kohorter, ved at omtrent halvparten har startet uttak før 67 år, mens en økende andel utsetter uttaket til etter ordinær pensjonsalder. Utviklingen er konsistent med at pensjonsreformen har påvirket individenes tilpasninger, ved at flere benytter den økte fleksibiliteten i systemet. Samtidig er det ikke mulig å isolere effekten av reformen direkte i beskrivende statistikk, og endringene i uttakstidspunkt kan også reflektere andre forhold, som endringer i arbeidsmarked, helse eller preferanser.

Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at beslutninger om pensjonsuttak ikke bare påvirkes av formell pensjonsinformasjon fra myndigheter og pensjonsleverandører. Individene kan også basere seg på andre former for informasjon, herunder egne vurderinger av helse, arbeidsevne og forventet levealder. Slike vurderinger vil i stor grad være basert på privat og erfaringsbasert informasjon, som ikke nødvendigvis fanges opp i studier av effekter av informasjonstiltak.

Analysen fra SSB (2026) viser i denne sammenheng en tydelig sammenheng mellom tidspunktet for pensjonsuttak og faktisk levealder. Personer som tar ut pensjon ved første mulige tidspunkt har gjennomgående høyere dødelighet enn de som utsetter uttaket, med om lag 30–35 prosent høyere kumulativ dødelighet. Dette peker i retning av en betydelig grad av selvseleksjon inn i tidlig pensjonsuttak, der individer i større grad tilpasser uttakstidspunktet til privat informasjon om egen helse og forventet levealder. Samtidig understreker analysene at sammenhengen ikke nødvendigvis er entydig kausal, ettersom både helse kan påvirke uttaksbeslutningen, og uttaksbeslutningen kan påvirke helseutfall.

Videre viser Hellevik og Herlofson (2020) at det å fortsette i arbeid etter fylte 67 år i stor grad henger sammen med tidligere arbeidslivserfaringer og holdninger til arbeid. Studien finner at personer som står lenge i jobb typisk har hatt høy arbeidsdeltakelse tidligere i livet, opplever arbeid som en viktig del av tilværelsen, og har hatt stabil eller økende jobbmotivasjon over tid. Det er også mer vanlig blant denne gruppen å ha arbeidet mye, inkludert overtid, samt å være selvstendig næringsdrivende. I tillegg kjennetegnes de av at de enten tidlig har planlagt å gå av sent eller ikke har hatt konkrete pensjonsplaner. Disse funnene understreker at beslutninger om å fortsette i arbeid etter pensjonsalder i stor grad er forankret i langvarige preferanser og livsløpsmønstre. Samtidig finner studien at økonomiske hensyn spiller en særlig rolle for kvinner, som i større grad enn menn oppgir økonomiske årsaker til å fortsette i arbeid etter fylte 67 år. Samlet sett illustrerer dette at både strukturelle forhold og individuelle preferanser bidrar til å forme pensjoneringsatferd.

Bakken mfl. (2024b) undersøker hvordan informasjon kan påvirke pensjonsvalg gjennom et eksperiment hvor en gruppe fikk mer informasjon om økt pensjonsutbetaling ved å utsette pensjonsuttaket. Menn og ansatte i offentlig sektor som fikk mer informasjon om hvor mye pensjonen øker ved å utsette uttaket, oppgir høyere ønsket alder for pensjonsuttak, oppgir høyere ønsket synlige effekter for kvinner eller ansatte i privat sektor. Når det gjelder forventet alder for å slutte å jobbe, finner forskerne ingen effekt av ekstra informasjon.

Midtsundstad & Nielsen (2014) er en videreføring av Midtsundstad (2013). Her sees det på hvordan kunnskapsnivået påvirker tidligpensjoneringsatferden. Funnene indikerer at god egenvurdert kunnskap om pensjonsreformen reduserer sannsynligheten for at man tar ut pensjon fra fylte 62 år, selv etter kontroll for en hel rekke andre

kjennetegn, som blant annet kjønn, alder og utdanningsnivå.

Samtidig er ikke forskningen entydig når det gjelder hvilken betydning økt informasjon har for faktisk pensjoneringsatferd. Finseraas og Jakobsson (2014b) finner ikke noen forskjeller mellom gruppen som fikk informasjonsbrosjyren og kontrollgruppen, i preferanser for når de ønsker å gå av med pensjon eller om de ønsker å kombinere arbeid med uttak av pensjon. Tilsvarende finner Mastrobuoni (2011b) at innføringen av årlige pensjonserklæringer i USA økte mottakernes kunnskap om pensjonssystemet, men uten tydelige effekter på forventet pensjoneringsalder, faktisk tidspunkt for pensjonsuttak eller hvor sensitivt individene responderte på de økonomiske insentivene i pensjonssystemet.

I en studie som ikke dreide seg om alderspensjon, men om uførepensjon, fant Kostøl og Myhre (2021) at manglende kunnskap var en viktig faktor bak små responser på økonomiske insentiver. De analyserte hvordan informasjon om økonomiske insentiver påvirker arbeidsinnsatsen blant mottakere av uførepensjon i Norge. Studien tar utgangspunkt i en skatteendring hvor enkelte uføretrygdde mottok brev med konkret informasjon om hvordan arbeidsinntekt påvirker utbetalingene fra uførepensjon. Ved å sammenligne de som fikk informasjon med de som ikke fikk, finner de at manglende kunnskap om regelverket er en viktig forklaring på at mange ikke tilpasser arbeidsinnsatsen til økonomiske insentiver.

Dette støttes av en internasjonal studie av Chan og Stevens (2008), som analyserer hvordan kunnskap om pensjonsinsentiver påvirker individers pensjoneringsatferd, målt ved sannsynligheten for å gå av med pensjon på ulike tidspunkter. De finner at velinformerte individer har langt høyere sannsynlighet for å respondere på pensjonsinsentiver enn gjennomsnittlige individer. Dårlig informerte individer ser ut til å systematisk respondere på sin egen misoppfatning. Dette støttes delvis av Giesecke og Yang (2018), som gjennomførte et eksperiment om pensjonsvalg og informasjon. Studien finner at økonomiske insentiver til senere pensjonering har betydelig sterkere effekt når deltakerne får informasjon som tydelig synliggjør de samlede økonomiske konsekvensene av ulike uttaksvalg. Forskerne argumenterer for at informasjon om forventet årlig pensjon alene kan være utilstrekkelig til å påvirke atferd, fordi mange ikke fullt ut forstår konsekvensene av egne valg. Studien peker dermed på at informasjon ikke bare handler om mengden informasjon som gis, men også om hvordan informasjonen presenteres og i hvilken

grad den gjøres forståelig og relevant for mottakeren.

I svensk kontekst har Hagen mfl. (2022) studert effekter av to endringer i søknadsskjemaet for det svenske pensjonssystemet på individenes valg av utbetaling, samt ringvirkninger på arbeidstilbud og andre pensjoner. Begge endringene økte etterspørselen etter den «nudgede» utbetalingen med rundt 30 prosentpoeng. Den første endringen førte også til at individene arbeidet mindre. Denne effekten på arbeidstilbud var ikke tilsiktet fra utformernes side, og illustrerer at utformingen av valgsituasjoner kan påvirke både valg og utfall på måter som ikke nødvendigvis er forutsatt. Studien tydeliggjør dermed at selv mindre endringer i hvordan valgalternativer presenteres kan ha bredere eller andre konsekvenser enn det som var formålet med tiltaket.

Også i USA er det blitt undersøkt hvordan økt pensjonskunnskap påvirker avgang. Liebman og Luttmmer (2015) gjennomførte et randomisert felteksperiment hvor de sendte ut en brosjyre med informasjon om viktige funksjoner ved trygd til eldre arbeidstakere, i kombinasjon med en invitasjon til et digitalt kurs på 15 minutter. De finner at blant mottakerne av informasjonen økte andelen som fortsatt var i jobb ett år senere med 4 prosentpoeng sammenlignet med kontrollgruppen. Effekten er statistisk signifikant for hele utvalget, men de finner at det ser ut til at effekten er drevet av kvinnelige arbeidere.

Måten budskapet utformes og presenteres på kan ha stor betydning for når individet velger å fratre arbeidslivet. Brown mfl. (2016) undersøkte hvordan ulike formuleringer i informasjon om uttak av amerikanske pensjonsytelser påvirker ønsket pensjonsalder. De fant at en formulering basert på et «breakeven»-perspektiv, som fremhever hvor mange år man må leve for at det skal «lønne seg» å vente med å ta ut pensjon, faktisk oppmuntrer til tidlig uttak. Når informasjon om effekten av å påbegynne pensjonsuttak tidligere eller senere presenteres mer nøytralt, øker andelen som planlegger utsatt pensjon.

Også Eberhardt (2021) finner at bruk av målramming, en markedsføringspraksis som innebærer å gjøre strategiske justeringer i formuleringen av kommunikasjon, i teknologibasert pensjonskommunikasjon kan være effektivt for å stimulere forbrukeres atferd. De viser konsistens på tvers av felt-, nettbaserte og laboratoriestudier at en forebyggingsorientert ramme er dobbelt så effektiv når det gjelder å øke deltakernes pensjonsatferd, for eksempel sparing.

Bucher-Koenen mfl. (2021) undersøker effekter på forventninger til pensjonsalder og arbeidsmarkedsutfall i ettertid av reformer i syv europeiske land: Østerrike, Belgia, Danmark, Tyskland, Italia, Nederland og Spania, og finner at mange ikke er godt informert om pensjonsregler som gjelder for dem. For eksempel finner de at omtrent halvparten av utvalget deres ikke vet hvilken alder de kan gå av med pensjon. Videre finner de at individer med lav utdanning og lavere regneferdigheter ikke klarer å oppdatere kunnskapen sin når de blir påvirket av pensjonsreformer. De finner også at effekter av pensjonsreformer på arbeidstilbudet, som pensjonsalder, arbeidstimer og forventninger om å jobbe etter 63 år, er drevet av godt informerte individer.

5.3 Virkninger på spareatferd og plassering

I to storskala felteksperimententer i Norge undersøker Døskeland mfl. (2025) hvilken betydning sosiale normer har for pensjonssparing. Studien tester effekten av informasjon som synliggjør hva andre gjør, for eksempel hvor mye jevnaldrende eller sammenlignbare grupper sparer, på individers spareatferd. Hovedfunnet er at slike sosiale normer kan påvirke sparebeslutninger, men effektene er gjennomgående moderate og avhenger av hvordan budskapet utformes og hvem det rettes mot. Informasjon om andres sparing ser særlig ut til å ha effekt for enkelte grupper, blant annet de som i utgangspunktet ligger etter, ved at den kan bidra til å justere opp spareatferden. Samtidig viser studien at feilkalibrerte eller lite relevante sammenligningsgrunnlag kan begrense effekten. Samlet peker resultatene på at sosiale normer kan være et nyttig supplement i kommunikasjon om pensjonssparing, men at virkningen er kontekstavhengig og krever målrettet tilpasning av både budskap og referansegruppe.

En analyse av førstegangvalg og senere rebalansering blant svenske pensjonssparere i perioden 2000 til 2016, finner at valg som ble gjort på bakgrunn av «nudging» har vært vedvarende gjennom perioden (Cronqvist et al., 2018). Ved innføring av «Swedish Premium Pension Plan» i 2000 kunne pensjonssparere enten benytte seg av standardvalg for investeringsfond eller velge sin egen investeringsportefølje. Når planen ble innført, gjennomførte svenske myndigheter store kampanjer for å få pensjonssparerne til å velge portefølje selv. Dette førte til at 66 prosent av sparerne selv valgte portefølje i 2000. I 2001 var andelen 18 prosent, og fortsatte å synke til 0,9 prosent i 2016. Dette tyder på at de offentlige

kampanjene, sammen med private kampanjer, har hatt stor effekt på investeringsvalget, mens i fraværet av slike kampanjer ble standardvalget dominerende. Uavhengig av om sparerne valgte egen portefølje eller ikke, var det i hovedsak det første valget av plassering som var vedvarende gjennom perioden.

Hagen og Malisa (2022) viser at mange forblir passive i sin pensjonsplassering selv i møte med alvorlige hendelser som avslørt finansielt bedrageri. Etter avsløringer av finansielt bedrageri hos en stor pensjonsforvalter sendte svenske pensjonsmyndigheter ut fire brev med informasjon til de berørte. Om lag to tredjedeler av de berørte investorene foretar ingen endringer, noe som indikerer at informasjon alene i liten grad utløser handling. De som forblir passive er i gjennomsnitt yngre, har lavere sosioøkonomisk status og er mer påvirket av standardvalg, mens de som faktisk agerer i stor grad flytter midlene til det statlige standardalternativet. Studien finner også at mange av de rammede investorene allerede var eksponert for dyre og lavt presterende fond. Samlet peker resultatene på at atferdsskjevheter, særlig passivitet og avhengighet av enkle valg, gjør investorer sårbare i valgbaserte pensjonssystemer, og at selv tydelige informasjonstiltak fra myndighetene har begrenset effekt på faktisk atferd.

Prast mfl. (2012) undersøker i hvilken grad pensjonsinformasjon påvirker folks atferd. I en spørreundersøkelse blant nederlandske yrkesaktive og pensjonister stilte de et svært konkret spørsmål: om respondentene ville endre sin atferd dersom de fikk vite at deres fremtidige pensjonsinntekt ville bli 25 prosent lavere enn forventet. Spørsmålet var bevisst formulert enkelt for å kunne forstås uten spesielle finansielle kunnskaper. Resultatene viser at det kun er et mindretall som oppgir at de ville endret atferd. Dette indikerer at informasjon alene kan ha begrenset effekt på pensjonssparing og langsiktige økonomiske valg, og at tiltak som kun baserer seg på informasjon og bevisstgjøring kanskje ikke er tilstrekkelige for å påvirke folks spareatferd.

I en landsdekkende felteksperimentstudie i Estland undersøker Reinson mfl. (2025) hvordan ulike typer atferdsbaserte budskap påvirker individens pensjonssparing i samspill med eksisterende skatteinsentiver. Hovedfunnet er at atferdsbaserte budskap, særlig de som gjør fordeler ved sparing mer konkrete, personlige eller handlingsrettede, kan øke pensjonssparingen betydelig, men effektene oppstår primært ved at de forsterker eksisterende økonomiske insentiver (som skattefradrag), snarere enn å virke uavhengig av dem. Effekten varierer betydelig mellom

budskapstyper, noe som understreker at utforming og innramming av kommunikasjon er avgjørende. Samlet viser studien at relativt enkle og skalerbare informasjons- og påminnelsestiltak kan ha målbare effekter på spareatferd, men at effekten er størst når slike tiltak støtter opp under allerede etablerte økonomiske insentiver.

Goda mfl. (2023) finner at et digitalt, interaktivt verktøy som viser forskjellen mellom pensjonsmål og estimert pensjonsinnbetaling, og gir individer mulighet til å se ulike scenarioer basert på ulik sparing, ga økt årlig pensjonssparing på 2,3 prosent. De finner i tillegg at effekten er større for dem med høyere finansiell kunnskap, som indikerer at pensjonsinformasjon og -verktøy er et komplementært gode til generell, underliggende finansiell kunnskap – ikke et substitutt. På den andre side har studier dokumentert lav eller ingen effekt på spareatferd for mindre interaktiv informasjonsformidling, som trygdeerklæring (Carter & Skimmyhorn, 2018; Mastrobuoni, 2011a). McGowan og Lunn (2020) finner at et diagram som knytter innskudd til forventet pensjonsinntekt øker sannsynligheten for å vurdere høyere spareinnskudd.

Eberhardt mfl. (2016) finner ingen tegn til at det å bli minnet på egen pensjonsbeholdning i seg selv økte sparingen i ettertid. På samme måte finner Bauer mfl. (2016) ingen kausal effekt av å sjekke egen pensjonsbeholdning på påfølgende sparebeslutninger. Til tross for at det å ha en finansiell rådgiver henger sammen med positiv finansiell atferd, som å sette finansielle mål, beregne pensjonsbehov og diversifisering, finner Marsden mfl. (2011) ikke høyere selvrapportert pensjonssparing eller økning i verdien av pensjonskontoer på kort sikt.

På den andre siden finner Dolls mfl. (2018) at i etterkant av at Tyskland introduserte årlige trygdeerklæringer økte skattefradragberettiget privat pensjonssparing, og at arbeidsinntekten økte etter at brevet var mottatt.

Hvordan pensjonsinformasjonen formidles kan ha effekt på spareatferden. I et kontrollert eksperiment i USA undersøker Goda mfl. (2014) hvordan ulike måter å presentere pensjonsprognoser på påvirker spareatferd. Deltakere får informasjon om forventet pensjon enten som formue (kontobalanse) eller som forventet månedlig utbetaling i pensjonstiden. Hovedfunnet er at hvordan informasjonen presenteres har stor betydning for beslutningene. Når fremtidig pensjon uttrykkes som forventet månedlig inntekt, øker sparingen sammenlignet med når den presenteres som en samlet beholdning. Dette kan trolig skyldes at

inntektsbaserte mål gjør det lettere for individet å vurdere om sparingen er tilstrekkelig i lys av ønsket levestandard. Studien viser dermed at mange undervurderer behovet for sparing når de kun ser på kontobalanse, mens mer beslutningsrelevant informasjon bidrar til å justere spareatferden oppover. Samlet illustrerer funnene at relativt enkle grep i utforming av pensjonsinformasjon kan ha betydelige effekter, fordi de gjør komplekse størrelser mer forståelige og relevante for individuelle valg.

Igjen er generell finansiell kunnskap viktig. Det er mye forskning som dokumenterer positive effekter av finansiell kunnskap og pensjonskunnskap på sparebeslutninger og pensjonsplanlegging (Debets et al., 2022; Seay et al., 2016; Tenhunen & Kuivalainen, 2024; Van Rooij et al., 2012). Moreland (2018) finner at å få finansiell rådgivning har positiv effekt på finansiell oppførsel. Personer som mottar rådgivning unngår i større grad renter og gebyrer på bankkonto og kredittkort, og etablerer i større grad sparekonto til pensjon. De finner også at effekten er større for de som i utgangspunktet hadde lavere finansiell kunnskap. Videre finner Prawitz og Cohart (2014), at i ettertid av arbeidsplassbasert økonomiopplæring tilpasset de ansattes behov, at både deltakere og andre på arbeidsplassen som ikke deltok er 1,6 ganger mer tilbøyelig til å øke eget pensjonsinnskudd, i tillegg til annen positiv økonomisk atferd som å sette opp budsjett.

Som tidligere nevnt finner flere studier at atferdseffekter i stor grad er drevet av velinformerte individer. Dette støttes av Blaufus mfl. (2025) som undersøker hvordan skatteinsentiver for pensjonssparing påvirker individers sparebeslutninger. Studien finner at lavere pensjonsskatt har minimal effekt på sparingen. En viktig innsikt fra studien er at mange deltakere har begrenset forståelse av skattereglene, og at de derfor ikke reagerer fullt ut i tråd med økonomisk teori. I stedet ser responsen ut til å avhenge av hvordan skattefordelene presenteres og oppfattes. For eksempel øker sparingen mer når skattefordeler gjøres tydelige, enn når de er mindre synlige.

Duflo og Saez (2003) viser at både informasjon og sosiale interaksjoner spiller en rolle i beslutninger om pensjonssparing. Studien finner at tiltak som øker oppmerksomheten rundt pensjonsinformasjon, i dette tilfellet gjennom oppfordringer til å delta på en informasjonsmesse, fører til økt deltakelse i pensjonsordninger. Et særlig viktig funn er at effekten ikke er begrenset til dem som mottar tiltaket direkte. Ansatte påvirkes av kolleger, og deltakelsen øker også blant dem som

ikke selv ble eksponert for insentivet. De indirekte effektene gjennom sosiale nettverk er nesten like store som de direkte effektene, noe som understreker at pensjonsatferd også formes av sosial påvirkning og informasjonsdeling i nærmiljøet.

Det er også forskjeller i atferd i ulike grupper. Angelici (2022) finner at kvinner som er nærmere pensjonsalder har høyere sannsynlighet for å endre atferd når de får pensjonsinformasjon, de finner også at middelaldrende kvinner har høyere sannsynlighet for å øke egen sparing dersom de er bekymret for egen levestandard når de går av med pensjon.

Peer-effekter har blandede resultater. Beshears mfl. (2015), finner at, blant personer som sparer lite til pensjon, har informasjon om kollegers pensjonssparing og sparerate negativ effekt, og det reduserer deres sparing. De argumenterer for at det kan virke demotiverende med oppadgående sosiale sammenligninger.

Også her kan digitale verktøy være nyttig. Tilgang til et digitalt pensjonsverktøy, som gir oversikt over all pensjon på tvers av pilarer i pensjonssystemet, ga lavere usikkerhet for individene og økte gjennomsnittlig sparing (Bucher-Koenen et al., 2022). Økningen i sparing var spesielt sterk for de med lav finansiell kunnskap. Også introduksjon av en digital pensjons-app har blitt vist å ha positiv effekt på sannsynligheten for å gjøre frivillig innskudd til pensjon (Daminato et al., 2024).

5.4 Oppsummering

Dette kapittelet viser at pensjonsinformasjon kan ha betydning for individers kunnskap, informasjonsinnhenting og økonomiske beslutninger, men at effekten varierer betydelig både etter type tiltak og mellom ulike grupper i befolkningen. Forskningen dokumenterer relativt robuste effekter på kunnskapsnivå og videre informasjonssøk, særlig når informasjonen er enkel, relevant og lett tilgjengelig. Samtidig er det mer begrenset og sammensatt evidens for effekter på faktisk atferd, som valg av uttakstidspunkt, arbeidsdeltakelse og sparing.

Flere studier finner at informasjon kan påvirke intensjoner og holdninger, men at dette i mindre grad omsettes i konkrete beslutninger. Dette kan blant annet skyldes kompleksiteten i pensjonssystemet, at beslutningene ligger langt frem i tid, og at individene møter kognitive og praktiske barrierer i møte med informasjonen.

Videre viser forskningen at effektene av pensjonsinformasjon ikke er jevnt fordelt i befolkningen. Personer med høyere utdanning, inntekt og finansiell kunnskap har både større sannsynlighet for å oppsøke informasjon og for å nyttiggjøre seg den. Samtidig tyder flere studier på at grupper med lavere kunnskapsnivå og svakere tilknytning til arbeidsmarkedet i mindre grad oppsøker informasjon, til tross for at deres behov for informasjon kan være like stort eller større. Dette innebærer at informasjonsbaserte tiltak kan bidra til å forsterke eksisterende forskjeller, dersom de i hovedsak tas i bruk av grupper som allerede er godt informert.

Forskningen peker også på at beslutninger om pensjon ikke utelukkende baseres på formell informasjon fra myndigheter og pensjonsleverandører. Individene kan støtte seg på privat og erfaringsbasert informasjon, som vurderinger av egen helse, arbeidsevne og forventet levealder. Funn fra norske data indikerer en betydelig grad av selvseleksjon i pensjonsuttak, der personer med svakere helse i større grad tar ut pensjon tidlig. Dette illustrerer at en vesentlig del av informasjonsgrunnlaget for pensjonsbeslutninger

er vanskelig å observere og påvirke gjennom tradisjonelle informasjonstiltak.

Gjennomgangen har også avdekket flere kunnskapshull i litteraturen. For det første er det begrenset evidens for de langsiktige effektene av pensjonsinformasjon på faktisk atferd, særlig når det gjelder arbeidstilbud og uttakstidspunkt. For det andre er det få studier som analyserer samspillet mellom ulike typer informasjonstiltak og de institusjonelle insentivene i pensjonssystemet. Videre er det begrenset kunnskap om hvilke typer informasjon som er mest effektive for ulike grupper, og hvordan informasjonstiltak kan utformes for å nå personer med lavt kunnskapsnivå eller begrenset interesse for pensjon. Til slutt er det få studier som kobler bruk av informasjon direkte til observerte beslutninger i registerdata over tid.

Samlet sett tyder kunnskapsgrunnlaget på at pensjonsinformasjon er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for å påvirke atferd. Effekten avhenger både av hvordan informasjonen utformes og formidles, av individenes forutsetninger for å forstå og anvende den, og av hvordan informasjonen samspiller med øvrige økonomiske insentiver og individuelle forhold.

6. Konklusjon og forbedringsmuligheter

Pensjonsreformen og andre senere endringer har gitt den enkelte et langt større ansvar for egne pensjonsvalg. Samtidig er kunnskapen om systemet begrenset i store deler av befolkningen, og evnen og viljen til å tilegne seg informasjon varierer mellom ulike grupper. Basert på kunnskapen oppsummert i denne rapporten, belyses det i dette kapittelet hvilke informasjonsbehov som finnes, hvilke barrierer som hindrer informerte beslutninger og konsekvenser av uinformerte valg. Vi peker også på kunnskapshullene i dag og områder med behov for mer forskning. Avslutningsvis gir vi overordnede vurderinger av hvordan dagens informasjonstilbud kan forbedres fremover.

6.1 Informasjonsbehov og barrierer i ulike grupper

Endringene i pensjonssystemet øker betydningen av individuelle valg – kunnskap blir viktigere

Både nasjonalt og internasjonalt har det skjedd store endringer i pensjonssystemene de seneste tiårene. Ordningene i Norge og sammenlignbare land har skiftet fra ytelsesbaserte systemer til innskuddsbaserte ordninger, med økte insentiver for lengre yrkesdeltagelse og hvor mer av ansvaret er flyttet til pensjonssparerne selv. Utviklingen i pensjonssystemet, med fleksible uttak og mer individualisering, skaper større behov for at hver enkelt er informert om egen pensjonsordning og sine valgmuligheter.

Særlig de siste 15 årene har det skjedd store endringer i det norske pensjonssystemet. Pensjonsreformen fra 2011 betød en omlegging av alderspensjonen i folketrygden, med alleårsopptjening i ny opptjeningsmodell, fleksibelt uttak av pensjon fra 62 år, nøytralt utformede uttaksregler, levealdersjustering og nye regler for regulering av pensjon (NOU 2022:7, s. 14).

Etter omleggingen med nøytralt utformede uttaksregler har det også blitt lettere å kombinere arbeid og pensjon. Pensjonen kan tas ut fleksibelt fra 62 til 75 år. Alderspensjon og arbeidsinntekt kan kombineres fritt uten at pensjonen avkortes, men årlig pensjon øker jo senere den tas ut, som følge av at pensjonen da skal utbetales over færre år (NOU 2022:7, s. 32). Følgelig er det også flere valg for individene knyttet til uttakstidspunkt, avgangstidspunkt og kombinasjon av ulike pensjoner.

Endringen i folketrygden har gjort at virkningen av å jobbe lenger har større betydning på samlet pensjon. Insentivene til å jobbe lenger har ytterligere blitt styrket av blant annet innføringen av ny AFP i både privat (fra 2011) og offentlig (fra 2025) sektor, ettersom AFP ikke lenger er en tidligpensjonsordning, men kan tas ut fleksibelt og kombineres med arbeidsinntekt.

I ny offentlig tjenestepensjon har det skjedd lignende endringer som i folketrygden (f.eks. pensjonsopptjening for alle år i arbeid¹⁶). Særlig vil insentivvirkningene ved dette ha betydning etter hvert som ny offentlig tjenestepensjon fases inn for yngre årskull.

I privat sektor blir de ansatte påvirket av de samme endringene, der endringer i både folketrygd og overgang fra ytelsespensjon til innskuddspensjon gjør at en må jobbe lenger for å oppnå samme pensjon. I privat sektor har også sparevalg fått relativt større betydning, etter innføring av egen pensjonskonto. Mens det i privat sektor tidligere i større grad var slik at arbeidsgiver gjennom ytelsesordninger garanterte for et nivå på pensjonen, er det individene som i dag og fremover har mesteparten av ansvaret og risikoen for egen pensjonsopptjening gjennom arbeidslivet. Behovet for forståelse av økonomi (financial literacy) for den enkelte har følgelig økt, ettersom både hvor god pensjonsordning en har i arbeidsforholdet (innskuddssats) og sparevalg (f.eks. aksjeandel, egen sparing osv.) kan ha stor betydning for forventet pensjon.

I utgangspunktet skaper endringene i regelverket sterkere insentiver til å stå lenge i jobb, men disse vil bare virke om arbeidstakere er informert og forstår konsekvensene av egne pensjonsvalg. Endringene betyr derfor også at det blir viktigere

¹⁶ Frem til 75 år.

for den enkelte å være informert om betydningen av egne valg.

Befolkningen som helhet har begrenset kunnskap om detaljene i pensjonssystemet

Forskningen som er gjennomgått i denne rapporten viser at detaljert kunnskap om pensjonssystemet er begrenset i store deler av befolkningen. Kompleksiteten i pensjonssystemet gjør at mange opplever det både som krevende å ha oversikt over hvilke pensjonsordninger de har, samt hva de ulike ordningene gir i pensjon.

Forskningen gjennomgått i kapittel 4 viser at mange arbeidstakere er usikre på hvilke pensjonsordninger de er omfattet av på arbeidsplassen, og interessen for og usikkerheten knyttet til spørsmål om pensjon er systematisk skjevfordelt etter alder og inntekt. Dette underbygges også av nylige befolkningsundersøkelser beskrevet i kapittel 4.1, der om lag 14 prosent oppgir at de har svært dårlig kjennskap til pensjonsordningene arbeidsgiveren deres tilbyr, og 55 prosent vurderer sin egen kjennskap til pensjonsordningen som lav (DNB, 2025).

Samtidig tyder også forskningen på at de fleste har fått med seg de overordnede elementene i pensjonsreformen, som at man opptjener seg mer pensjon desto lenger man står i arbeid og at tidlig uttak av pensjon også reduserer de årlige utbetalingene. Forskning viser også at endringene i pensjonssystemet har hatt betydelig effekt på atferd, særlig gjennom økt arbeidsdeltakelse, som viser at store deler av befolkningen tar til seg og responderer på informasjon om endringer. Når man snakker om at kunnskapen om pensjonssystemet er lav, handler det altså først og fremst om at folk ikke kjenner til detaljene i de ulike ordningene og også detaljene om hvor mye penger den enkelte vil sitte igjen med i ulike år, avhengig av valg som gjøres. Det finnes likevel lite forskning som tydelig viser at manglende kunnskap om disse tingene gjør at folk tar dårlige valg når det gjelder sparing, avgangsalder eller tidspunkt for uttak av pensjon. Det skyldes primært at det i liten grad finnes forskning om betydningen av kunnskap for de viktigste valgene folk tar, og sammenhengen mellom kunnskap om pensjon og preferanser for økonomi på kort og lang sikt. Unntak som likevel bør nevnes, og som viser at bedre kunnskap fører til bedre beslutninger, er Kostøl & Myhre (2021) og Elinder et al. (2022).

Barrierer for kunnskap varierer mellom ulike grupper

Forskningen gjennomgått i denne rapporten tyder på at det er ulike barrierer for kunnskap i ulike deler av befolkningen.

Manglende interesse og motivasjon for å oppsøke og ta til seg kunnskap om pensjon fremstår som en betydelig barriere for mange. Ønsket om å oppsøke pensjonsinformasjon varierer særlig med alder, hvor eldre som nærmer seg avgangsalder i større grad oppsøker informasjon enn yngre. I tillegg synes det å være store forskjeller mellom folk når det gjelder ønske om og evne til å ta til seg informasjon også når de nærmer seg avgangsalder. Forskningen viser at det er tydelige skiller etter inntektsnivå, hvor de med høyere inntekt også har større interesse og kapasitet til å innhente og ta til seg informasjon om pensjon. Interesse og kapasitet til å innhente og ta inn informasjon henger trolig tett sammen med generell kunnskap og interesse for økonomiske spørsmål, også kalt «finansiell kunnskap».

Mange med lite interesse for pensjonsspørsmål synes å basere sin kunnskap primært på muntlig informasjon fra enkeltmennesker de stoler på. Det kan være nære venner eller familiemedlemmer, tillitsvalgte eller HR-medarbeidere på jobben eller finansielle rådgivere (Grødem & Kitterød, 2022). Det kan være problematisk, særlig fordi pensjonsordningene for mange avhenger av en rekke individuelle forhold, og en generell tilnærming gir dermed ikke nødvendigvis gode valg for den enkelte. Det tilsier at det kan være behov for mer proaktiv informasjon til de gruppene som ikke selv oppsøker informasjon fra offisielle kilder.

Samtidig viser forskningen også at det også kan være krevende å få oversikt over økonomiske konsekvenser av ulike valg for de som oppsøker informasjon aktivt. Det synes særlig å være en utfordring at pensjonskalkulatorene ikke nødvendigvis tar høyde for alle individuelle forhold, at informasjon om ulike ordninger ikke nødvendigvis er samlet og at ulike kalkulatorer gir ulike svar. Når man selv ikke ved å oppsøke informasjon fra offisielle kilder opplever å bli tilstrekkelig informert, kan det forsterke opplevelsen av usikkerhet og at valg knyttet til pensjon er basert på et «lotteri». Det virker uheldig.

Også når informasjonen oppleves å være presis, viser forskning at mange opplever at det er vanskelig å forstå og tolke informasjonen, særlig ved komplekse pensjonsforløp og lite intuitive begreper. Mange har også utfordringer med å bruke informasjonen strategisk i egne valg. Det kan ende med informasjonen i større grad forsterker

den opplevde usikkerheten, heller enn å gi en opplevelse av at man har brukt informasjonen til å ta veloverveide valg. Mange opplever behov for å få veiledning og støtte fra et menneske som kan bidra til å tolke informasjonen og ramme det inn i konteksten av den enkeltes liv, i tillegg til informasjonen de får gjennom pensjonskalkulatorene.

Også opplevelsen av usikkerhet kan i seg selv fremstå som en barriere for å innhente informasjon i noen grupper. Omtalen av at pensjonssystemet er så komplekst og uforståelig kan i noen tilfeller synes å virke som en selvpoppfyllende profeti, hvor man ikke orker å prøve å forstå fordi man har fått inntrykk av at man uansett ikke vil kunne forstå det. Medieomtale som fokuserer på betydningen av individuelle valg og fremstiller pensjonssystemet som komplekst og avhengig av finansiell ekspertise (Hagelund & Grødem, 2017), kan også forsterke usikkerheten.

Endelig må det nevnes at det er elementer i det norske pensjonssystemet som gjør fremtidig pensjon genuint uforutsigbart, også for godt orienterte og interesserte arbeidstakere. Dette gjelder særlig kvalifiseringskriteriene for å få AFP. AFP tilkjennes arbeidstakere som er i jobb på 62-årsdagen, og som har vært i en bedrift med AFP i minst sju av de siste ni år. Dette innebærer at personer som har jobbet et helt yrkesliv i AFP-bedrifter, men som blir uføretrygdde som 61-åring, mister retten til AFP. Det kan også skje for personer som mister jobben, eller opplever at jobben blir outsourcet (fra offentlig til privat sektor) etter at de har fylt 55 år. At man strengt tatt ikke kan vite, før etter fylte 62, om man vil få AFP eller ikke, kan undergrave motivasjonen for å estimere egen fremtidig pensjon.

Behov for riktig informasjon til riktig tid

For å ta gode valg knyttet til egen sparing, avgang, uttak og andre pensjonsvalg må befolkningen ha kunnskap om hvilket handlingsrom som finnes og betydningen av dette. Pensjonsutvalget pekte på at for de fleste, vil det være viktig å få informasjon om

- Opptjente rettigheter til nå
- Prognoser om fremtidig pensjon
- Konsekvenser for fremtidig pensjon av ulike valg i yrkeskarrieren

Utvalget påpekte også at det er viktig at den enkelte har samlet oversikt over fremtidig pensjon fra både folketrygden, AFP, tjenestepensjonsordninger og individuell pensjonssparing.

Gitt begrenset interesse og kapasitet for pensjonsinformasjon i deler av befolkningen, bør man i valg av informasjonsstrategi vurdere hva som er nødvendig og tilstrekkelig informasjon for ulike grupper. Rett informasjon til rett tid innebærer særlig at man skiller mellom informasjon rettet mot yngre og eldre aldersgrupper. Hva som er nødvendig og tilstrekkelig informasjonsnivå for ulike grupper, bør vurderes i lys av hvilken betydning informasjon kan ha for forhold folk har mulighet til å påvirke selv.

Sentrale faktorer som påvirker pensjonen, som lønn gjennom yrkeslivet og sats for sparing til tjenestepensjon, kan man i mindre grad forvente at arbeidstakere har mulighet til å påvirke aktivt. Det kan argumenteres for at alle bør ha grunnleggende kunnskap om hvilken type pensjonsavtale man har hos egen arbeidsgiver, men det er ikke gitt at man trenger detaljert kunnskap om hvor mye penger dette medfører at man får utbetalt i pensjon langt frem i tid, dersom dette i liten grad forventes å kunne påvirke atferd.

Andre valg, som sparing og plassering, avgangsalder og uttakstidspunkt, kan den enkelte i større grad påvirke selv. For at sparenivå og plasseringsvalg skal få utslag for pensjonen må sparingen starte tidlig nok, og informasjon om dette bør dermed rettes mot den yngre delen av befolkningen. Avgangsalder og uttakstidspunkt må den enkelte vurdere når man nærmer seg avgangsalder, og for å gjøre riktige valg er den enkelte avhengig av informasjon om hvordan dette påvirker pensjonsnivå og inntekt fremover. Detaljert informasjon om dette kan trolig avvente til man nærmer seg avgangsalder, men da har man også behov for at informasjonen er riktig for å forstå betydningen av disse valgene for fremtidig økonomi.

Informasjon om ulike «feller» som gir bortfall av rettigheter, eksempelvis kvalifiseringskriteriene for å få AFP, bør gis nettopp før man når alderen hvor man kan miste slike rettigheter.

Konsekvensen av å være uinformert vil bli større fremover

Informasjonsbehovet blant eldre og yngre er også ulikt fordi pensjonsordningene er ulike. Mens det for en del eldre årskull vil være slik at en enten helt eller delvis er omfattet av tidligere ordninger (f.eks. gammel offentlig tjenestepensjon eller ytelsesordninger i privat sektor) vil yngre i all hovedsak enten ha ny offentlig tjenestepensjon (når denne fases inn) eller innskuddspensjon i privat sektor. Derfor, mens det for eldre årskull er behov for informasjon om ytelses- og eventuelle overgangsordninger, kan yngre ha større behov for

informasjon om konsekvensen av innskuddspensjonssatser, sparevalg og senere avgang.

Fremover vil hver enkelt i større grad ha ansvar for å være informert og ta gode valg om sparing og pensjonering. For de yngre kan derfor konsekvensene av å være uinformert være større, fordi tidligere avgang, lavere innskuddspensjons-sats eller sparevalg (f.eks. lavere aksjeandel) kan ventes å ha større konsekvens når pensjonen skal betales ut.

For samfunnet kan mangelfull informasjon og kunnskap i befolkningen tenkes å redusere de ønskede effektene av pensjonsreformen som økt avgangsalder. For den enkelte vil lav kunnskap kunne gi uinformerte og ugunstige valg, som for lite sparing eller tidlig avgang, som kan gi svak økonomi som pensjonist. Det er særlig disse hensynene som trolig bør ligge til grunn for valg av informasjonsstrategi fremover.

6.2 Kunnskapshull og behovet for mer forskning

Gjennomgangen har avdekket flere kunnskapshull i litteraturen. Mens det finnes god dokumentasjon av befolkningens søken etter og bruk av pensjonsinformasjon, særlig gjennom de digitale informasjonstilbudene, vet vi mindre om hvordan informasjonsbehovet varierer mellom ulike grupper. Vi vet at eldre arbeidstakere i større grad benytter seg av informasjonstilbudene, og at kunnskapsnivået henger sammen med både alder og inntekt, hvor de med høyest alder og inntekt har best oversikt over egen pensjon og pensjonsordning. Samtidig er det de som opplever at de trenger informasjon, som aktivt oppsøker den. Det selvoppfattede informasjonsbehovet vil imidlertid ikke nødvendigvis sammenfalle med det objektive kunnskapsnivået, og Bergene & Drange (2015) viser nettopp at de som har mest kunnskap om pensjon også er de som ønsker å lære mer.

Det kan derfor være behov for mer kunnskap om hvordan man kan nå ulike grupper med pensjonsinformasjon, særlig grupper som i dag i liten grad oppsøker denne informasjonen og som kan ha barrierer i møte med pensjonsinformasjon. Dette inkluderer personer med lavt kunnskapsnivå eller begrenset interesse for pensjon, personer som har kognitive utfordringer, personer i krevende livssituasjoner, innvandrere og personer som mottar uføretrygd eller som kombinerer pensjon og andre ytelser.

Videre er det det begrenset dokumentasjon på de langsiktige effektene av pensjonsinformasjon på

faktisk atferd, særlig når det gjelder arbeidstilbud og uttakstidspunkt. Det er også få studier som analyserer samspillet mellom ulike typer informasjonstiltak og insentivene i pensjonssystemet. Den begrensede dokumentasjonen på langsiktige effekter, og samspillet mellom ulike typer informasjonstiltak, kan også henge sammen med at det er få studier som kobler bruk av informasjon direkte til observerte beslutninger i registerdata over tid. Det er derfor også vanskelig å isolere hva som bidrar til at informasjon har eller ikke har noen virkning.

I lys av kunnskapshullene avdekket i denne rapporten, anser vi at det vil kunne være hensiktsmessig med mer forskning på virkningen av ulike pensjonsinformasjonstiltak. Generelt er det behov for mer kunnskap om hvordan ulike informasjons- og veiledningstiltak kan påvirke valg om arbeid, sparing og pensjon – og blant ulike befolkningsgrupper. Forskning med en randomisert utprøving kan være godt egnet. Dette er nærmere beskrevet avslutningsvis i delkapittel 6.3.

6.3 Dagens tilbud av informasjon og mulige forbedringer

Forbedringspotensial i pensjonsportalene

Fordi pensjon avhenger av en rekke individuelle forhold, må detaljert kunnskap om betydningen av egne valg baseres på individuelt tilpasset informasjon. Pensjonskalkulatorene som beregner den enkeltes pensjon avhengig av ulike valg, spiller derfor en viktig rolle som tilbyr av individuelt tilpasset informasjon. Pensjonsportalene fra Norsk Pensjon og Nav er særlig viktige, fordi de sammenstiller informasjon om pensjon fra alle kilder.

Av DNBs nylige befolkningsundersøkelse fremgår det at 45 prosent har vært inne på en pensjonskalkulator en eller flere ganger i løpet av det siste året. Av de som har anvendt pensjonskalkulatorer er det i størst utstrekning kalkulatorene til Nav og Norsk Pensjon som anvendes (DNB, 2025).

Et funn fra informasjonsinnhenting fra pensjonsleverandørene er at selv om ulike aktører deler informasjon på tvers, slik at en både hos Norsk Pensjon, Nav og tjenestepensjonsleverandørene kan få prognoser som henter inn data fra ulike deler av systemet, kan en få ulike tall avhengig av hvor en logger inn. Det finnes ikke én felles standard for å beregne prognosene. Dette gjør at en potensielt

kan få ulik informasjon på tvers, fordi for eksempel avkastningsforutsetninger har stor betydning. I Sverige benyttes en prognosestandard, med også standardvalg for avgangsalder. Standardvalget benyttes av 70 prosent av befolkningen (Hagen et al., 2025). Hvilke standardvalg (default) som ligger i portalene, vil kunne ha stor betydning, og et spørsmål kan derfor være om de ulike aktørene i Norge bør koordinere og sørge for at dette er likt.

Det er videre slik at i enkelte portaler, blant annet Norsk Pensjon, ikke kan se konsekvensen på samlet pensjon av ulike uttaksalder (f.eks. i offentlig tjenstepensjon). Dette kan en derimot se for eksempel i Navs portal. Gitt de betydelige insentivvirkningene som er i endring i offentlig tjenstepensjon i dag, kan det anses som u hensiktsmessig at det ikke er mulig å beregne konsekvensen av senere uttak i en av portalene som er ment å gi en samlet oversikt.

Med endringene i pensjonssystemet har det videre blitt relativt viktigere at pensjonsutbetalinger som kombineres med arbeid vises og justeres for i kalkulatorene. Denne funksjonen bør også ligge i kalkulatorer som simulerer fremtidig pensjon. Dette kan være særlig viktig for personer som nærmer seg pensjonsalder.

Fordi systemet er komplekst, bør informasjonen som tilbys være pålitelig, presenteres på en forståelig måte og være lik i alle portaler. Dette påpekte også Pensjonsutvalget i 2022, men fremdeles er det friksjoner i informasjonsflyt på tvers av aktører som gjør at informasjonen og tallene er ulike. For å sørge for at hver enkelt både kan ta informerte valg om pensjonering, uttak og sparing, bør informasjonen være enhetlig og ikke skape mer forvirring.

En annen mulig svakhet i dagens portaler er at det ikke finnes en oversikt over om hver enkelt kvalifiserer for AFP. For mange vil AFP utgjøre en betydelig del av årlig pensjon (se for eksempel beregnede kompensasjonsgrader i delkapittel 6.6 i NOU 2022:7), og mange vet ikke om egne arbeidsgivere har AFP-avtale (NOU 2022:7, s. 147). Videre er AFP en kvalifikasjonsordning med delvis kompliserte vilkår som må oppfylles. I Navs pensjonskalkulator og hos Norsk Pensjon må en huke av selv om en har rett på AFP eller ikke, og dette er det ikke sikkert alle brukere av portalen vet.

Behov for informasjon gjennom andre kanaler

Betydelige deler av informasjonsbehovet vil ikke dekkes spesielt godt av pensjonsportaler som krever innlogging. Dette gjelder mer kvalitativ informasjon om for eksempel det generelle behovet

for at yngre årskull må stå lenger i jobb, eller at betingelsene i en innskuddspensjonsordning har stor betydning for samlet godtgjørelse i en jobb.

Det kan derfor diskuteres om det er behov for annen type informasjon enn kalkulatorer og portaler. Dette gjelder i begge ytterpunkter, både

- i. rådgivning som treffer på individnivå
- ii. generiske informasjonskampanjer som kan treffe bredt.

Behovet i første punkt skyldes at for enkelte som har kompliserte yrkeshistorier, vil ikke kalkulatorer og pensjonsportaler kunne gi alle svar. Generelt vil det ikke være mulig å utvikle kalkulatorer eller portaler som reflekterer all kompleksitet. I flere av portalene er det derfor slik at personer med kompliserte saker får opp en melding om at en vil trenge individuelle beregninger. At disse individene får en tydelig henvisning og informasjon om hvem en skal kontakte, er essensielt.

Når det gjelder punkt ii, altså behovet for brede informasjonskampanjer, kan det vurderes om mer proaktive utsendinger av generell informasjon («push-kanaler») kan være hensiktsmessig ettersom det i senere tid har skjedd store endringer som berører mange. For eksempel har ny folketrygd, offentlig tjenstepensjon og AFP nylig blitt innført, der regelverket (f.eks. mulighet for tidlig uttak) nå er fullt ut implementert fra 2025.

Generiske kampanjer og proaktiv informasjon

Som vist i denne kunnskapsoppsummeringen har informasjonskampanjer alene begrenset betydning for varig kunnskap om offentlige reformer. Informasjonskampanjer gir primært kortvarig kunnskap (Finseraas & Jakobsson, 2017). Det tilsier at tidspunktet for slik informasjon er viktig. Imidlertid er et annet sentralt funn at generiske informasjonskampanjer (f.eks. oransje konvolutt i Sverige) også kan vekke interesse og føre til mer aktivitet i pensjonsportalene (Hagen et al., 2025).

Pensjonsutvalget mente at det bør vurderes om Nav mer aktivt skal gå ut og spre informasjon om pensjonsreformen (NOU 2022:7). Som utvalget påpekte, vil dette eventuelt kunne gjøres i samarbeid med Norsk Pensjon og leverandører av privat og offentlig tjenstepensjon. At pensjonsreformen har medført såpass grunnleggende endringer i systemet, som enten skjer gradvis (f.eks. ny folketrygd, levealdersjustering, ny offentlig tjenstepensjon) eller umiddelbart (f.eks. ny offentlig AFP), gjør at informasjonsbehovet kan være relativt stort på kort sikt, der det også er behov for å «avlære» de gamle ordningene.

De private tjenestepensjonsleverandørene har i dag delvis målrettede informasjonskampanjer til kunder som for eksempel ikke har endret sin aksjeandel i egen pensjonskonto, nylig har byttet jobb og så videre. Disse kampanjene kommer i tillegg til den skriftlige informasjonen som leverandørene er pålagt å gi etter innskuddspensjonsloven § 7-6. Vi finner at det imidlertid kan være variasjon i tilbudt proaktiv informasjon på tvers av pensjonsleverandører. Videre vil personer uten tjenestepensjon – som for eksempel likevel trenger kunnskap om endringer og effekter av ulike valg i folketrygden – ikke motta slik informasjon. Et spørsmål kan være om det bør etableres standarder for hva befolkningen generelt får av pensjonsinformasjon.

På lang sikt, og særlig for yngre årskull, kan forenklinger i systemet påvirke informasjonsbehovet. Betydningen av overgangsordninger i offentlig sektor vil gradvis bli mindre, og innfasing av innskuddspensjon i privat sektor gjør at informasjonsbehovet i større grad vil dreie seg om at hver enkelt må ha økonomiforståelse og kjennskap til egen innskuddspensjonsordning hos arbeidsgiver, aksjeandel og virkninger av valgt avgangsalder.

Når det gjelder de yngre, og hvordan disse skal motiveres til å søke informasjon om sin framtidige pensjon (gitt ulike valg med hensyn til inntekt, arbeid og sparing), er det viktig at eventuelle proaktive kampanjer er relevante og reflekterer det nye pensjonssystemet (ikke det gamle, eller med overgangsordninger osv.). I lys av funnene over om at kampanjer kan trigge aktivitet på portalen, bør det vurderes om enkel informasjon om konsekvenser av sparevalg og arbeidsgivers innskuddspensjonsbetingelser bør rettes spesifikt mot de yngre. At informasjonen må være enkel og rettet mot temaene som kan skape mest interesse, kan også være hensiktsmessig i lys av funnene over om at unge i mindre grad oppsøker informasjon selv og har et lavere kunnskapsnivå, sammenlignet med arbeidstakere som nærmer seg pensjonsalder.

Vårt informasjonsgrunnlag har vist at Pensjonsmyndigheten i Sverige er mer proaktive i utsending av pensjonsinformasjon. Pensjonsutvalget merket også det samme (NOU 2022: 7, s. 149). Hvordan mer informasjon eventuelt kan tilgjengeliggjøres i Norge uten at hver enkelt må gjøre noe aktivt og å logge inn, bør utredes nærmere. Et spørsmål kan være om for eksempel pensjonsinnskudd bør fremgå på lønnsslippen, eller om det sentralt bør gjennomføres informasjonskampanjer, sendes digitale brev eller SMS. Ved innføring av eventuell mer proaktiv informasjon, må det også avklares hvilken aktør

som skal ha ansvar for dette (f.eks. NAV, Norsk Pensjon eller andre), samt hvor hyppig denne skal sendes ut (f.eks. én gang ved en viss alder eller mer hyppige påminnelser som i Sverige).

Informasjon til grupper med særlige barrierer i møte med pensjonsinformasjon

I vurderingen av nye informasjonstiltak bør eksisterende skjevfordeling i informasjonssøken og kunnskap hensyntas. Dette er særlig knyttet til funn fra nasjonal og internasjonal forskning om at personer med høyere utdanning, inntekt og finansiell kunnskap både har større sannsynlighet for å oppsøke informasjon og for å nyttiggjøre seg den. Den delen av befolkningen som følgelig kan ha større objektivt behov for informasjon, ved at de har liten kunnskap om egen pensjon, oppsøker i mindre grad denne informasjon, sammenlignet med de som allerede har et høyere kunnskapsnivå. I stedet for å øke kunnskapsnivået, kan derfor informasjonsbaserte tiltak bidra til å forsterke eksisterende forskjeller, hvis tiltakene i hovedsak tas i bruk av grupper som allerede er godt informert.

Som beskrevet over, tyder studier internasjonalt på at det er enkelte grupper, f.eks. personer med lav utdanning, minoritetsspråklige, personer med en viss arbeidshistorikk og så videre, som er relativt mindre informert. Det bør vurderes om målrettede informasjonskampanjer til disse gruppene kan være hensiktsmessig. I disse kampanjene vil det være viktig at informasjonen er lettfattelig og dreier seg om det som er mest essensielt om opptjente rettigheter og prognoser. For å gjøre kampanjene mest mulig treffsikre, kan det vurderes å prøve ut ulike tiltak og evaluere effekten av hver av disse, se under.

Begrenset koordinering blant aktørene

En mulig utfordring med dagens situasjon er at Nav, Norsk Pensjon og tjenestepensjonsleverandørene har ulike roller og ansvarsområder for hvilken informasjon som skal formidles. Nav har i utgangspunktet kun ansvar for å formidle informasjon om folketrygd og AFP. Tjenestepensjonsleverandørene har på sin side ansvar kun for pensjon opptjent gjennom arbeidsforhold.

Manglende koordinering, og at det ikke finnes én aktør som har et helhetlig ansvar for å informere befolkningen om opptjening i alle deler av systemet, kan være en utfordring fordi det nettopp er sammenhengen mellom de ulike delene som ofte er kompliserende.

Innføring av tiltak bør hensynta både kostnader og forventet nytte

I lys av funnene fra denne kunnskapsoppsummeringen er det enkelte forhold

som vi anser som å være viktige å hensynta i fremtidig politikkutforming.

Generelt anbefales det at myndighetene i vurderinger av hvor stort tilbudet av pensjonsinformasjon bør være, tar hensyn til både kostnad og nytte.

På kostnadssiden bør det merkes at enkelte informasjonstiltak kan være relativt kostbare. Mens generiske informasjonskampanjer vil kunne gjennomføres til en relativt lav kostnad, vil utvikling av nye portaler og/eller kalkulatorer kunne kreve betydelige ressurser.

På nyttesiden bør det stilles spørsmål om hvor stort informasjonsbehovet er på individnivå. Det er ikke gitt at alle bør ha kjennskap til all kompleksitet i pensjonssystemet, særlig ettersom systemet kan forventes å bli forenklet over tid med færre i overgangsordninger, større andel innskuddspensjoner og så videre. Isteden kan det tenkes at det er hensiktsmessig med bedre tilgang på enkel informasjon (for eksempel at det kan lønne seg å jobbe lenger enn 62 år hvis mulig) og andre enkle, overordnede huskereglar. Om nyttevirkninger generelt bør det likevel merkes at mens det tidligere var slik at flere var omfattet av kollektive og garanterte ordninger, der det i større grad var arbeidsgiver som hadde ansvar, kan individualiseringen i systemet gjøre at nytten ved at den enkelte er informert har blitt større.

I en generell nytte-kostnadsvurdering bør det også vurderes hvordan for eksempel teknologisk utvikling og nye KI-verktøy påvirker informasjonstilgangen og behovene. Det kan være mulig at chatboter og andre KI-verktøy kan bidra til å dekke noe av informasjonsbehovet på individnivå.

Evaluering bør planlegges før innføring av nye tiltak

Til slutt, i vurderinger av hvilke informasjonstiltak som er mest treffsikre og kan bidra til å dekke behovene beskrevet over, vil det kunne være hensiktsmessig at det forskes mer på effekten av ulike tiltak og betydningen av kunnskap for sentrale valg om arbeid, sparing og pensjon. Dersom det for eksempel iverksettes nye informasjonstiltak, bør grunnlaget for evaluering bygges inn i innføringen, for å muliggjøre studier av effekt i etterkant. Informasjonstiltak kan egne seg godt til randomisert utprøving, fordi det ofte kan gjennomføres til relativt lave kostnader og uten at det påvirker rettighetene til ulike grupper.

Mer kunnskap om betydningen av informasjonstiltak for de viktigste valgene folk tar knyttet til arbeidsdeltakelse, sparing og uttak av pensjon, vil bidra til i) økt forståelse for hvilke forhold som påvirker viktige valg blant ulike grupper og ii) grunnlag for bedre beslutninger om tiltak som kan påvirke disse valgene på en god måte.

7. Referanser

Arbeider som er inkludert i kunnskapsoppsummeringen er markert med stjerne (*).

- *Almenberg, J. & Sæve-Söderbergh, J. (2011). Financial literacy and retirement planning in Sweden. *Journal of Pension Economics & Finance*, 10(4), 585–598. <https://doi.org/10.1017/S1474747211000497>
- *Angelici, M., Del Boca, D., Oggero, N., Profeta, P., Rossi, M. C. & Villosio, C. (2022). Pension information and women's awareness. *The Journal of the Economics of Ageing*, 23, 100396. <https://doi.org/10.1016/j.jeoa.2022.100396>
- *Angrisan, M. & Casanova, M. (2021). What you think you know can hurt you: Under/over confidence in financial knowledge and preparedness for retirement. *Journal of Pension Economics & Finance*, 20(4), 516–531. <https://doi.org/10.1017/S1474747219000131>
- *Antolín, P. & Harrison, D. (2012). *Annual DC Pension Statements and the Communications Challenge* (Nummer 19). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5k97gkd06kth-en>
- Arbeids-og inkluderingsdepartementet. (2026, 25. januar). *Det norske alderspensjonssystemet – kva du treng å vite*. Regjeringen. <https://www.regjeringen.no/no/tema/pensjon-trygd-og-sosiale-tjenester/pensjonsreform/det-norske-alderspensjonssystemet-kva-du-treng-a-vite/id3080293/>
- Arksey, H., & O'Malley, L. (2005). Scoping studies: towards a methodological framework. *International Journal of Social Research Methodology*, 8(1), 19–32. <https://doi.org/10.1080/1364557032000119616>
- *Arrondel, L., Gautier, L., Lemonnier, A. & Soulat, L. (2023). Does the Right to Information on their Pension Introduced by the 2003 Reform Make the French Better Informed and Less Concerned about their Future Pension? *Economie & statistique* (Nummer 538, s. 69–87). INSEE. <http://dx.doi.org/http://dx.doi.org/10.24187/ecostat.2023.538.2093>
- *Atkinson, A., Harrison, D., Messy, F.-A. & Yermo, J. (2012). *Lessons from National Pensions Communication Campaigns* (Nummer 18). OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5k98xwz5z09v-en>
- *Bakken, F., Bjørnstad, A. & Dahl, E. (2024b). Penge eller livet kan mer informasjon få folk til å jobbe lenger for høyere pensjon? *Arbeid og velferd – NAVs fagtidsskrift*. <http://bibliotek.nav.no/record/4798>
- *Bakken, F. M., Dahl, E. S. & Bjørnstad, A. F. (2024a). Ønsker og virkelighet: Vurderinger av egen fremtidig pensjon. *Arbeid og velferd – NAVs fagtidsskrift*.
- *Barrett, A., Mosca, I. & Whelan, B. J. (2013). *(Lack of) Pension Knowledge*. Institute for the Study of Labor (IZA). <https://www.econstor.eu/handle/10419/89895>
- *Basiglio, S. & Oggero, N. (2020). The effects of pension information on individuals' economic outcomes: A survey. *Economies*, 8(3), 67. <https://doi.org/10.3390/economies8030067>
- *Bauer, R., Eberhardt, I., Greenberg, A. E. & Smeets, P. (2016). *Yes, we know! The relationship between (under-) confidence in pension knowledge and retirement savings decisions*. Netspar. <https://www.netspar.nl/wp-content/uploads/E20160908-paper-inka-eberhardt.pdf>
- *Bauer, R., Eberhardt, I. & Smeets, P. (2021). *A Fistful of Dollars-Financial Incentives Improve Retirement Information Search*. SSRN. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3023943>
- *Bergene, A. C. & Drange, I. (2015). «Pensjon? Hvafforno?». *Kunnskap og informasjonsbehov om pensjon. Søkelys på arbeidslivet* 32(3), 261–278.
- *Beshears, J., Choi, J. J., Laibson, D., Madrian, B. C. & Milkman, K. L. (2015). The Effect of Providing Peer Information on Retirement Savings Decisions. *The Journal of Finance*, 70(3), 1161–1201.
- *Biggs, A. G. (2010). *Improving the Social Security Statement* (SSRN Scholarly Paper 1991397). Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1991397>
- *Blaufus, K., Milde, M. & Spaeth, A. (2025). Does a Decrease in Pension Taxes Increase Retirement Savings? An Experimental Analysis. *Public Finance Review*, 53(6), 786–819. <https://doi.org/10.1177/10911421251335100>
- *Boeri, T., Cozzolino, M. & Di Porto, E. (2019). *Setting Up a Communication Package for the Italian NDC*. World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/744881556880428757>
- *Breit, E. & Salomon, R. (2015a). *Kunnskap og informasjon om alderspensjon*. Arbeidsforskningsinstituttet ved HiOA.
- *Breit, E. & Salomon, R. (2015b). Making the Technological Transition – Citizens' Encounters with Digital Pension Services. *Social Policy & Administration*, 49(3), 299–315. <https://doi.org/10.1111/spol.12093>

- *Brown, J. R., Kapteyn, A. & Mitchell, O. S. (2016). Framing and claiming: how information-framing affects expected social security claiming behavior. *Journal Risk and Insurance* 83(1), 139–162. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6975.2013.12004.x>
- *Brüggen, E. C., Post, T. & Schmitz, K. (2019). Interactivity in online pension planners enhances engagement with retirement planning – but not for everyone. *The Journal of services marketing* 33(4), 488–501. <https://doi.org/10.1108/JSM-02-2018-0082>
- *Bucher-Koenen, T., Ferrari, I. & Pettinicchi, Y. (2021). *Pension knowledge and the effectiveness of pension reforms* (SHARE Working Paper No. 66-2021). SHARE-ERIC. <https://doi.org/10.17617/2.3319570>.
- *Bucher-Koenen, Tabea, Hackethal, A., Kasinger, J. & Laudenbach, C. (2022). Disparities in Financial Literacy, Pension Planning, and Saving Behavior. *ZEW - Centre for European Economic Research Discussion Paper* No. 22-037. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4251552>
- *Bucher-Koenen, Tabea, Lusardi, A., Alessie, R. & Van Rooij, M. (2017). How Financially Literate Are Women? An Overview and New Insights. *The Journal of Consumer Affairs*, 51(2), 255–283. <http://www.jstor.org/stable/26627408>
- *Caretta, A., Castagno, E., Giacomel, E. & Rossi, M. (2024). *The supplementary pension system in Italy: The role of financial and pension knowledge*. COVIP. https://www.covip.it/sites/default/files/quaderni/quaderni_covip_n.1_luglio_2024.pdf
- *Carter, S. P. & Skimmyhorn, W. (2018). Can Information Change Personal Retirement Savings? Evidence from Social Security Benefits Statement Mailings. *AEA Papers and Proceedings*, 108, 93–97. <https://doi.org/10.1257/pandp.20181041>
- *Chan, S. & Stevens, A. H. (2008). What You Don't Know Can't Help You: Pension Knowledge and Retirement Decision-Making. *The Review of Economics and Statistics*, 90(2), 253–266. <https://doi.org/10.1162/rest.90.2.253>
- *Chard, R. E., Messel, M. & Rogofsky, D. (2023). Public Knowledge About the Social Security Retirement Program: Differences by Race and Ethnicity. *Social Security Bulletin*, 83(3), 1-10. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4529399>
- *Cheah, K. K., Foster, F. D., Heaney, R., Higgins, T., Oliver, B., O'Neill, T. & Russell, R. (2015). Discussions on long-term financial choice. *Australian journal of management*, 40(3), 414–434. <https://doi.org/10.1177/0312896214532476>
- *Clark, G. L., Fiaschetti, M. & Gerrans, P. (2019). Determinants of seeking advice within defined contribution retirement savings schemes. *Accounting and finance*, 59, 563–591. <https://doi.org/10.1111/acfi.12397>
- *Cronqvist, H., Thaler, R. H. & Yu, F. (2018). When Nudges Are Forever: Inertia in the Swedish Premium Pension Plan. *AEA Papers and Proceedings*, 108, 153–158. <https://doi.org/10.1257/pandp.20181096>
- *Crujjsen, C., Haan, J. & Roerink, R. (2021). Financial knowledge and trust in financial institutions. *The Journal of consumer affairs*, 55(2), 680–714. <https://doi.org/10.1111/joca.12363>
- *Daminato, C., Filippini, M. & Haufler, F. (2024). Digitalization and Retirement Contribution Behavior: Evidence from Administrative Data. *The Review of Financial Studies*, 37(8), 2510–2549. <https://doi.org/10.1093/rfs/hhae015>
- *Debets, S., Prast, H., Rossi, M. & van Soest, A. (2022). Pension communication, knowledge, and behaviour. *Journal of Pension Economics and Finance*, 21(1), 99–118. <https://doi.org/10.1017/S1474747220000232>
- Department for Work & Pensions. (2025). *Pensions dashboards: Guidance on connection: the staged timetable*. GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/publications/pensions-dashboards-guidance-on-connection-the-staged-timetable/pensions-dashboards-guidance-on-connection-the-staged-timetable>
- *Dinkova, M. (2019). *I know (and) I can and I do? The role of Multi-dimensional financial literacy in explaining pension information behavior* (U.S.E. Working Papers Series No. 19-06). Utrecht University School of Economics (U.S.E.), Utrecht University. <https://hdl.handle.net/10419/322994>
- *Dinkova, M., Elling, S., Kalwij, A. & Lentz, L. R. (2019). *The effect of tailoring pension information on navigation behaviour*. (U.S.E. Working Papers Series No. 19-15). Utrecht University School of Economics (U.S.E.), Utrecht University. <https://hdl.handle.net/10419/323003>
- *Dinkova, M., Kalwij, A. & Lentz, L. (2021). *Individual differences in accessing personalized online pension information: Inertia and a digital hurdle* (Design Paper No. 184). Netspar. https://www.netspar.nl/wp-content/uploads/P20210916_Netspar-Design-Paper-184-WEB.pdf
- *Dinkova, Milena, Elling, S., Kalwij, A. & Lentz, L. (2022). You're invited – RSVP! The role of tailoring in incentivising people to delve into their pension situation. *Journal of Pension Economics & Finance*, 21(1), 38–55. <https://doi.org/10.1017/S1474747220000141>
- DNB. (2025). *DNB Befolkningsundersøkelse 2025* [Upublisert].
- *Dolls, M., Doerrenberg, P., Peichl, A. & Stichnoth, H. (2018). Do retirement savings increase in response to information about retirement and expected pensions? *Journal of Public Economics*, 158, 168–179. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2017.12.014>

- *Duflo, E. & Saez, E. (2003). The Role of Information and Social Interactions in Retirement Plan Decisions: Evidence from a Randomized Experiment. *The Quarterly Journal of Economics*, 118(3), 815–842. <https://doi.org/10.1162/00335530360698432>
- *Døskeland, T., Martuza, J. B., Pedersen, L. J. T., Santos, F., Sjøstad, H. & Thorbjørnsen, H. (2025). The role of social norms in retirement saving: Evidence from two natural field experiments. *Journal of Business Research*, 190, 115201. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2025.115201>
- *Eberhardt, I., Bauer, R. & Smeets, P. (2016). *Financial Incentives Beat Social Norms: A Field Experiment on Retirement Information Search*. Netspar. <https://www.netspar.nl/wp-content/uploads/E20161213-pres-eberhardt.pdf>
- *Eberhardt, W., Brügggen, E., Post, T. & Hoet, C. (2016). Segmentation of pension plan participants. Identifying dimensions of heterogeneity (Design Paper 47). Netspar. <https://www.netspar.nl/kennisplein/segmentation-of-pension-plan-participants-identifying-dimensions-of-heterogeneity/>
- *Eberhardt, W., Brügggen, E., Post, T. & Hoet, C. (2017). Activating pension plan participants: Investment and assurance frames (Design Paper 73). Netspar. <https://www.netspar.nl/kennisplein/activating-pension-plan-participants-investment-and-assurance-frames/>
- *Eberhardt, W., Brügggen, E., Post, T. & Hoet, C. (2021). Engagement behavior and financial well-being: The effect of message framing in online pension communication. *International Journal of Research in Marketing*, 38(2), 448–471. <https://doi.org/10.1016/j.ijresmar.2020.11.002>
- *Eberhardt, W., Post, T., Hoet, C. & Brügggen, E. (2022). Exploring the first steps of retirement engagement: A conceptual model and field evidence. *Journal of service management* 33(6), 1–26. <https://doi.org/10.1108/JOSM-11-2020-0402>
- *Efendić, E., Brügggen, E. & Graus, M. (2021). *INCREASING ENGAGEMENT WITH RETIREMENT THROUGH PERSONALISED COMMUNICATION?* CEPR. https://cepr.org/system/files/2022-08/Increasing%20Engagement%20with%20retirement%20through%20personalised%20communication_%20-%20A0Emir%20Efendic%CC%81%2C%20Elisabeth%20Bru%CC%88ggen%2C%20Mark%20Graus_0.pdf
- *EIOPA. (2021). *Technical advice on the development of pension tracking systems—European Insurance and Occupational Pensions Authority*. European Insurance and Occupational Pensions Authority. https://www.eiopa.europa.eu/publications/technical-advice-development-pension-tracking-systems_en
- *Elinder, M., Hagen, J., Nordin, M. & Sæve-Söderbergh, J. (2020). *Svenska folkets kunskaper om pensionen*. (IFAU Rapport 2023:23). IFAU.
- *Elinder, M., Hagen, J., Nordin, M. & Sæve-Söderbergh, J. (2022). Who Lacks Pension Knowledge, Why and Does it Matter? Evidence From Swedish Retirement Savers. *Public Finance Review*, 50(4), 379–435. <https://doi.org/10.1177/10911421221109061>
- EPSI Norge. (2026). *Pensjonsselskapene 2025—Hvor fornøyde er pensjonskundene i Norge?* <https://www.epsi-norway.org/wp-content/uploads/2025/05/pensjonsstudien-epsi-2025.pdf>
- Finans Norge. (2026, 11. februar). *Revidert bransjeavtale om avkastningsprognoser*. Finans Norge. <https://www.finansnorge.no/artikler/2026/02/revidert-bransjeavtale-om-avkastningsprognoser/>
- *Finseraas, H. & Jakobsson, N. (2017). Do knowledge gains from public information campaigns persist over time? Results from a survey experiment on the Norwegian pension reform. *Journal of Pension Economics and Finance*, 16(1), 108–117. <https://doi.org/10.1017/S1474747215000098>
- *Finseraas, H., & Jakobsson, N. (2014a). Does a simple information intervention change the perception of a reform? *Applied economics letters* 21(18), 1266–1268. Routledge.
- *Finseraas, Henning & Jakobsson, N. (2014b). Does information about the pension system affect knowledge and retirement plans? Evidence from a survey experiment. *Journal of Pension Economics & Finance*, 13(3), 250–271. <https://doi.org/10.1017/S1474747213000310>
- *Fornero, E., Oggero, N. & Puglisi, R. (2019). *Information and Financial Literacy for Socially Sustainable NDC Pension Schemes* (Social Protection and Jobs Discussion Paper No. 1924). World Bank. <https://hdl.handle.net/10986/31703>
- *Foster, F. D., Ng, J. & Wee, M. (2015). Presentation Format and Financial Literacy: Accessibility and Assessability of Retirement Savings Statements. *Journal of Consumer Affairs*, 49(3), 519–549. <https://doi.org/10.1111/joca.12087>
- *Foster, L. (2012). 'I Might not Live That Long!' A Study of Young Women's Pension Planning in the UK. *Social Policy & Administration*, 46(7), 769–787. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9515.2012.00854.x>
- *Foster, L. (2017). Young People and Attitudes towards Pension Planning. *Social Policy and Society*, 16(1), 65–80. <https://doi.org/10.1017/S1474746415000627>
- *Foster, L. & Heneghan, M. (2018). Pensions planning in the UK: A gendered challenge. *Critical social policy* 38(2), 345–366. <https://doi.org/10.1177/0261018317726639>

- *Gallo, G., Torricelli, C. & van Soest, A. (2018). Individual heterogeneity and pension choices: Evidence from Italy. *Journal of economic behavior & organization*, 148, 260–281. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2018.02.016>
- *Gettings, P. E. & Anderson, L. B. (2021). An organizational socialization perspective on young adults' ideas about retirement: Examining sources of retirement information, meanings of retirement, and source-meaning associations. *Work, Aging and Retirement*, 7(2), 90–106. <https://doi.org/10.1093/workar/waaa019>
- *Gibson, P., Sam, J. K. & Cheng, Y. (2022). The Value of Financial Education During Multiple Life Stages. *Financial counseling and planning*, 33(1), 24–43. <https://doi.org/10.1891/JFCP-20-00017>
- *Giesecke, M. & Yang, G. (2018). Are financial retirement incentives more effective if pension knowledge is high? *Journal of Pension Economics & Finance*, 17(3), 278–315. <https://doi.org/10.1017/S1474747217000439>
- *Goda, G. S., Levy, M. R., Flaherty Manchester, C., Sojourner, A., Tasoff, J. & Xiao, J. (2023). Are retirement planning tools substitutes or complements to financial capability? *Journal of Economic Behavior & Organization*, 214, 561–573. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2023.08.001>
- *Goda, G. S., Manchester, C. F. & Sojourner, A. J. (2014). What will my account really be worth? Experimental evidence on how retirement income projections affect saving. *Journal of public* 119, 80–92. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2014.08.005>
- *Grødem, A. S. (2019). *Pensjon: For komplisert for folk flest? Befolkningens kunnskap om og holdninger til pensjonssystemet* (Report No. 2019:13). Institutt for samfunnsforskning. <https://hdl.handle.net/11250/2602421>
- Grødem, A. S. (2021). Vinneren tar alt? Fordelingsvirkninger av det nye norske pensjonssystemet. *Søkelys på arbeidslivet*, 38(2), 99–114. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-7989-2021-02-02>
- *Grødem, A. S. & Kitterød, R. H. (2022). Combining Work and Pension in Norway: Gathering Information and Imagining the Future. *Nordic Journal of Working Life Studie*, 12(1). <https://doi.org/10.18291/njwls.127972>
- *Hagelund, A. & Grødem, A. S. (2017). Build Your Own Pension: Framing Pension Reform and Choice in Newspapers. *Journal of Aging & Social Policy*, 29(3), 218–234. <https://doi.org/10.1080/08959420.2016.1242108>
- *Hagen, J., Hallberg, D. & Lindquist, G. S. (2022). A Nudge to Quit? The Effect of a Change in Pension Information on Annuitisation, Labour Supply and Retirement Choices Among Older Workers. *The Economic Journal*, 132(643), 1060–1094. <https://doi.org/10.1093/ej/ueab060>
- *Hagen, J. & Malisa, A. (2022). Financial fraud and individual investment behavior. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 203, 593–626. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2022.09.015>
- *Hagen, J., Malisa, A., Schneider, A. & Schuetz, J. (2025). *A Reminder That Never Gets Old: Behavioral Effects of an Annual Pension Statement*. (CESifo Working Paper No. 12287). CESifo.
- *Hagen, J. & Schneider, A. (2024). *Hur ser svenskarnas pensionsplaner ut? En studie av Uttagsplaneraren på minPension*. Jönköping University.
- Halvorsen, E. & Hetland, A. (2023). *Pensjonsformue i Norge 2019-2020* (2023/21). Statistisk sentralbyrå.
- *Haupt, M. (2024). The Effects of Pension Communication on Knowledge, Attitudes, and Behaviour: An Integrative Review of Evidence and Directions for Future Research. *Journal of population ageing*, 17(3), 475–518. https://doi.org/10.1007/s12062-023-09420-x?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
- *Hellevik, T. & Herlofson, K. (2020). 67+ and still working: The importance of earlier job situation and retirement plans for extended careers. *Nordisk välfärdsforskning* 5(2), 95–108. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-4161-2020-02-03>
- *Hentzen, J. K., Hoffmann, A. O. I. & Dolan, R. M. (2022). Which consumers are more likely to adopt a retirement app and how does it explain mobile technology-enabled retirement engagement? *International Journal of Consumer Studies*, 46(2), 368–390. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12685>
- *Hermansen, Å. & Midtsundstad, T. (2013). Kjennskap til arbeidsmarkedsbaserte pensjoner i privat sektor. *Søkelys på arbeidslivet*, 30(1), 107–123. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-7989-2013-01-02-07>
- *Hermansen, Å. & Midtsundstad, T. (2015). På nett – hvor lett? - Bruk av nettbaserte informasjonstjenester om pensjonsrettigheter blant ansatte i privat sektor. *Søkelys på arbeidslivet*, 32(1), 158–179. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-7989-2015-01-02-09>
- *Hurwitz, A., Lahav, E. & Mugerma, Y. (2021). “Financial less is more”: An experimental study of financial communication. *Journal of behavioral and experimental economics*, 94, 101756. <https://doi.org/10.1016/j.socrec.2021.101756>
- Innskuddspensjonsloven. (2000). *Lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold* (LOV-2000-11-24-81). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-11-24-81>

- *Inspektionen för socialförsäkringen. (2022). *Kvinnors och mäns kunskap om pensioner och pensionssystemet* (2022:1). Inspektionen för socialförsäkringen.
- *Inspektionen för socialförsäkringen. (2023). *Att ta ansvar för sin pension—Om kunskap, förutsägbarhet och valmöjligheter i det svenska pensionssystemet* [Elektronisk resurs]. Inspektionen för socialförsäkringen.
- *Johansen, K. (2013). Information search in pension plan decisions. *Applied economics letters* (Bd. 20, Nummer 18, s. 1648–1650). Routledge.
- *John, D., Enda, G., Gale, W. G. & Iwry, J. M. (2020). *A Retirement Dashboard for the United States*. SSRN Electronic Journal. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3728261>
- *Joseph, M., Lim, H. N. & Lawson, D. (2024). Do ostriches worry less? Information avoidance and retirement worry. *Journal of Financial Therapy*, 15(2). <https://doi.org/10.4148/1944-9771.1387>
- *Kaiser, T., Lusardi, A., Menkhoff, L. & Urban, C. (2022). Financial education affects financial knowledge and downstream behaviors. *Journal of Financial Economics*, 145(2, Part A), 255–272. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2021.09.022>
- *Kangas, O., Airio, I. & Koskenvuo, K. (2022). Information and legitimacy: Results from an experimental survey on attitudes to the 2017 pension reform in Finland. *Journal of Pension Economics and Finance*, 21(3), 385–405. <https://doi.org/10.1017/S1474747220000396>
- KLP. (2026). *Påslagspension*. KLP. <https://www.klp.no/pension/1963-eller-senere/alderspension/pensionsdeler/paslagspension>
- *Knoef, M., Been, J. & van Putten, M. (2020). *Raising pension awareness through letters and social media* (Design Paper 147). Netspar. <https://www.netspar.nl/en/knowledge-hub/raising-pension-awareness-through-letters-and-social-media/>
- *Kostøl, A. R. & Myhre, A. S. (2021). Labor Supply Responses to Learning the Tax and Benefit Schedule. *American Economic Review*, 111(11), 3733–3766. <https://doi.org/10.1257/aer.20201877>
- *Kramer, M., Lensink, R. & Plantinga, A. (2024). Do online pension dashboards affect pension knowledge and expectations? Evidence from a randomized survey experiment. *Journal of Pension Economics & Finance*, 23(4), 504–527. <https://doi.org/10.1017/S1474747224000040>
- *Kritzer, B. E. & Smith, B. A. (2016). Public Pension Statements in Selected Countries: A Comparison. *Social Security Bulletin*, 76(1). <https://www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v76n1/v76n1p27.html>
- *Kruse, H. (2026). *Uttaksalder og forventet levealder etter pensjonsreformen* (2026/9). Statistisk Sentralbyrå.
- *Laroze, D., Noussair, C. N., Fajardo, G., Quintanilla, X., Granados-Zambrano, P., Vallette, P. & López-Tapia, M. (2025). Improving pension information: Experimental evidence on learning using online resources. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 46, 101046. <https://doi.org/10.1016/j.jbef.2025.101046>
- *Liebman, J. B. & Luttmer, E. F. P. (2015). Would People Behave Differently If They Better Understood Social Security? Evidence from a Field Experiment. *American Economic Journal: Economic Policy*, 7(1), 275–299. <https://doi.org/10.1257/pol.20120081>
- *Lite kunnskap om pensjon. (2011). *Den Norske tannlegeforenings tidende*, 121(2). 10.56373/2011-2-3
- Macéus, K. P. (2025). *Orangea kuverten på väg – så ska du tänka kring pensionen*. Placera. <https://www.placera.se/nyheter/orangea-kuverten-pa-vag-sa-ska-du-tank-a-kring-pensionen-2025-02-25>
- *Marsden, M., Zick, C. D. & Mayer, R. N. (2011). The Value of Seeking Financial Advice. *Journal of family and economic issues*, 32(4), 625–643. <https://doi.org/10.1007/s10834-011-9258-z>
- *Mastrobuoni, G. (2011a). *Do social security statements affect knowledge and behavior?* (Issues in Brief No. 11-6). Center for Retirement Research at Boston College.
- *Mastrobuoni, G. (2011b). The role of information for retirement behavior: Evidence based on the stepwise introduction of the Social Security Statement. *Journal of Public Economics*, 95(7), 913–925. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2011.01.003>
- *McGowan, F. P. & Lunn, P. D. (2020). Supporting decision-making in retirement planning: Do diagrams on Pension Benefit Statements help? *Journal of Pension Economics & Finance*, 19(3), 323–343. <https://doi.org/10.1017/S1474747219000015>
- *Midtsundstad, T. (2013). *Kunnskap om og holdninger til pensjonsreformen* (Fafo-notat 2013:05). Fafo.
- *Midtsundstad, T. (2018). *Seniorer i industrien – arbeidslivets slitere* (Fafo-rapport 2018:34). Fafo.
- *Midtsundstad, T. & Nielsen, R. A. (2014). *Arbeid og pensjon i kommunal sektor* (Fafo-rapport 2014:45). Fafo.

- minPension. (u.å.). *Om minPension*. Hentet 18. mai 2026 fra <https://www.minpension.se/om-minpension>
- Mirza-Davies, J. (2025, 25. September). *Pensions dashboards policy* (Research briefing CBP-8407). House of Commons Library. <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8407/>
- *Moreland, K. A. (2018). Seeking Financial Advice and Other Desirable Financial Behaviors. *Financial counseling and planning*, 29(2), 198–207. <https://doi.org/10.1891/1052-3073.29.2.198>
- Nav. (1997). *Rundskriv til ftrl kap 19 – Alderspension* (R19-00). <https://lovdata.no/nav/rundskriv/r19-00>
- *Nell, L., Lentz, L. & Pander Maat, H. (2018). How Text Presentation and Financial Literacy Affect Pension Communication Success. *International journal of business communication*, 55(2), 135–163. <https://doi.org/10.1177/2329488417748298>
- Norsk Pensjon. (2026). *Slik står det til med pensjonskunnskapen i Norge* [Upublisert].
- Norsk Pensjon. (2026). *Tjenestepensjon for alle arbeidstakere*. Norsk Pensjon. <https://norskpensjon.no/om-pensjonssystemet/tjenestepensjon/>
- NOU 2022:7. (2022). *Et forbedret pensjonssystem*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2022-7/id2918654>
- *Pedersen, S. H., Holbæk-Hanssen, J. D. & Thorgersen, A. (2025). *Informasjon om og planlegging av alderspensjon tall basert på personbrukerundersøkelsen 2024* (s. 8) [Innsiktsnotat]. Nav. <http://bibliotek.nav.no/record/5604>
- Pensionsmyndigheten. (2026a, 23. april). *Orange kuvert—Årsbesked för allmän pension*. <https://www.pensionsmyndigheten.se/forsta-din-pension/sa-fungerar-pensionen/orange-kuvert-arsbesked-for-allmanna-pensionen>
- *Pensionsmyndigheten. (2026b, 9. juni). *Nyblivna pensionärsers syn på risk i premiepensionen*. <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/rapporter/nyblivna-pensionarsers-syn-risk-premiepensionen>
- *Prast, H., Teppa, F. & Smits, A. (2012). *Is information overrated? Evidence from the pension domain*. (DNB Working Paper No. 360). De Nederlandsche Bank. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2187301>
- *Prawitz, A. D. & Cohart, J. (2014). Workplace Financial Education Facilitates Improvement in Personal Financial Behaviors. *Financial counseling and planning*, 25(1), 5.
- *Pulk, K., Pentus, K., Riitsalu, L. & Sipria, L. D. (2026). *The modality of pension information matters: The effects of visualization and interactivity*. SSRN. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.6302833>
- *Rani, S. & Goyal, N. (2024). Financial Literacy and Financial Planning: Identifying the Extent of Association and Crucial Research Aspects Using Systematic Review and Bibliometric Analysis. *SN computer science*, 5(6), 768. <https://doi.org/10.1007/s42979-024-03037-3>
- *Regúlez-Castillo, M. (2012). Individual information for pension contributors: Recommendations for Spain based on international experience. *International Social Security Review*, 65(2), 1–27. <https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.2012.001426.x>
- *Reinson, H., Post, T., Mazar, N., Reeck, C., Syropoulos, S., Saulitis, A., Shah, A. & Uusberg, A. (2026, January 6). *Behavioural messages amplify tax incentives: A nationwide megastudy of retirement savings reminders* [Preprint]. Research Square. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-8008072/v1>
- *Ripani, D. M., Brüggem, L., Efendić, E. & Pfann, G. (2024). *Time Well Spent Retirement Planning Through Online Portal Search* (Design Paper No. 52). Netspar. https://www.netspar.nl/wp-content/uploads/P20240815_DP052_Ripani.pdf
- *Robb, C. A. & Woodyard, A. S. (2011). Financial Knowledge and Best Practice Behavior. *Financial counseling and planning*, 22(1), 60. <https://ssrn.com/abstract=2061308>
- *Raaij, F. V., Huiskes, F., Verhulst, D. & Visser, J. (2011). *Individual differences in pension knowledge*. https://www.citystgeorges.ac.uk/_data/assets/pdf_file/0008/79901/Van-Raaij.pdf
- Sadeghi, T., Bakkeli, V., Bråthen, M., Hansen, H. C., Gjersøe, H. M., Köhler-Olsen, J. F., Karlsen, E., Ødemark, I. L. & Thørrisen, M. M. (2024). *Arbeidsavklaringspenger – en sammenstilling og oppsummering av kunnskap på området* (AFI-rapport). Arbeidsforskningsinstituttet, OsloMet.
- *K., Kohl, S., Jongh, F. de & Putzu, M. (2022). Rethinking pension communication—the role of metaphors in information visualization. In V. G. Duffy (Ed.), *Digital Human Modeling and Applications in Health, Safety, Ergonomics and Risk Management. Health, Operations Management, and Design* (pp. 416–429). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-06018-2_29
- *Schuetz, J. (2026). Beliefs about the gender pension gap. *European Economic Review*, 184, 105244. <https://doi.org/10.1016/j.eurocorev.2025.105244>
- *Seay, M. C., Kim, K. T. & Heckman, S. J. (2016). Exploring the demand for retirement planning advice: The role of financial literacy. *Financial services review*, 25(4), 331. <https://doi.org/10.61190/fsr.v25i4.3226>

- *Seldal, M. M. N. & Nyhus, E. K. (2025). Finansiell kunnskap og pensjonsatferd *Magma*, 28(2), 65–74. <https://doi.org/10.23865/magma.v28.1495>
- *Smith, B. A. (2015). The Social Security Statement: Its Contribution to Retirement Planning. *Financial Counseling and Planning*, 26(2), 118–128. <https://doi.org/10.1891/1052-3073.26.2.118>
- Social Security Administration. (2026). *Get Your Social Security Statement*. SSA. <https://www.ssa.gov/myaccount/statement.html>
- Statens pensjonskasse. (u.å.). *Overgangen fra gamle til nye samordningsregler*. Hentet 11. juni 2026 fra <https://www.spk.no/alderspensjon/fodt-1962-eller-for/overgangen-fra-gamle-til-nye-samordningsregler/>
- *Stevens, Y. & Assche, L. V. (2013). The right to retirement pension information. European Commission, DG Employment, Social Protection & Inclusion.
- *Strikwerda, J., Holleman, B. & Hoeken, H. (2021). Designing pension communication: Lessons from the medical domain. *Information Design Journal*, 26(3), 260–281. <https://doi.org/10.1075/idj.21011.str>
- *Tenhunen, S. & Kuivalainen, S. (2024). Relationship between pension knowledge, trust in the pension system, and sociodemographic factors. *Journal of Financial Literacy and Wellbeing*, 2(2), 121–141. <https://doi.org/10.1017/flw.2024.18>
- *van Hekken, A. & Das, E. (2019). Getting the picture: A visual metaphor increases the effectiveness of retirement communication. *Futures*, 107, 59–73. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2018.11.002>
- *van Rooij, M. C. J., Lusardi, A. & Alessie, R. J. M. (2011). Financial literacy and retirement planning in the Netherlands. *Journal of Economic Psychology*, 32(4), 593–608. <https://doi.org/10.1016/j.joep.2011.02.004>
- *van Rooij, M. C. J., Lusardi, A. & Alessie, R. J. M. (2012). Financial Literacy, Retirement Planning and Household Wealth. *The Economic Journal*, 122(560), 449–478. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2012.02501.x>
- *Wagner, J., & Davidson, J. (2024). *Effectiveness of Live Webinars to Teach Financial Literacy: A Case Study Among Public Employees*. (35(3), 419–433). Springer Publishing Company.
- *Østhus, S. (2019). *Kunnskap om pensjon: Resultater fra tre surveyundersøkelser blant arbeidsgivere, tillitsvalgte og ansatte i privat sektor* (Fafo-rapport 2019:02). Fafo.
- *Østhus, S. (2022). *Pensjon og kunnskap: Hva kan forklare variasjonen i folks kjennskap til pensjonssystemet og tilgang til informasjon* (Fafo-notat 2022:04). Fafo.

oslo**economics**

www.osloeconomics.no

E-post og telefon:
post@osloeconomics.no
+47 21 99 28 00

Besøksadresse:
Klingenberggata 7A
0161 Oslo

Postadresse:
Postboks 1562 Vika
0118 Oslo